

DCIDOB 60-61. L'acció humanitària d'emergència.

Introducció.

L'acció humanitària d'emergència

Inundacions, terratrèmols, sequeres, guerres... centenars de milers de persones es queden cada any sense llar o es veuen obligades a abandonar-les, la majoria de les vegades en unes condicions molt precàries: manca de menjar i d'aigua potable, proliferació de malalties, rebuig i inseguretats, etc. Durants els últims anys les víctimes dels conflictes bèl·lics han augmentat d'una manera espectacular, sobretot les civils, i entre elles les més vulnerables, com els infants i els ancians.

La comunitat internacional s'ha anat organitzant al llarg del segle XX, principalment a través de l'Organització de les Nacions Unides (sorgida després de la Segona Guerra Mundial) per a fer front i debatre els esdeveniments polítics, econòmics, socials..., ja siguin d'abast mundial o local. Què fer quan aquests esdeveniments amenacen la vida de centenars de milers de persones? És en aquest punt en el qual l'acció humanitària esdevé fonamental. Per portar-la a terme s'ha anat constituint tot un seguit d'organitzacions –sorgides algunes d'elles, en un principi, per la urgència de la situació– integrades per voluntaris i, cada vegada més, per professionals, que tenen com a objectiu fer front als desastres humanitaris.

El món de l'acció humanitària i les institucions que s'hi dediquen són avui part d'un complex entremat. Amb aquest número de *dcIDOB* volem mostrar o intentar aclarir aquest món: els diversos actors, la seva realitat, els temes més polèmics, tant des del punt de vista pràctic com ètic, etc. S'ofereixen articles d'especialistes del tema, i dades i informació de les principals agències i organitzacions humanitàries. Emma Bonino, comissària europea per a l'Ajuda Humanitària fa una reflexió crítica sobre la seva tasca i les dificultats per a portar-la a terme; Pere Vilanova ofereix una anàlisi del fenomen humanitari i dels seus actors; Helena Torroja descriu l'important paper de la coordinació de l'acció humanitària en el marc de l'ONU; i Jorge Castilla de Metges sense Fronteres examina els límits de les ONG en la seves tasques humanitàries. Esperem que aquesta aportació serveixi per a donar conèixer aquest món que ens implica a tots, ja que, malauradament, tot i els grans avenços que ha sofert la humanitat, es mantenen els conflictes i les seves conseqüències.

DCIDOB 60-61. L'acció humanitària d'emergència.

La fallida de l'acció humanitària o la indiferència política.
Emma Bonino

La fallida de l'acció humanitària o la indiferència política

Emma Bonino*

L'últim any fou un any ombrivol per a les organitzacions humanitàries i el 1997 no es presenta pas millor. L'evolució de diverses crisis i, especialment, dels conflictes més aclaparadors –on els civils són sistemàticament el blanc-marca completament –a la vigília del tercer mil·lenni– un veritable «retorn a la barbàrie». Nosaltres mateixos, que ens considerem que fem front als desastres anomenats humanitaris, i limitem les conseqüències, assistim impotents a un veritable desastre humanitari, doncs els símptomes són evidents als quatre racons del món:

– Per una banda, es percep l'esvaïment dels valors que ens pertanyen, fundats sobre la defensa de la vida i de la dignitat humana, sempre i arreu, *fora de tot càlcul polític o de qualsevol mena*.

– Per altra banda, les violacions de les Convencions de Ginebra esdevenen des d'ara consuetudinàries, fins al punt que passen gairebé desapercibudes.

El 14 de desembre de 1995, els dirigents i representants de les principals agències humanitàries i donants –reunits per fer un balanç de les seves accions a escala mundial– van signar la *Declaració de Madrid*, a la vegada una crida a la comunitat internacional i un programa de treball: els punts essencials de la qual –cal constatar-ho– han restat paper mullat.

Què és el que vam demanar exactament a Madrid?

– Que sigui respectada la independència i la imparcialitat de l'ajuda humanitària.

– Que els civils no siguin agafats, deliberadament, com a blanc.

– Que es mantingui el dret dels refugiats de cercar asil i d'obtenir-lo, amb la finalitat d'escapolir-se de les persecucions.

– Aconseguir total accés a totes les persones necessitades.

* Comissària europea per a l'Ajuda Humanitària.

Emma Bonino

Font: Informe Anual ECHO 1996.

– Que la seguretat del personal humanitari sigui ferma.

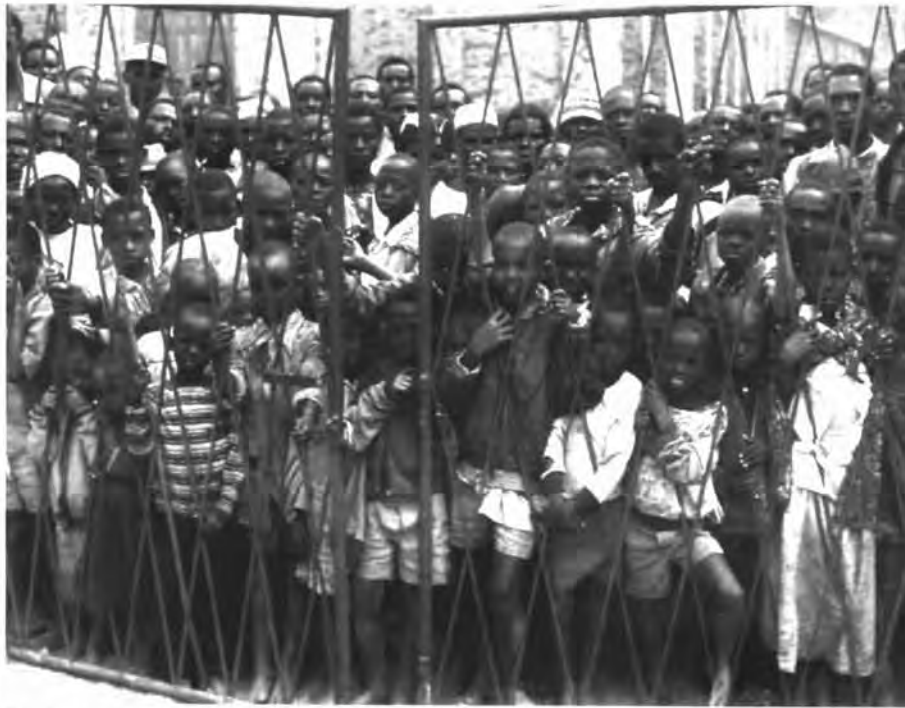
Cap d'aquests objectius ha estat veritablement atès. És suficient amb una mirada retrospectiva per admetre-ho.

Segurament, s'enrecorden de l'entrada dels talibans a Kabul, acompanyada per massives violacions dels drets de la persona –i sobretot de la dona– i marcada per la irrupció dels milicians dins un campament de les Nacions Unides que, finalment, desembocà en la captura i l'execució sumària d'alguns dirigents del règim tot just caigut; penjats –per dir-ho així– de l'asta de la bandera blava de l'ONU.

La situació no és menys paradoxal al nord de l'Iraq –una regió on el destí retenia l'alè del món sencer no fa massa temps– i que avui està a punt de ser

abandonada per l'acció humanitària. En què ha esdevingut hores d'ara l'operació *Provide Comfort*? I els seus santuaris humanitaris? Per una banda, el règim de Bagdad –havent recuperat el control d'una part del territori, gràcies a l'ofensiva victoriosa del darrer setembre– imposa que tota ajuda humanitària passi per Bagdad i sigui administrada per les organitzacions que gaudeixen de la confiança de Saddam Hussein. Per l'altra banda, Turquia –sota el pretext de raons de seguretat– ha tancat les fronteres als combois humanitaris. Heus aquí un exemple de com es rebutja l'accés humanitari sense que la comunitat internacional es neguitegi el més mínim.

L'actualitat internacional no deixa d'oferir-nos mostres de les brutalitats

Desplaçats interns a Kadula (Rwanda), agost de 1994.

Font: Refugiados (1996), núm. 91

quotidianes que envolten els conflictes. Penso en els refugiats karen de Myanmar, arribats a Tailàndia per fugir de l'ofensiva de la junta de Rangoon, i que les autoritats tailandeses, trencant una llarga tradició hospitalària, rebutgen a la frontera. Penso també en la guerra civil a Sri Lanka on –tot constatant el fet que les dues parts en conflicte no tenen el costum d'agafar presoners– hi ha una sistemàtica violació dels Drets Humans més elementals. I passo, finalment, a les últimes seqüeles de la crisi a la regió africana dels Grans Llacs, veritable concentrat –dins el temps i l'espai– de totes les relliscades que el dret humanitari –per no parlar del dret internacional– ha dut a terme.

I començant pel final, haig de dir que estic estupefacta davant la repetició sense aturada de l'escàndol que presenciem des de novembre de 1996. Parlo d'aquesta massa humana de refugiats hutu, centenars de milers de persones, que han hagut d'abandonar els camps de refugiats, assetjats per les tropes de Kabila i els seus aliats, malgrat la presència dels representants de l'ONU. Al cap dels mesos aquests éssers humans, que han realitzat centenars de quilòmetres pel bosc, que han pagat un tribut molt pesat a la fam, les malalties, les massacres sense testimonis, han restat abandonats a mercè d'un exèrcit com a preses de caça. S'haurà vist veritablement de tot a la regió de Grans Llacs en el curs d'aquests últims mesos: el bombardeig dels camps protegits per la bandera de Nacions Unides; la deportació vers Rwanda, a cop de bastó, de mig milió de refugiats; d'altres refugiats, burun-

desos, massacrats per l'Exèrcit de Bujumbura des que van travessar la frontera; la sistemàtica prohibició d'una acció humanitària d'envergadura a les zones que s'autoanomenen *alliberades* del Zaire-Congo. Fins avui, on les massacres d'abril al sud de Kisangani han sacsejat, finalment, la consciència del món sencer.

**Els treballadors humanitaris
no som més que bombers:
podem més o menys
limitar els danys dels
incendis o ajudar a retardar,
fins i tot,
prevenir alguns incendis.
Però no podem
ni perseguir els piròmans
ni reconstruir
els edificis**

Ja ho sé que els mitjans de comunicació, no abastant sovint a explicar-se la cronicitat de certes crisis, s'estimen més parlar de la *fallida de l'acció humanitària*. Com si pertanyés a la comunitat dels treballadors humanitaris resoldre les crisis. No som més que bombers: podem més o menys limitar els danys dels incendis o, fins i tot, ajudar a retardar, fins i tot, prevenir alguns incendis. Però no podem ni perseguir els piròmans ni reconstruir els edificis.

Aquesta fallida no és la que em preocupa, ja que pertany a la política i la diplomàcia. Però sí que ens arriquem a una altra fallida, la fallida moral. He trobat bastant desconcertant, últimament, la lectura d'un informe on Amnistia Internacional censura, sense massa contemplacions, els representants de l'ONU i, especialment, l'Alt Comissionat per als Refugiats (ACNUR) per haver cooperat en les operacions de repatriament forçat en la regió africana dels Grans Llacs. El que més em torba és el fet que pugui haver –sota l'avaluació d'esdeveniments molt greus– un conflicte obert entre dues sensibilitats –la dels defensors dels Drets Humans i la dels humanitaris– que haurien de ser bessones.

Hi ha matèria per a la reflexió, però fa falta una bona dosi d'ingenuïtat per no reconèixer la realitat, és a dir, que la comunitat internacional i les Nacions Unides –que són la seva expressió organitzada– no són entitats immaterials. La seva voluntat, o la seva absència de voluntat, és responsabilitat dels Estats i dels Governos que ocupen les institucions o els òrgans *que compton* i que decideixen. No obstant això, és urgent que tota la comunitat humanitària sencera s'impliqui en el debat fonamental que està damunt la taula, sobre els principis i els valors que li són propis; i que demostrï la seva determinació a defensar-los davant de qualsevol interferència externa a la seva missió.

Crec que la crisi dels Grans Llacs –com la crisi de l'ex-lugoslàvia– ens ha servit per aclarir alhora, els valors i els límits de l'ajuda humanitària. Salvar vides humanes, alleugerir els patiments, és un valor en si, mai és inútil. M'estimaria que també ho recordessin els intel·lectuals que acusen els humanitaris de nodrir les crisis i que fustiguen, per exemple, a Metges sense Fronteres per *haver adaptat el jurament hipocràtic a l'hora de l'aldea global*. És deplorable convertir en espectacle les misèries del món, la CNN-ització de la mort en directe. Es tracta d'un fals debat, donat que sense els humanitaris i sense els mitjans de comunicació, hi hauria testimonis de les grans tragèdies d'aquesta desgraciada època?

No hi ha, però, una *solució humanitària* als problemes polítics o militars. No existeix una política dels afers humanitaris. Insisteixo: no són pas els afers humanitaris qui nodreixen les crisis, és la indiferència de la política.

Permeteu-me concloure citant la senyora Aung San Suu Kyi: «Ningú ens pot privar de la llibertat essencial i suprema que consisteix en l'opció de les prioritats per a la nostra vida... els que han decidit treballar per a la democràcia han fet aquesta opció en la convicció que el perill a què s'exposaven defensant els Drets Humans en una societat repressiva és sempre preferible a la seguretat d'una vida tranquil·la però en estat de servitud». ■

DCIDOB 60-61. **L'acció humanitària d'emergència.**

Dades i xifres de refugiats i desplaçats.

Dades i xifres de refugiats i desplaçats

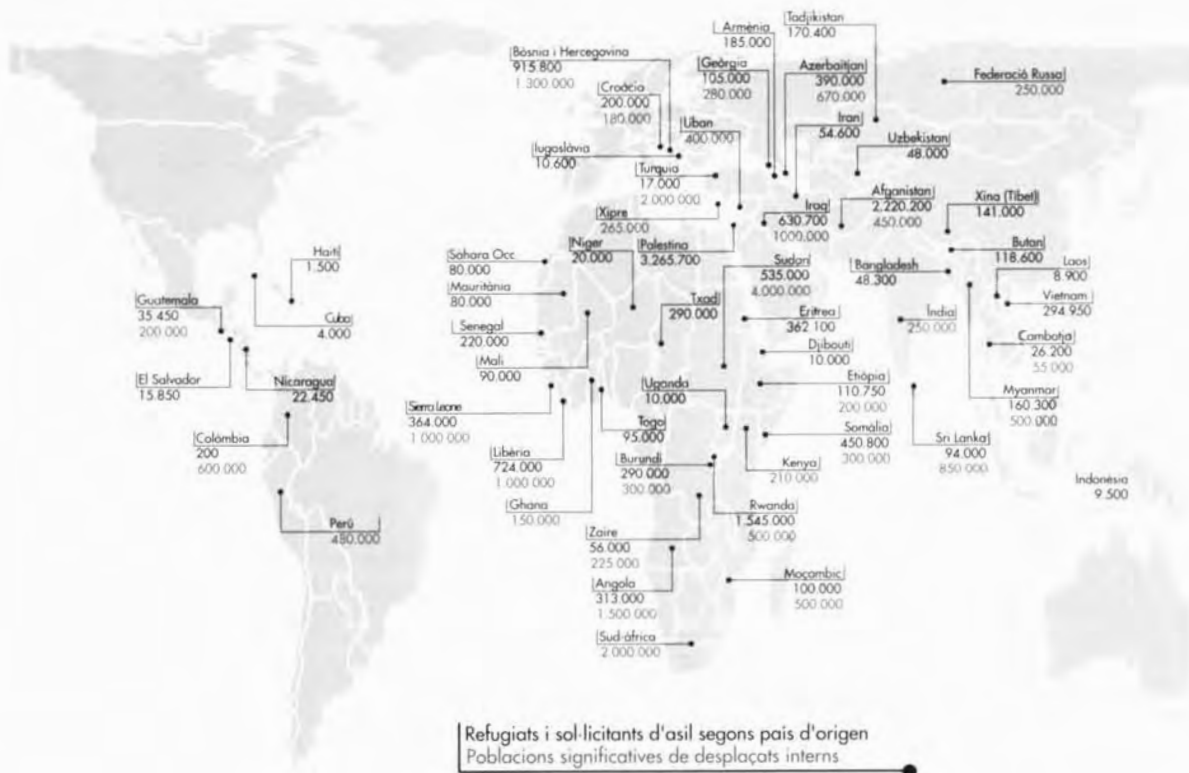
Un refugiat és una persona que, «degut a un temor ben fundat o essent perseguit per raons de raça, religió, nacionalitat, pertinença a un determinat grup social o polític, es troba fora del seu país de nacionalitat i no pot o no vol, fruit d'aquests temors, acollir-se a la protecció d'aquell país...»

(Convenció de 1951 i Protocol de 1967, relatiu a l'Estatut de Refugiats).

Al mateix temps al fenomen dels refugiats, s'ha anat desenvolupant, des de la creació de l'ONU, una altra figura paral·lela i molt similar, la del desplaçat intern. La diferència bàsica entre refu-

giat i desplaçat és que el desplaçat, tot i trobar-se en condicions similars a les del refugiat, roman dins del seu país. La figura del desplaçat sol venir donada per moviments de població deguts a guerres civils o altres conflictes de tipus intern.

Refugiats segons país d'origen i desplaçats interns 1995

Font: Elaboració pròpia amb dades de l'Informe Mundial sobre Desastres 1996. Nueva York: Oxford University Press.

Refugiats i desplaçats interns

	1990	1991	1992	1993	1994	1995
Àfrica:						
Total						
Refugiats	5.414.900	5.321.500	5.730.600	5.812.400	5.857.650	5.285.650
Desplaçats	13.504.000	14.222.000	17.395.000	16.890.000	15.730.000	11.885.000
Països: Angola, Burundi, Txat (refugiats), Djibouti, Ertrea, Etiòpia, Ghana (desplaçats), Kenya (desplaçats), Libèria, Mali (refugiats), Mauritània (refugiats), Moçambic, Níger(refugiats), Rwanda, Senegal (refugiats), Serra Lleona, Somàlia, Sudàfrica, Sudan, Togo, Uganda, Sahara Occidental (refugiats) i Zaire.						

Àsia Oriental i Pacífic:

	1990	1991	1992	1993	1994	1995
Total						
Refugiats	698.900	811.450	502.000	797.400	690.050	640.850
Desplaçats	340.000	680.000	699.000	595.000	613.000	555.000
Països: Myanmar, Cambotja, Xina (refugiats), Indonèsia (refugiats), Laos (refugiats), Vietnam(refugiats).						

Àsia Central i Sud

	1990	1991	1992	1993	1994	1995
Total						
Refugiats	6.330.100	6.900.800	4.715.400	3.899.050	3.319.200	2.699.500
Desplaçats	3.085.000	2.685.000	1.810.000	880.000	1.775.000	1.550.000
Països: Afganistan, Índia (desplaçats), Bangladesh (refugiats), Bhutan (refugiats), Sri Landa, Tajikistan, Uzbekistan (refugiats).						

Orient Mitjà

	1990	1991	1992	1993	1994	1995
Total						
Refugiats	3.554.400	2.792.500	2.849.300	2.975.000	3.826.950	3.951.000
Desplaçats	1.300.000	1.450.000	800.000	1.960.000	1.710.000	1.400.000
Països: Iran, Iraq (desplaçats), Kuwait (refugiats), Palestina (refugiats), Iemen (desplaçats).						

Amèrica i el Carib

	1990	1991	1992	1993	1994	1995
Total						
Refugiats	152.400	118.250	104.250	97.500	120.550	79.450
Desplaçats	1.126.000	1.221.000	1.354.000	1.400.000	1.400.000	1.280.000
Països: Colòmbia, Cuba (refugiats), El Salvador, Guatemala, Haití, Honduras (desplaçats), Nicaragua, Panamà (desplaçats), Perú (desplaçats), Suriname (refugiats).						

Europa

	1990	1991	1992	1993	1994	1995
Total						
Refugiats	—	120.000	2.529.800	1.952.650	1.775.800	1.823.400
Desplaçats	1.048.000	1.755.000	1.626.000	2.765.000	5.195.000	4.945.000
Països: Armènia (refugiats), Azerbaidjan, Bòsnia i Hercegovina, Croàcia, Iugoslàvia (1991), Xipre (desplaçats), Geòrgia, Moldàvia, Federació Russa - Unió Soviètica (desplaçats), Turquia.						

* Els països en els quals no s'indica res, tenen tant refugiats com desplaçats.

Font: Federació Internacional de Societats, de la Cruz Roja y la Media Luna Roja (1996) *Informe mundial sobre desastres 1996*. Nueva York: Oxford University Press.

Principals 10 països d'asil (febrer 1997)

Pais d'asil	Pais d'origen	Nombre de refugiats
Iran	Afganistan/Iraq	2.025.000
Pakistan	Afganistan	1.200.000
Zaire	Burundi/Rwanda/Sudan/Angola	775.000
Alemanya	Diversos	760.000
Guinea	Libèria/Sierra Leone	600.000
EUA	Diversos	590.000
R.F. Iugoslàvia	Bosnia i Hercegovina/ Croàcia	566.000
Sudan	Txad/Ertrea/Etiòpia	405.000
Etiòpia	Somàlia/Sudan Djibouti/Kenya	394.000
Costa d'Ivori	Libèria	328.000

Font: Visión General de ACNUR (Febrero 1997)

Principals 10 països d'origen (febrer 1997)

Pais d'origen	Pais d'asil	Nombre de refugiats
Afganistan	Iran/Pakistan/CEI/Índia	2.675.000
Bòsnia i Hercegovina	Croàcia/R.F. Iugoslàvia/ Alemanya	1.019.000
Libèria	Costa d'Ivori/Ghana/Guinea Nigèria	758.000
Iraq	Iran/Àrabia Saudí/Pakistan Altres Països O.M.	630.000
Sudan	Uganda/Zaire/Kenia/Etiòpia	468.000
Somàlia	Djibouti/Etiòpia/Kenia/Iemen	452.000
Ruanda	Burundi/Tanzània/Uganda Zaire	387.000
Eritrea	Sudan	349.000
Angola	Zaire/Zàmbia/Congo/Namíbia	325.000
Sierra Leone	Guinea/Libèria	325.000

Font: Visión General de ACNUR (Febrero 1997)

DCIDOB 60-61. L'acció humanitària d'emergència.

Acció humanitària: per un debat urgent.
Pere Vilanova

Acció humanitària: per un debat urgent

Pere Vilanova*

La situació és tan senzilla d'explicar com difícil de resoldre: la primera meitat de la dècada dels noranta ha portat fins a l'extrem la contradicció entre l'auge i la popularitat del fenomen humanitari d'una banda, i la brutalitat dels seus límits de l'altra, amb els fracassos dramàtics –almenys a nivell estrictament humanitari– en els casos de l'ex-Iugoslàvia, la regió dels Grans Llacs o bé Somàlia. I aquesta és una qüestió que demana un debat urgent, en profunditat, i que ha de partir d'una evidència que les organitzacions humanitàries sovint oblidem: els humanitaris no són responsables de les catàstrofes humanitàries del nostre temps (les que he citat i moltes altres), i no ho són perquè són fracassos de tipus polític i econòmic, i sovint àdhuc militar, de la qual cosa es desprèn que el fracàs humanitari n'és només una conseqüència més, i no pas la causa. Això, que és tan evident, té paralitzada molta gent humanitària. De fet, el debat ha començat, i no pas fa una estona. Entre nosaltres, el darrer i polèmic llibre de l'amic J.M. Mendiluce n'és una mostra, però a França els treballs del jurista (i humanitari) M. Bettati, Ph. Bretton (*Pouvoirs*, 67, 1993) i d'altres, mereixen ser llegits i treballats.

Òbviament, un article tan limitat com el present no pot pretendre resoldre gran cosa, però pot aspirar a plantejar almenys unes quantes preguntes formulades amb claredat. La primera ja està mig plantejada, però es pot reformular així: amb l'auge de l'acció humanitària, del 1992 fins ara, les organitzacions humanitàries (Organitzacions no Governamentals [ONG] i Organitzacions Intergovernamentals [OIG]) han hagut d'assumir una sobrecàrrega de responsabilitat política –i d'espai mediàtic– que no era la seva. Objectivament, no estava al seu abast ni entrava en els seus mitjans donar resposta a aquests excessos

d'expectatives polítiques, per la qual cosa aquestes no podien ser resoltes. I com que no ho han estat, l'opinió pública i bona part dels humanitaris ho han viscut com un fracàs. En el fons, el diagnòstic no es pas tan complicat: els nostres Governos, els líders d'allò que s'anomena «la comunitat internacional», de Bòsnia a Somàlia, i Rwanda al Kurdistan, han optat sovint per grans operacions amb un bon *look*

Els humanitaris no són responsables de les catàstrofes humanitàries i no ho són perquè són fracassos de tipus polític i econòmic, i sovint àdhuc militar, de la qual cosa es desprèn que el fracàs humanitari n'és només una conseqüència més, i no pas la causa

mediàtic, a voltes espectacular, com a opcions de substitució de les no-decisions polítiques, per tal de poder dir a les seves opinions públiques: «sí que fem, i molt. Veieu sinó (els casos acabats de citar...)». Hem hagut de constatar –amargament– el clamorós fracàs de la Força de Protecció de l'ONU a l'ex-Iugoslàvia (FORPRONU) a Bòsnia, o el desgavell de la regió

dels Grans Llacs a l'Àfrica, per recapacitar. I recapacitar començant per on s'ha de començar: el fracàs de la FORPRONU a Bòsnia mai no va ser responsabilitat dels *cascos blaus*. Ni tan sols dels seus comandaments, encara que alguns van dimitir, de fet, per desacords clamorosos amb la limitació dels seus mitjans. La responsabilitat va ser de la comunitat internacional, però això és una abstracció. Va ser d'aquells que poden decidir i tenen mitjans per aplicar decisions en la comunitat internacional, i això ja no és una abstracció: parlem dels Governos dels Estats més importants del Consell de Seguretat, i en particular dels membres permanents; parlem de la Unió Europea, és a dir dels Governos dels Estats membres, no del Parlament ni, de fet, de la Comissió; parlem de l'OTAN, és a dir dels Governos dels Estats membres. La llista de responsables pot ser establerta amb força claredat. De manera que és intolerable culpar l'ACNUR, o MSF, o la missió ECHO de la Unió Europea dels desastres de la humanitat.

S'ha invocat, en ocasions, la necessitat de canviar d'enfocament: l'acció humanitària ha de deixar de ser una política *reactiva*, perquè ha de venir precedida de polítiques *preventives* que la facin innecessària. La famosa diplomàcia preventiva. Però això, novament, pot quedar en una invocació tan genèrica com abstracta. Les condicions per a que això sigui possible requereixen una modificació substancial dels fonaments i la naturalesa del sistema internacional, i això no és senzill de fer, puig que no sembla possible ni tan sols abordar una reforma parcial del sistema de Nacions Unides (sobre tot ara que ja ha passat el cinquantè aniversari...).

El Sistema internacional

Efectivament, *si* el sistema internacional funcionés amb un mínim d'or-

* Catedràtic de Ciència Política, Universitat de Barcelona (UB).

A l'espera
d'una diplomàcia
preventiva incerta,
l'acció humanitària seguirà
sent reactiva,
una resposta posterior
i sovint tardanera
a desastres
més o menys grans
i sovint
predictibles

dre, i si Nacions Unides fos un simil de Govern mundial, i si el dret internacional públic tingués un grau d'aplicació, eficàcia i exigibilitat comparables al dret intern d'un Estat de Dret, i si els tribunals internacionals funcionessin com un Tribunal Suprem de tipus estatal, i si el Consell de Seguretat i/o el secretari general de Nacions Unides disposessin d'una policia internacional eficaç i d'un contingent militar permanent, ben dotat, professional i operatiu, llavors, efectivament, en la mesura que l'imperi de la llei fos efectiu a escala mundial, l'acció humanitària tindria un valor merament complementari en el terreny de la justícia social. Però les coses no són exactament així, com tothom sap, de manera que a l'espera d'una diplomàcia preventiva incerta (tot i que hi ha espais per a intentar-ho), l'acció humanitària seguirà sent reactiva, una resposta posterior i sovint tardanera a desastres més o menys grans i sovint predictibles. Però, com a mínim, els humanitaris (i les víctimes) tenen el dret d'exigir que aquesta *no sigui l'única resposta*, ni es doni a entendre que amb aquesta resposta n'hi ha prou, o que no es pot fer res més. A Bòsnia, aquesta cançó la vam sentir entre finals del 1991 i el dia 1 de setembre del 1995, quan en qüestió de pocs dies (menys d'una setmana) l'OTAN va mostrar com es podien aplicar *stricto sensu* i seriosament les incontables resolucions del Consell de Seguretat relatives a protecció d'enclavaments (es deien zones protegides de seguretat!), lliure circulació de l'ajuda humanitària pels corredors definits a tal efecte, lliurament de l'ajuda als seus destinataris, etc. Si es va fer en menys d'una setmana a finals del 1995, ¿per què no es va fer els quatre anys anteriors? i sobretot ¿per què es va teoritzar des dels Govern europeus la desídia governamental i la manipulació de l'acció humanitària, per tal de justificar la inacció?

Tot això no ens ha de fer perdre de vista, doncs, que s'hauria de revisar la graella d'anàlisi en la qual ens hem mogut fins ara. En el terreny dels fonaments del sistema internacional, i tot esperant un ordre mundial basat en la supremacia i eficàcia de la llei, com a mínim s'hauria de revisar i reformular el principi de no-intervenció o no-ingerència en els afers interns dels Estats; s'hauria de relativitzar l'abast material d'aquest principi sobre la base, per exemple, d'una lectura més rigorosa dels supòsits invocables des del Capítol VII de la Carta de Nacions Unides. Les nocions d'amenaça per a la pau o la seguretat internacionals tenen un potencial encara subestimat. La noció de sobirania pot (i probablement ha de ser) mantingut, però es pot argumentar que, com succeeix amb els drets fonamentals de la persona, no té un caràcter il·limitat, no pot ser

entesa com una prerrogativa que posa l'espai intern d'un Estat (i la seva gent) fora de l'abast del dret internacional públic. I, probablement, té també un gran potencial de desenvolupament el grau d'autovinculació dels Estats membres de Nacions Unides a les obligacions que es deriven de l'acceptació de la Carta, dels principis que invoca i dels mecanismes que s'hi inclouen. Ara bé, això, si ha de ser eficaç, ha de ser formulat i aplicat amb caràcter general. La comunitat internacional no pot seguir sustentant indefinidament la malaltia de la «moralitat de geometria variable», segons la qual situacions iguals (o molt similars) siguin tractades no ja de manera desigual, sinó de manera radicalment diferent, segons qui sigui *el dolent* de la pel·lícula.

Els humanitaris

És de tèmer, però, que la reflexió dels humanitaris no pugui esperar, no ja l'emergència d'un sistema polític mundial d'estructura governamental clàssica, sinó els efectes d'algunes reformes factibles i urgents. I no poden esperar perquè la multiplicació de situacions que demanen la seva intervenció no tendeix a disminuir sinó a proliferar. La sala d'espera de Metges sense Fronteres, segon un eslògan publicitari certament imaginatiu, segueix plena i amb llistes d'espera inacabables. En aquest context, i a banda de la ja reiterada reflexió sobre l'adequada distribució de les responsabilitats polítiques entre Governos, mitjans de comunicació, opinions públiques i humanitaris, altres temes són urgents.

D'una banda, recordar que l'acció humanitària no és patrimoni exclusiu de les ONG, sinó que es reparteix també amb organitzacions internacionals clàssiques, com l'ACNUR i altres agències, vinculades a Nacions Unides o a la Unió

Europea, i els propis Governos dels Estats. Es pot recordar aquí que, a més, són aquestes organitzacions públiques les que mouen més mitjans materials, més recursos humans, i més diners que, en el seu deixant, alimenten les ONG. D'altra banda, les ONG han desenvolupat una funció al llarg dels anys que ha estat poc explorada: són una autèntica escola de *formació de quadres* professionals, experimentats i motivats. Cada vegada més, assistim al fenomen que fa que gent valuosa, després d'uns anys sobre el terreny en ONG més o menys voluntarioses i/o eficaces, és reclutada per ACNUR, ECHO o altres, de manera que la *rendibilitat* que aquestes en treuen és altíssima i a un cost relativament baix. Aquest transvasament de recursos humans es un fenomen curiós i encara no sabem exactament com interpretar-lo. Però és paral·lel a un altre fenomen: les ONG actuen cada vegada més com a organitzacions de prestació de serveis de gran valor (ja sigui per la qualificació del seu personal –per exemple mèdic–, ja sigui pel risc de les zones d'operació), a Governos o a organitzacions internacionals, que prefereixen subvencionar econòmicament les ONG, i que aquestes ho facin tot, a haver de desplegar ells mateixos (Governos i organitzacions internacionals) el reclutament, la infraestructura, les comunicacions, etc., sobre el terreny. Amb altres paraules: els Governos prefereixen finançar ONG (si pot ser bones) que ho facin tot, que haver de crear i mantenir dispositius complicats propis d'intervenció humanitària, que entre crisi i crisi s'haurien de mantenir a alt cost, i que no tenen fàcil identificació presupostària pròpia (a diferència de la cooperació clàssica).

El debat té i tindrà altres components, com ara el de com combinar pragmatisme amb realisme, i tenacitat amb professionalitat sense excessos voluntaristes. Però la renovació de l'acció humanitària segurament requerirà igualment una certa dosi d'educació política dels seus membres, que hauran de tenir alhora una visió política, una capacitat de diagnosi sobre les crisis que hauran d'afrontar, i una capacitat de distanciament d'aquest mateix debat polític, per centrar-se en l'acció pràctica. No ha estat un problema menor de l'acció humanitària, per cloure aquesta reflexió, el fet que com a moda altament emocional, de fort impacte entre amplis sectors socials de progrés, ha atret com a mosques a tot tipus de grups marginals, de totes les perifèries ideològiques, i que com ha passat amb altres moviments socials, produeixen una certa quantitat d'interferències. Ara bé, sembla evident que la pròpia dinàmica social general produirà una selecció natural rigorosa en la multitud d'iniciatives i organitzacions que avui pul-lulen en la galàxia humanitària. ■

DCIDOB 60-61. **L'acció humanitària d'emergència.**

El Sistema internacional de socors.

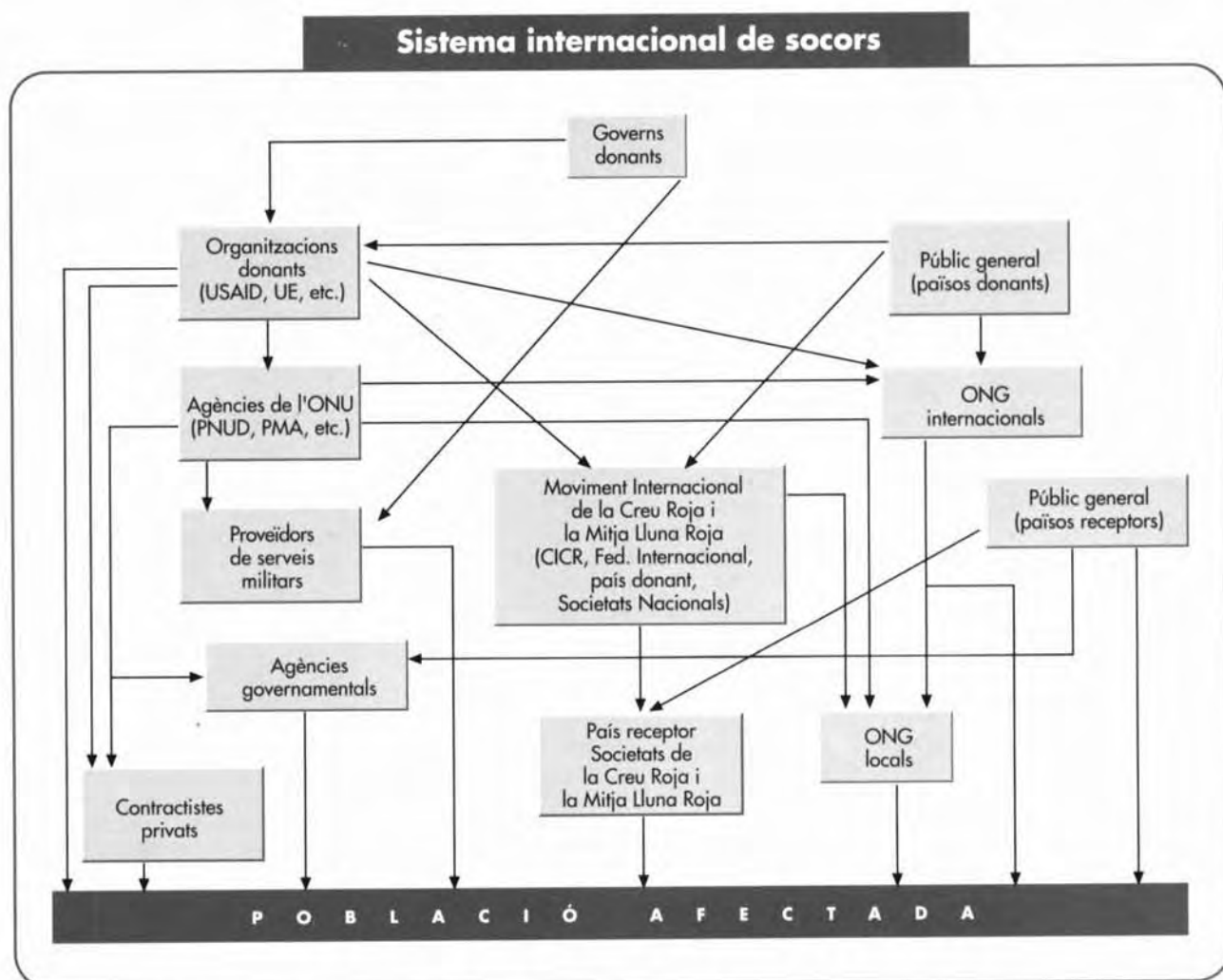
El Sistema internacional de socors

Una complexa xarxa de relacions vincula la població afectada per un desastre amb el finançament extern que permet fluir l'assistència humanitària internacional. La creixent complexitat i interdependència d'aquest sistema ha obligat a què moltes agències reexaminin la forma de preservar la seva inde-

pendència d'acció. Alhora, els donants també tenen la responsabilitat de controlar la qualitat de les intervencions de les agències a les quals donen suport.

El sistema de socors internacional no posseeix la capacitat de controlar la qualitat dels serveis que proporciona. No només cal fixar normes, sinó que es fan

essencials els mecanismes per fer-les efectives. No n'hi ha prou de tenir sistemes d'avaluació i control de les agències, ja que molts dels seus mecanismes són confidencials i estan subjectes a interessos interns. Amb tot, aquests sistemes de control acabarien passant comptes als donants i no als seus veritables beneficiaris. ■

Font: Federación Internacional de Sociedades de la Cruz Roja y la Media Luna Roja (1996) *Informe mundial sobre desastres 1996*. Nueva York: Oxford University Press.

DCIDOB 60-61.

L'acció humanitària d'emergència.

La coordinació de les accions humanitàries d'emergència: el paper de l'ONU.

Helena Torroja Mateu

La coordinació de les accions humanitàries d'emergència: el paper de l'ONU

Helena Torroja Mateu*

La coordinació de les accions humanitàries d'emergència és absolutament necessària per aconseguir, amb eficàcia, que siguin protegits els drets inviolables de les poblacions assolades per catàstrofes humanitàries. Aquesta necessitat s'ha fet més patent en els últims anys, a causa de l'augment i la complexitat de les situacions humanitàries, així com per l'increment dels participants en l'esfera humanitària. L'Organització de les Nacions Unides (ONU) no ha restat inactiva davant d'aquesta realitat i, des del 1991, ha iniciat una reestructuració interna a fi de facilitar la coordinació dels òrgans i organismes operacionals d'assistència humanitària; tant del propi Sistema de les Nacions Unides (SNU) com de les Organitzacions Internacionals (OI) i fins i tot de les Organitzacions No Governamentals (ONG).

Tot això ha plantejat un desafiament davant la comunitat d'actors humanitaris: el de coordinar les activitats, per a fer front als problemes comuns que es presenten en el desplegament de les respectives accions humanitàries d'emergència. Problemes motivats per diversos factors, com la falta d'informació i d'intercanvi de dades entre òrgans i organismes; cosa que dificulta la planificació de les mesures adequades a adoptar. L'absència d'una clara definició d'objectius i mandats respectius dels actors en l'escenari internacional, acostuma a generar competències entre ells, cosa que és poc conforme amb la finalitat última de l'activitat: assistir l'ésser humà. En el propi marc de l'ONU, l'excessiva burocratització i centralització en el procés d'adopció de decisions és un obstacle important en les relacions entre la Seu i els òrgans desplegats sobre el terreny. A més a més, si es té en compte que les qüestions polítiques,

militars i humanitàries es troben entrelaçades davant les complexes crisis humanitàries, és condició imprescindible, per a l'eficàcia de les operacions d'emergència desplegades en aquests casos, la coordinació lateral entre les dependències de l'Organització encargades de cadascú d'aquests àmbits.

Quines estratègies ha adoptat l'ONU per a fer front als problemes de coordinació en l'esfera humanitària?

La Carta de les Nacions Unides, tractat constituït de l'Organització, adoptat el 1945, estableix com un dels propòsits de l'organització el de «servir de centre que harmonitzi els esforços de les nacions per a aconseguir propòsits comuns» (article 1.4 de la Carta). Es tracta d'un propòsit de caràcter instrumental que adquireix especial rellevància en l'esfera humanitària, sobretot si es té en compte que el tercer dels propòsits de la Carta és «realitzar la cooperació internacional en la solució de problemes internacionals de caràcter (...) humanitari (...)» (article 1.3 de la Carta).

L'establiment d'un òrgan subsidiari de la Secretaria encarregada, exclusivament, de coordinar les accions d'emergències es concreta, per primera vegada, a principis de la dècada dels setanta, tan sols en l'esfera de les catàstrofes naturals: l'Oficina del Coordinador de les Nacions Unides per l'Auxili en casos de Desastre (UNDRO), segons la petició formulada per l'Assemblea General a través de la resolució 2816 (XXVI) del 14 de desembre de 1971. Les seves funcions eren, fonamentalment, la coordinació de l'ajut humanitari dins del SNU, així com la coordinació d'aquest ajut amb la prestada per altres OI

i ONG, alhora que s'encarregaria d'adoptar mesures de prevenció, control i predicció dels desastres naturals.

Tanmateix, aviat es constataria el buit administratiu existent respecte a la coordinació de les operacions d'emergència per a assistir les víctimes de conflictes armats. Això es posa de manifest, a principis de la dècada dels vuitanta, en els debats en el marc del Consell Econòmic i Social (ECOSOC). Aleshores, hi hagué una sèrie de discussions i estudis al respecte, però no es va arribar a adoptar cap canvi institucional (veure: NU, Doc. E/1981/16, de 9 del març de 1981). En aquest període, s'introdueix a l'Assemblea General, per iniciativa de Jordània, un debat relatiu a l'establiment d'un «Nou Ordre Humanitari Internacional» (resolució 36/136, «Nou Ordre Humanitari Internacional», 14 de desembre de 1981). Una de les qüestions plantejades fou la necessitat de modificar les estructures internacionals humanitàries de cara a la millora de la coordinació dels seus actors. Aquest debat convergirà, per una part, en la formulació per l'Assemblea General d'un emergent «dret a l'assistència humanitària» a través de la resolució 43/131 del 8 de desembre de 1988, i de la resolució 45/100 del 14 de desembre de 1990, ambdues resolucions titulades «Assistència Humanitària a les víctimes de catàstrofes naturals i similars situacions d'emergència». Per altra banda, el 1991, a través de la resolució 46/182, sobre «Enfortiment de la coordinació de l'assistència humanitària d'emergència del sistema de les Nacions Unides», del 19 de desembre de 1991, l'Assemblea General decideix adoptar les mesures internes necessàries encaminades a l'establiment d'un nou òrgan encarregat de la coordinació de les accions humanitàries derivades tant de catàstrofes naturals com de conflictes armats, a la vegada que estableix els principis rectoris de l'assistència humanitària, que han de ser respectats per l'organització i els Estats membres.

* Professora de Dret Internacional Públic del Departament de Dret i Economia Internacionals de la Universitat de Barcelona (UB).

El Departament d'Afers Humanitaris (DAH), nova dependència de l'ONU encarregada de la coordinació de les accions humanitàries d'emergència

Precisament, l'últim dels principis rectors de l'assistència humanitària de la resolució 46/182 afirma que «les Nacions Unides tenen un paper central i singular que accomplir en el treball de proporcionar lideratge i coordinar els esforços de la comunitat internacional en el suport dels països afectats. (...) El sistema de les Nacions Unides ha d'adaptar-se i enfortir-se per a resoldre els problemes presents i futurs de forma coherent i eficaç (...)». Per dur a la pràctica aquest principi, la resolució sol·licita al secretari general (SG) la designació «d'un funcionari d'alt nivell (el coordinador d'activitats de socors en casos d'emergència)» que exerciria les funcions que fins el moment desenvolupaven els «representants del SG en situacions d'emergència importants i complexes, així com les funcions del coordinador de l'UNDRO. El llavors SG, Boutros Boutros-Ghali, estableix el càrrec de secretari general adjunt per Afers Humanitaris, que treballaria sota la seva direcció, i respondria davant l'Assemblea General, i s'encarregaria de dirigir un nou departament de la Secretaria creat a l'efecte: el Departament d'Afers Humanitaris. Aquest nou lloc de secretari general adjunt ha estat considerat per alguns sectors com intrínsecament feble; i si es té present que es tracta d'un càrrec amb el mateix nivell que el dels directors de l'Alt Comissionat de les Nacions Unides per als Refugiats (ACNUR), Fons de les Nacions Unides per a la Infància (UNICEF), Programa Mundial d'Aliments (PMA) i, fins i tot, a un nivell inferior que el dels directors del Programa de les Nacions Unides per al Desenvolupament (PNUD) i d'altres agències humanitàries com la Organització Mundial de la Salut (OMS) i altres organismes especialitzats.

El DAH consta de dues oficines, a Nova York i a Ginebra. La política de coordinació i la direcció de la política general l'assumeix l'oficina de Nova York, mentre l'oficina de Ginebra reuneix els serveis reforçats de l'UNDRO i la d'altres òrgans especials creats davant situacions d'urgència particulars i complexes. A la pràctica, aquesta separació d'oficines ha esdevingut una feblesa del sistema, ja que se sumen als propis esforços de coordinació del departament la necessària coordinació entre ambdues oficines. Una altra de les debilitats detectades en la direcció i eficàcia d'aquest departament és la modalitat del seu finançament, en el sentit en què només un terç del seu personal es financia amb càrrec al pressupost ordinari, la resta depèn de les contribucions voluntàries.

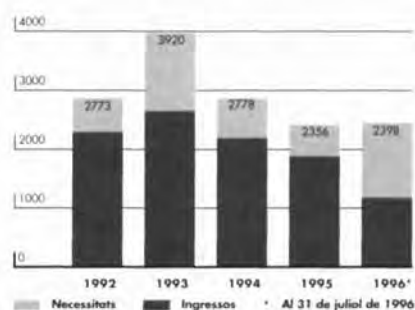
La funció principal del DAH és «assegurar la coordinació eficaç de l'assistència humanitària que ofereix l'Organització i promoure activitats destinades a prevenir o, si més no, pal·liar els efectes dels desastres naturals o els provocats per les persones», sense tenir mandat operacional. Així doncs, la diferència principal amb l'anterior dependència de coordinació, l'UNDRO, és que el DAH coordina les activitats d'assistència humanitària derivades tant de les catàstrofes naturals o accidents industrials com dels conflictes armats. Encara que, el DAH s'encarrega fonamentalment de les «situacions complexes d'emergència», que són aquelles «crisis humanitàries d'un país, una regió o una societat en les que es produeix un esfondrament total o considerable de l'autoritat a causa d'un conflicte intern i que, per tant, exigeix una reacció internacional que va més enllà del mandat o la capacitat d'un sol organisme i/o programa en curs de les Nacions Unides per al país» (A/50/572, «Nota del secretari general», del 24/10/1995, paràgraf 4).

La seva activitat de coordinació es desplega al llarg de les diverses etapes de les operacions d'emergència; organitzant, prèviament, l'adopció de mesures adequades de prevenció i mitigació de desastres, així com per a fer front als desastres, a través d'un sistema primerenc d'alerta. Quan passa un desastre, el DAH s'ocupa d'atendre les sol·licituds d'assistència dels Estats membres i d'organitzar una missió interinstitucional conjunta d'avaluació de les necessitats; paral·lelament, té la competència de facilitar l'accés de les organitzacions operacionals a les zones afectades, a través de, i si és necessari, negociacions amb les parts implicades per a obtenir el seu consentiment sobre l'establiment de passadissos de socors, els dies i les zones de tranquil·litat o altres mètodes. Acabades les operacions d'emergència, el DAH és el responsable de promoure la transició de les activitats de socors a les de rehabilitació i reconstrucció. Per altra banda, el secretari general de l'ONU va designar aquest Departament el 1994 com l'òrgan central de coordinació per a les activitats d'assistència en la remoció de mines antipersonals.

Instrumentes del DAH per a facilitar la coordinació

Per a exercir les seves funcions de coordinació, el coordinador del Socors d'Emergència, director del DAH, compta amb una sèrie d'instrumentes establerts per la resolució 46/182, l'àmbit de la qual abarca tant la coordinació des de la seu de l'organització, com sobre el terreny del país assolat per la situació d'emergència. A la pràctica, també es porta a terme una coordinació lateral a nivell dels diferents departaments de la Secretaria que, d'una manera o altra, estan

Crides conjuntes d'assistència humanitària realitzades pels organismes de les Nacions Unides entre 1992 i 1996 (milions de dòlars)

Font: Memòria del secretari general sobre la labor de l'Organització. Agost del 1996. Doc. A/51/1, pàg. 85

implicats en les situacions d'emergència complexes. Així, des de la seva creació, el DAH manté una relació molt estreta amb el Departament d'Afers Polítics i el Departament d'Operacions de Manteniment de la Pau, amb la finalitat d'adoptar mesures coordinades i integrades davant de situacions concretes que necessiten l'actuació de cadascun d'aquests àmbits.

a) Instrumentes per a facilitar la coordinació de la Seu

Els instruments per a facilitar la coordinació des de la Seu de l'organització són bàsicament el Comitè Permanent entre Organismes (CPO), el procés de crides interinstitucionals unificades i el Fons Rotatori Central per a Emergències (FRCE).

El CPO és un òrgan presidit pel coordinador del Socors d'Emergència, en el qual hi participen els directors de tots els organismes operacionals de les Nacions Unides, l'Organització Internacional per a les Migracions (OIM), el Comitè Internacional de la Creu Roja (CICR), la Lliga de les Societats de la Creu Roja i la Mitja Lluna Roja i altres ONG «en casos especials». A la pràctica, el CPO funciona com un òrgan consultiu, amb la finalitat de coordinar les mesures adoptades en les situacions d'emergència, amb debats sobre temes de política operacional per a agilitzar la divisió del treball entre els actors humanitaris.

El procés de crides interinstitucionals unificades ha representat un avenç important respecte la situació anterior de crides individuals. Aquest mecanisme permet integrar en una crida global les diferents necessitats de socors dels organismes operacionals de les Nacions Unides, d'altres organitzacions internacionals –com l'OIM–, així com de diverses ONG, encara que en casos tan especials com el del CICR i la Federació les seves sol·licituds es fan de forma independent. Aquest mecanisme, tot i que una de les seves finalitats és mobilitzar el suport financer per als programes humanitaris, no és només un document de sol·licitud de fons; també serveix per a aconseguir el consens entre els dife-

rents organismes operacionals en relació a les prioritats de cada emergència, per a proporcionar als donants una visió equilibrada de les necessitats humanitàries, i per a programar la posterior actuació sobre el terreny. Entre setembre del 1992 i abril del 1996, les Nacions Unides van elaborar 64 crides interinstitucionals unificades per a obtenir uns 11.000 milions de dòlars. Tal com assenyalava el SG en la seva Memòria del 1996 sobre la labor de l'organització, «la resposta de la comunitat internacional ha estat generosa», ja que les organitzacions que van efectuar crides van rebre «quasi 7.000 milions de dòlars en contribucions de donants, que van representar quasi el 64% del total que s'intentava obtenir».

El FRCE s'estableix com un mecanisme de refinançament amb la finalitat d'assegurar «el subministrament de recursos suficients per a la seva utilització en la fase inicial de les situacions d'emergència» (Res.46/182), que és la que genera una necessitat major de recursos. Aquest Fons és complementari als fons d'emergència de cada organisme operacional, encara que aquests acostumen a ser recursos de finançament mentre que el FRCE és un mecanisme de liquiditat per a la fase inicial de les emergències. El Fons, que actualment té un import de 50 milions de dòlars, es financia a partir de contribucions voluntàries i és administrat en nom del SG pel secretari general adjunt d'Afers Humanitaris, el qual té delegada la facultat d'efectuar les despeses. L'avançament de recursos que efectua el FRCE s'haurà de reemborsar posteriorment.

Aquests tres mecanismes suposen una novetat important i durant els cinc anys del seu funcionament la pràctica ha demostrat l'eficàcia i les debilitats dels mateixos. El CPO ha resultat ser un fòrum de debat idoni per als Humanitaris i ha donat lloc a una sèrie de decisions que van contribuït a la formulació de principis i normes de política sobre la coordinació del socors. No obstant això, s'ha subratllat la necessitat d'augmentar el nombre de reunions anuals. En el procés de crides unificades la dificultat més gran que s'ha constatat s'ha emès des de la part dels donants, que en molts casos han escollit de forma selectiva els programes a finançar, donant prioritat al sector alimentari en detriment d'esferes també importants com la salut, l'agricultura, l'aigua i el sanejament, o a les sol·licituds dels òrgans més coneguts com l'ACNUR. Al mateix temps, la lentitud que suposa la seva preparació no està d'acord amb el caràcter urgent de les emergències. El funcionament del FRCE ha estat positiu, encara que s'han observat certes limitacions en quan al seu àmbit d'actuació i, per tant, s'ha proposat en el marc de l'ECOSOC que se sumi una quantitat adicional de 30 milions destinats a finançar les etapes subsegüents a l'inici de l'emergència.

b) Instruments per a facilitar la coordinació sobre el terreny

Les decisions adoptades des de la Seu es projecten directament en l'actuació sobre el terreny; en línies generals, l'excessiva centralització és poc eficaç en la pràctica. Encara no es pot afirmar que el nou sistema hagi afrontat aquesta circumstància adequadament, però sí s'observa una tendència a reduir els seus efectes. En aquest sentit, s'ha establert un sistema de *coordinadors de l'assistència humanitària*, que suposa l'assignació personal per part del secretari general adjunt d'Afers Humanitaris d'un representant de l'organització sobre el terreny encarregat de ser, per una banda, el canal entre les decisions preses a la Seu i la seva aplicació sobre el terreny i, per l'altra, el responsable de coordinar les activitats dels diversos òrgans i organismes desplaçats. La resolució 46/182 estableix aquest sistema en estructures preexistents sobre el terreny, de manera que, en principi, aquest coordinador, que moltes vegades sol ser el representant resident del PNUD, serà l'encarregat de coordinar l'assistència humanitària. Quan no preexisteix aquesta figura sobre el terreny, el coordinador del Socors d'Emergència designa ad hoc un *coordinador de l'assistència humanitària*. Durant els últims anys, aquest últim cas ha estat cada vegada més freqüent, com en els casos de Somàlia, Angola, Afganistan, Moçambic i Rwanda. El funcionament i l'abast d'aquest sistema de *coordinadors humanitaris* ha estat perfeccionat en el marc del CPO, que va aprovar el 1994 les directrius del sistema. Aquestes figures col·laboren estretament amb el Govern del país, el qual té la responsabilitat principal en l'inici i coordinació de l'assistència humanitària. Els coordinadors acostumen a estar al davant d'una oficina del DAH que pot ser independent del PNUD, com l'Oficina de les Nacions Unides per a la situació d'Emergència a Rwanda (UNREO); o pot ser un component d'una Operació de Manteniment de la Pau, com l'Oficina de Coordinació de l'Assistència Humanitària a Moçambic (ONUCAH) que formava part integrant de l'Operació de les Nacions Unides a Moçambic (ONUMOZ). Malgrat tot, a la pràctica no sempre es designa un coordinador; moltes vegades s'elegeix com a centre de coordinació l'òrgan o organisme operacional («organització pilot») que tingui més experiència i coneixements de la situació sobre el terreny, com en el cas de l'ACNUR a l'exlugoslàvia, ja que hi havia una gran afluència de refugiats.

Un dels aspectes més positius en l'establiment de coordinadors d'assistència humanitària és que la seva situació sobre el terreny els aporta una posició privilegiada per a recollir i transmetre informació al sistema d'alerta primerenca d'emergències, en especial a la recent crea-

da *ReliefWeb*, o per a aconseguir una transició ràpida de l'etapa del socors a la del desenvolupament. No obstant això, en molts casos una excessiva centralització en l'adopció de decisions a nivell de la Seu perjudica les activitats sobre el terreny.

Balanç i perspectives

La resolució 46/182 de l'Assemblea General ha representat un pas decisiu en la reestructuració administrativa de l'ONU per a aconseguir una major coordinació dels esforços de la comunitat internacional per a assistir a les víctimes humanitàries. Per primera vegada es decideix integrar sota un mateix sistema de coordinació les activitats de socors davant els desastres naturals i davant les situacions complexes d'emergència. En aquest sentit, la pràctica ja desenvolupada per a la prevenció i socors davant situacions humanitàries provocades per catàstrofes naturals (sistemes d'alerta primerenca, prevenció i preparació, organització de grups de gestió ràpida, recurs dels efectius militars i civils, etc.) està servint de model per a la seva aplicació davant situacions complexes d'emergència. D'aquesta manera, es tendeix a l'establiment de directrius operacionals i de coordinació comuns per a ambdós casos, principalment gràcies al fòrum que facilita el Comitè Permanent entre Organismes o al procés de crides interinstitucionals unificades. Si bé es tracta d'una pràctica que queda relegada al marc del *soft law*, a poc a poc va donant contingut i forma a la participació de l'ONU en la prestació i coordinació de l'assistència humanitària. Encara queden aspectes per a perfeccionar, i els debats actuals en el marc de l'ECOSOC sobre aquesta qüestió així ho posen de manifest. Això denota, a priori, l'interès dels Estats, si bé tot depèn en últim terme de la seva voluntat política real, i de la seva capacitat per a fer seus els problemes d'aquells actors humanitaris que no participen en el procés d'adopció de decisions en l'Organització, com és el cas de les ONG. En l'estat actual de la situació, encara és aviat per a poder afirmar que ens trobem davant un «Sistema de les Nacions Unides per a la prestació i coordinació de l'assistència humanitària». Més aviat estem davant una estructura en transformació, en la qual s'han de superar certes llacunes i superposicions en els mandats dels òrgans i organismes operacionals, com en el cas dels desplaçats interns o de les activitats de *desminació*. Al mateix temps, manca perfeccionar els mecanismes per a evitar l'excessiva centralització que frena el procés d'adopció de decisions. Per tant, encara queda un llarg camí per a millorar aquest paper central de coordinació de l'Organització, però el primer pas ja s'ha realitzat, cosa que és un gran avenç en el camí cap a una Societat Internacional basada en el valor de la solidaritat. ■

DCIDOB 60-61. **L'acció humanitària d'emergència.**

L'Alt Comissionat de les Nacions Unides per als Refugiats (ACNUR).

L'Alt Comissionat de les Nacions Unides per als Refugiats (ACNUR)

L'ONU té en l'Alt Comissionat per als Refugiats (ACNUR) una agència encarregada de fer front al problema de la situació dels refugiats al món. És una de les principals organitzacions internacionals d'ajuda humanitària. Al capdavant de les seves prioritats es troben els programes d'assistència material, en el marc de l'ajuda d'urgència, d'integració local i de repatriació, així com consells i assistència jurídica. Des del 1991 la japonesa Sadako Ogata és l'encarregada d'aquesta organització.

De totes les agències de l'ONU, l'ACNUR és potser la més operativa; ha passat a ser l'òrgan internacional rector en matèria d'ajut als refugiats del món. En un principi el seu Estatut no preveia l'assistència directa als refugiats, però a mesura que la situació d'aquests s'ha tornat més complexa i dramàtica, s'ha vist obligada a augmentar la seva operativitat, a adaptar-se a situacions en les quals havia de proporcionar ràpidament aliments, aigua, allotjament i, en alguns casos, protecció física a poblacions localitzades en àrees allunyades i mal comunicades.

Com a coordinador de l'assistència internacional per als refugiats, l'ACNUR ofereix ajuda bàsica d'ordre material que consisteix en activitats de socors, de subministrament d'aliments i d'allotjament, provisió d'atenció mèdica, de llocs de treball, de capacitació, d'educació i de serveis socials.

L'ACNUR es financia principalment per contribucions governamentals i administra els fons que rep, tant públics com privats, per a ajudar als refugiats, a partir de programes generals (planejats i aprovats amb temps) i programes especials (emergències).

Per portar a terme la seva tasca, l'ACNUR col·labora estretament amb Governos, organitzacions especialitzades de l'ONU –com la FAO, l'Organització Mundial de la Salut (OMS), el Programa Mundial d'Aliments (PMA), el PNUD i el Departament d'Afers Humanitaris (DAH)– i amb una xarxa d'organitzacions no governamentals (ONG) que proporcionen material i suport directe als refugiats.

L'ACNUR es va crear al final de la

ACNUR en xifres (agost del 1996)

* Oficines arreu del món: 255 a 123 països

* Membres en plantilla: 5.503 (inclosos els contractats a curt termini)

* Plantilla a operacions de camp: 4.515 (82%)

* Pressupost total 1996: 1.430 milions de dòlars

* Pressupost total 1995: 1.170 milions de dòlars

* Socis no governamentals el 1996: 453 ONG

Segona Guerra Mundial quan la comunitat internacional es va trobar amb el problema de milions de refugiats i de persones desplaçades a Europa. Fou creat per l'Assemblea General de l'ONU per a socórrer aquestes poblacions i trobar solucions estables als seus problemes.

L'Oficina de l'Alt Comissionat, amb seu a Ginebra, es va establir l'1 de gener de 1951. En un principi el seu mandat es preveia per un període limitat de tres anys, però, com que els èxodes de poblacions han continuat, s'ha anat renovant i prolongant. La direcció la porta a terme un Alt Comissionat escollit per cinc anys per l'Assemblea General.

Principals actuacions:

Ex-Iugoslàvia

*Bòsnia i Hercegovina
(dades del març del 1997)*

– Des de l'establiment de la missió de l'ACNUR a la zona (1991), aquest ha facilitat ajuda de primera necessitat a uns 2,4 milions de persones (un 50% de desplaçats interns).

– Ha proporcionat més d'un milió de tones d'ajuda a l'antiga Iugoslàvia i quatre cinques parts d'aquesta han estat destinades a la zona de Bòsnia i Hercegovina.

– Segons els acords signats a Dayton, l'ACNUR és el responsable del retorn als seus llocs d'origen (o a aque-

lles zones que ells mateixos triïn) d'un milió de bosnians desplaçats i un altre milió de refugiats a 25 països d'Europa Occidental i Oriental.

– Aquest programa de repatriació, iniciat a la primavera del 1996, ha estat el de més gran abast mai dut a terme per l'ACNUR.

– Durant el 1996, 250.000 refugiats i desplaçats han tornat al seu lloc d'origen a través d'aquest programa. Al 1997 s'espera que ho facin un total de 200.000.

– L'ACNUR té quatre oficines principals a la zona.

Croàcia

– S'estima que 170.000 refugiats bosnians viuen a Croàcia, dels quals 30.000 són musulmans i la resta bosniocroat.

– Uns 180.000 croates desplaçats interns (a causa de la guerra serbocroat del 1991) es troben a l'espera de retornar al lloc d'origen.

– A Eslavònia Oriental viuen uns 60.000 desplaçats serbis.

– El 1992, la zona acollia 350.000 refugiats i 265.000 desplaçats interns. Fins el final del 1995, any en què finalitzà la neteja ètnica, el degoteig de refugiats i desplaçats va ser continu.

– Només el 22% dels refugiats viuen als camps preparats per acollir-los, la resta roman a cases particulars (amb familiars, amics o altres famílies).

– L'ACNUR té 11 oficines a la zona.

Afganistan

– Un any més, l'Afganistan és el país que té més població refugiada fora de les seves fronteres.

– Tot i el retorn de 3,8 milions de refugiats durant els últims anys, encara romanen a l'exterior del país 2,4 milions de persones (1,4 milions a l'Iran, 865.000 al Pakistan, més de 50.000 a països de la CEI i 24.000 a l'Índia).

– L'ajuda proporcionada per l'ACNUR al retornat s'ha vist materialitzada a través del proveïment d'ajuda financera i alimentària, de l'organització de combois per a desplaçar-los i del llançament de microprojectes per al desenvolupament, destinats a capacitar les comunitats locals per a absorbir un gran nombre de refugiats. Aquests darrers microprojectes es basen primordialment en la creació d'infraestructures agrícoles, vials i escolars.

– Tot i tenir una problemàtica interna molt forta, el mateix Afganistan s'ha convertit en país d'asil per a part de la població tadjika fugida de la guerra civil del seu país del 1992-1993. Molts d'ells han estat ja repatriats, però d'un total de 60.000 encara hi romanen uns 18.000.

Amèrica Central

Guatemala es manté com l'últim país de la zona on el procés de pau encara s'ha d'acabar de consolidar. No obstant això, ambdues parts enfrontades ja han signat diversos acords encaminats a assolir la pau i l'estabilitat. Durant tot aquest procés s'ha iniciat el retorn massiu de refugiats guatemaltecs provinents de Mèxic. El 1995 van retornar 9.500 persones i s'estima que encara queden uns 40.000 refugiats a Mèxic i Belize.

El 1989 Belize, Costa Rica, El Salvador, Guatemala, Mèxic, Hondures i Nicaragua van adoptar un pla de cinc anys anomenat CIREFCA (Conferència Internacional per als Refugiats d'Amèrica Central) que va ser possible gràcies a la reunió d'Esquipulas II el 1987 entre els cinc presidents centreamericans. Aquest pla incloïa l'assistència a 1,9 milions de persones de la regió: refugiats, retornats, indocumentats i desplaçats interns. Aquest pla tenia una durada de cinc anys (1989-1994) en el termini del qual s'ha ajudat a més de 118.000 refugiats (18.000 de Guatemala) a retornar als llocs d'origen o a cercar indrets d'assentament permanent, eliminant, així, els camps de refugiats.

L'ACNUR ha emprès a la zona un seguit de projectes de ràpid impacte i a petita escala amb l'objectiu de donar suport als retornats en sectors clau com el transport, la salut, les infraestructures, la producció agrícola i la generació de recursos.

Els països donants han concedit ajudes per valor de 420 milions de dòlars als plans portats a terme per la CIREFCA. Avui dia però, l'ACNUR està reduint força la seva actuació a la zona, en bona part, gràcies als èxits assolits.

Regió	Refugiats	Retornats	Desplaç.interns	Altres*	Total 1996
Àfrica	5.692.100	2.085.400	1.344.000	23.900	9.145.400
Àsia	4.479.600	1.189.100	1.699.100	300.200	7.668.000
Europa	2.101.000	-	1.611.100	3.976.900	7.689.000
Amèrica Llatina	127.700	65.000	8.000	11.000	211.700
Amèrica del Nord	789.700	-	-	545.700	1.335.400
Oceania	46.300	-	-	7.300	53.600
Total	13.236.400	3.339.500	4.662.200	4.865.000	26.103.100

Els 10 moviments de repatriació voluntària més importants del 1995, per destinació

Destinació (país origen)	Lloc de sortida (país d'asil)	Total
Afganistan	Iran, Pakistan, Índia	348.800
Rwanda	Uganda, Zaire, Burundi, Tanzània	240.400
Moçambic	Zimbabwe, Sud-àfrica, Altres	159.000
Togo	Benin, Ghana	78.900
Myanmar	Bangladesh, Tailàndia	66.000
Somàlia	Kenya, Iemen	43.000
Azerbaidjan	Armènia	39.000
Mali	Algèria, Burkina Faso, Mauritània, Altres	39.000
Etiòpia	Djibuti, Sudan, Kenya, Altres	35.200
Eritrea	Sudan, Altres	21.500

*Persona que es troba en una situació similar a la del refugiats però que no ha estat formalment reconeguda com a tal.
Font: Elaboració pròpia amb dades de la web: <http://www.unhcr.ch>

Grans Llacs

Burundi

Durant l'any 1997 s'ha iniciat un procés de retorn de refugiats burundesos des de Tanzània i Zaire, però petits enfrontaments puntuals fan que 190.000 d'aquests refugiats es mantinguin als camps d'ambdós països. L'ACNUR està oferint assistència a aquells que retornen a Burundi, encara que recomana que de moment no ho facin. D'altra banda, molts burundesos continuen sortint del país buscant asil fora de les seves fronteres.

Paral·lelament, Burundi també ha patit l'arribada de refugiats d'altres països, principalment milers de rwandesos fugits a causa del genocidi del 1994. Entre el gener i l'agost del 1995, el programa de retorn voluntari patrocinat per l'ACNUR aconsegueix repatriar tots els rwandesos, que marxen sobretot per la creixent inestabilitat de Burundi, i tanca el setè i últim camp que queda al país.

Rwanda

A partir del genocidi del 1994, la meitat de la població del país (més de tres milions de persones) es veu obligada a abandonar les seves llars i, d'aquesta, 2,4 milions es refugien a països veïns. Durant més de dos anys, l'ACNUR ha mantingut camps al Zaire, Tanzània i Burundi, amb una població alguns d'ells de 200.000 persones. La tasca

de l'ACNUR ha consistit en oferir refugi, aigua potable, serveis sanitaris i ajuda al reagrupament familiar, així com alguns serveis educatius. Amb el PMA han distribuït aliments, encara que l'ACNUR s'ha encarregat dels infants malnodrits, les mares lactants, els malalts i els ancians.

El 1996 la pressió dels ciutadans dels països d'acollida força el retorn de milers de refugiats cap a Rwanda: des de Burundi uns 100.000, des del Zaire 720.000 (del milió cent mil que hi havia) i des de les regions occidentals de Tanzània uns 500.000.

Per altra banda, l'ACNUR també ha dut a terme projectes de reconstrucció i reparació de vivendes, programes sanitaris preventius, programes especials d'acompanyament de menors sense família, etc.

Zaire

És un dels països que acull més refugiats: un milió de Rwanda, 180.000 de Burundi, 160.000 d'Angola, 111.000 del Sudan i 18.500 d'Uganda, la major part dels quals són dones i infants.

L'ACNUR es fa càrrec dels camps que acullen rwandesos i burundesos, de la resta se n'ocupen els propis zairens. ■

Fonts: <http://www.unhcr.ch>
Anuario Internacional CIDOB 1993.
Information notes 1996. UNHCR Office of the Special Envoy.

DCIDOB 60-61. **L'acció humanitària d'emergència.**

Comitè Internacional de la Creu Roja (CICR).

Comitè Internacional de la Creu Roja (CICR)

Per trobar l'origen del CICR hauriem de remuntar-nos a la batalla de Solferino (Itàlia, 24 de juny de 1859): després de 16 hores de lluita, el camp de batalla es va omplir de més de 40.000 persones –entre morts i ferits. Un suís, Henry Dunan, va arribar a la zona poques hores després. Davant l'horror que va contemplar, va decidir auxiliar a totes aquelles persones, sense distinció de nacionalitat, amb el suport del veïnat de la rodalia.

De tornada a Suïssa, Dunan no va voler que s'oblidés aquest fet. Va publicar el 1862 *A Memory of Solferino*, on explicava els seus records i instava a la fundació d'una xarxa d'organitzacions que atengués les víctimes dels conflictes bèl·lics, sense discriminació de cap classe; i a l'adopció d'una Convenció entre els països sobre la protecció als ferits de guerra i la seva cura mèdica. El 1863, la Societat Ginebrina per al Benestar Públic va establir una comissió de cinc persones –entre les que s'hi trobava el propi Dunan– per a l'estudi i la posada en marxa de les idees contingudes en *A Memory of Solferino*. Aquesta comissió, reunida el 17 de febrer, va crear el Comitè Internacional per a l'Ajut dels Ferits, que més endavant va esdevenir el Comitè Internacional de la Creu Roja, amb seu a Ginebra.

L'activitat del CICR es fonamenta en la Convenció de Ginebra del 1949 i en els seus dos protocols addicionals del 1977. Es dedica a promoure el desenvolupament del dret internacional humanitari, adaptant-lo a l'evolució dels conflictes. Però el CICR també és agent d'aplicació d'aquest dret i té com a objectiu prestar protecció i assistència a les víctimes dels conflictes: presoners de guerra, ferits, malalts, desplaçats, persones que viuen en zones sota ocupació, etc.

El CICR té presència permanent en més de 50 països i el seu finançament es realitza amb aportacions voluntàries dels Estats firmants de la Convenció de Ginebra (61%); d'organitzacions supranacionals (18%), com per exemple, la Unió Europea; recursos públics (1%), i de les Societats Nacionals de la Creu Roja i de la Mitja Lluna Roja (12%). També hi ha aportacions privades, especialment, suïsses.

Algunes actuacions del CICR durant els últims anys:

Guatemala

El 1994 el CICR va dur a terme diver-

ses actuacions formatives per a oficials al Centro de Estudios Militares de la ciutat de Guatemala. A l'octubre, va renovar l'oferiment de serveis al Govern guatemalteco, segons la tònica iniciada el 1992, per a realitzar activitats sobre la seguretat dels detinguts, sense oblidar la violència interna del país.

El 1995 la delegació regional del CICR es va entrevistar amb representants del Govern –fins i tot amb el president de la República– per a expressar la disposició del CICR a facilitar protecció als ciutadans civils, i als detinguts pels brots de violència interna. Entre novembre i desembre, el CICR també dirigí sessions divulgatives per a membres de l'Exèrcit al nord del país, incloent Quiché: uns 3.000 soldats i uns 350 oficials van assistir a les 44 sessions realitzades.

Txetxènia

A 20 quilòmetres de Groznyj, a Novi Atagi, es troba l'hospital de campanya més important que el CICR té a Txetxènia. Aquest s'ha dedicat bàsicament a la cirurgia, tot i que la seva assistència s'extén també a visites de consultori.

La nit del 16 al 17 de desembre de 1996, assassins professionals van introduir-se a les instal·lacions de l'hospital i van matar sis dels expatriats del CICR originaris de Canadà, Espanya, Holanda i Nova Zelanda: feia quatre mesos

de l'alto el foc, i es duïen negociacions per establir la pau definitiva. Immediatament el CICR i les organitzacions presents a la zona van repatriar els voluntaris, i van cedir el control de l'ajuda i dels projectes –en la mesura del possible– als col·laboradors locals. Alguns projectes s'han mantingut, d'altres s'han anat en orris. Tota l'ajuda humanitària de la zona s'ha ressentit des de llavors.

Abans dels assassinats, la gestió del CICR abarcava les següents activitats: més de 18.000 missatges de pau de la Creu Roja per a facilitar el retrobament de famílies desmembrades per la guerra; el programa mèdic incloïa la supervisió de 20 centres a Txetxènia, així com la rehabilitació i l'equipament de dos hospitals de Groznyj; Groznyj va gaudir d'un milió de litres d'aigua potable al dia, gràcies al projecte del CICR (el programa de distribució d'aigua potable va beneficiar, a més a més, pobles del sud i de l'oest de Txetxènia, així com a quatre escoles i un hospital de Gudermes, i 30 centres per a desplaçats a Khasavyurt [Daguestan]); més de 50.000 racions alimentàries es van distribuir a Groznyj, Argun i Gudermes. Al sud de Txetxènia es preparaven 7.000 menjars diaris en 17 cuines; més de 100.000 criatures es van beneficiar de la dotació de material escolar a Txetxènia, Daguestan i Ingúixetia; 20.000 infants de Groznyj van gaudir dels ajuts alimentaris distribuïts a les

Distribució dels pressupostos del CICR dels darrers anys (en milions de francs suïssos)

Partida	1995	1996
Despeses de la Seu Central	141	142
Operacions de camp	570	618
Zones de major incidència pressupostària		
Àfrica	276 (48%)	236 (38%)
Àsia	88 (15%)	110 (18%)
Europa Central i de l'Est	73 (13%)	128 (20%)
Rwanda	79	67
Afganistan	45	61
Ex-Iugoslàvia	66	57
Activitats de major incidència pressupostària (%)		
Assistència	28%	29%
Detinguts i reagrupació familiar	27,6%	26%
Programes mèdics	16%	15%

Nota: 1 dòlar=1,33 francs suïssos el 1996.

escoles; poc abans dels assassinats, a l'època d'hivern, s'havia començat la distribució de 30.000 lots de roba infantil d'abric.

Afganistan

El CICR treballa a l'Afganistan des del 1980. Per aquest motiu ha estat testimoni dels canvis produïts, especialment, des de la retirada de les tropes soviètiques el 1989 fins a l'aparició de la milícia talibán el 1994. Amb l'adaptació a les normes imperants i amb l'aprovació i el suport de les parts implicades, el CICR ha organitzat tasques tan necessàries com la distribució de menjar, i ha contribuït a millorar les molt malmeses condicions de les dones.

En aquests anys, l'ajuda del CICR –distribuïda, majoritàriament, a través de la Societat Afgana de la Creu Roja (SACR)– s'ha basat en la distribució de menjars, per exemple, a Kabul, el febrer de 1997, el repartiment d'aliments va beneficiar més de 210.000 persones; la distribució d'estris bàsics, tant de cuina com agrícoles; equip mèdic (expatriats, medicaments, instrumental) per a cinc hospitals i 60 dispensaris; l'organització i realització de jornades de treball sobre ortopèdia i amputacions; la reagrupació familiar; la supervisió de les condicions dels presoners; i assegurar el desplaçament intern de civils en zones de conflicte, per exemple, a la ciutat de Bâmyan 4.600 persones, i en Ghazni, 1.800 persones.

Ex-Iugoslàvia

Durant 1995, el CICR ha distribuït 6.692 tones d'aliments i 4.967 tones d'altres ajuts, tant a desplaçats com a la població resident afectada per la guerra. Des del setge de Bihac –iniciat l'agost de 1995– el CICR ha estat un dels pocs organismes internacionals amb presència continuada a la zona. Els estocs acumulats a Velika Kladusa i Bihac van ser útils per a fer front a les emergències creades pel conflicte, i van permetre el CICR continuar amb la repartició de menjar a més de 5.000 persones cada dia. En total més de 366 tones d'aliment es van distribuir mitjançant cuines populars, organitzacions locals de la Creu Roja i hospitals; així com 14 tones més d'altres ajudes.

Paral·lelament, el programa d'agricultura del CICR ha permès assistir més de 250.000 famílies de Bòsnia, que van començar a conrear els propis aliments; més de 2.580 tones de patates, blat de moro i llavors, així com fertilitzants, pesticides, eines, conservants i hivernacles. Aquest programa es va iniciar l'hivern de 1993, i es va completar a mitjans de 1995.

En relació als desplaçats i la unitat

familiar, el CICR va intentar persuadir les autoritats perquè permetessin el trasllat de famílies senceres, sense restriccions. Aquesta condició no va ser respectada gairebé mai i, per exemple, a Srebrenica uns 3.000 homes en edat de reclutament van ser dissuadits d'acompanyar la seva família a l'exili i, temps després, van desaparèixer.

L'agost de 1995, es va enviar un avió de Zagreb a Belgrad amb 350 tones d'aliments, 22 tones i mitja de medicaments i 17 tones i mitja d'equip sanitari. D'altra banda, els combois per carretera vers la zona es van reprendre el setembre del mateix any: amb això es van beneficiar més de 150.000 persones de Banja Luka. També es va facilitar aigua potable a 20.000 desplaçats serbis refugiats al camp d'Omarska, al nord-est de Bòsnia.

També el 1995, el CICR va visitar 77 camps, amb més de 2.500 detinguts, sota el control dels croatobosnians, del Govern bosni i de les autoritats serbobosnianes, i de les forces de Fikret Abdic a Bihac.

Una de les principals preocupacions del CICR és la localització dels desapareguts: de 8.000 persones investigades, 3.000 havien estat arrestades a la zona de Srebrenica sota les forces serbobosnianes.

Ahora, el CICR es preocupa de facilitar la comunicació; en aquest sentit, va fer circular 3.800 missatges de la Creu Roja entre les famílies desplaçades. Per altra banda, va mantenir les emissions de Ràdio Link a través del servei mundial de la BBC. Aquestes emissions van començar el juliol de 1994, i són sintonitzades per la majoria d'estacions de la zona i remeses pel país.

Gran part d'aquestes activitats, amb d'altres en el camp sanitari, han estat realitzades conjuntament amb les societats nacionals i organitzacions locals de la Creu Roja, i s'han fet també el 1996:

- es van visitar 151 detinguts a Bòsnia i Hercegovina, 100 a Croàcia i 60 a Iugoslàvia;

- hi ha encara més de 16.000 persones desaparegudes, i el CICR intenta localitzar-les a través de la xarxa de Bòsnia i Hercegovina i de la xarxa mundial. El setembre de 1996 es va publicar una segona edició d'una llista amb 14.000 noms, i es van distribuir 3.300 exemplars a tots els membres de la xarxa de la Creu Roja. Està prevista una tercera edició abans de finals de 1997;

- hi ha 190 equips sanitaris (personal, medicaments, instrumental) i 104 reben fàrmacs específics per a malalties cròniques;

- es manté el sistema d'aigua potable per assegurar parcialment el mínim proveïment d'aigua de la zona;

- hi ha un programa intensiu sobre mines. Set oficials antimines han format

a més de 70 especialistes en la detecció i desactivació de mines. Alhora es procura conscienciar la gent del perill que representen les mines ocultes i actives que encara hi són a la zona;

- auxili de cara a l'hivern de més de 120.000 persones molt vulnerables de Bòsnia i Hercegovina i l'est d'Eslovània. Paral·lelament, es fan accions similars per a d'altres afectats, cosa que fa que l'ajut arribi en total a 350.000 persones.

Zona dels Grans Llacs

A Rwanda l'ajuda humanitària s'ha vist afectada pels assassinats a Ruhengeri, el 18 de gener de 1997, de tres expatriats espanyols i les ferides d'un quart de l'organització Médicos del Mundo. El CICR ha recol·locat els efectius per intentar la protecció de la zona.

Hi ha prop de 93.000 detinguts en 200 camps a Rwanda. El CICR prossegueix amb la xarxa de comunicació i missatges entre els detinguts i les respectives famílies, així com entre membres de la mateixa família separats a causa del conflicte.

A Kamembe, a la frontera amb el Zaire, el CICR ha ajudat més de 25.000 retornats de l'àrea de Bukayu el mes de gener. Aquestes persones també s'han beneficiat de l'assistència al Zaire, gràcies a dues bases col·locades a quaranta quilòmetres a l'oest de Bukayu, prop de Shaminunu. Des del 8 de gener, gairebé 2.000 persones han travessat diàriament la frontera per aquest punt: 300 han estat hospitalitzades.

A la base de Nyagatare s'ha instal·lat una distribuïdora d'aigua potable que proveeix els 18.000 litres d'aigua diaris necessaris.

Al Zaire, arrel dels violents fets del passat 24 de desembre de 1996, quan es van portar a terme per part d'elements armats amenaces i fins i tot trets a membres del CICR; aquest últim s'ha vist obligat a repatriar, temporalment, els col·laboradors de la zona.

Específicament a Shabunda, on van esdevenir aquests fets, el CICR ajudava 60.000 refugiats de Rwanda i Burundi, i tres mil desplaçats del Zaire, amb aliments i d'altres recursos, així com amb material mèdic i assistència sanitària bàsica. El CICR va bastir latrines, una planta potabilitzadora d'aigua i un dipòsit d'aigua potable.

Paral·lelament, les activitats del CICR a les zones rebels del sud i el nord de Kivu es mantenen. Es segueixen finançant tres hospitals i set centres de salut a Goma, i 10 centres a l'àrea de Masisi. També es subministra assistència a un hospital i vuit centres mèdics de Bukavu. ■

Font: Elaboració pròpia amb dades de la web <http://www.icrc.org>.

DCIDOB 60-61. **L'acció humanitària d'emergència.**

Cronologia Internacional.

Cronologia Internacional

De gener a abril
del 1997

Gener

1. Unió Europea. Els Països Baixos assumeixen la presidència de la UE per un període de sis mesos. Aquest període coincidirà amb el final de la Conferència Intergovernamental que implicarà la reforma dels tractats fundacionals de la Comunitat Europea per fer possible la unió monetària.

2. Eleccions a Singapur. El Partit d'Acció Popular (PAP) del primer ministre, Goh Chok Tong, aconsegueix una victòria en les eleccions legislatives. L'oposició obté únicament dos escons. El PAP ocupa el poder des de la independència de la ciutat Estat, el 1965.

3. EUA. El president dels EUA, Bill Clinton, prorroga per sis mesos el seu veto al títol tercer de la Llei Helms-Burton que permet als ciutadans nord-americans demanar a companyies de tercers països que trafiquin amb propietats expropiades a Cuba a nord-americans.

Bòsnia i Hercegovina. Els 42 diputats de la Cambra de Representants (Parlament) escullen els membres del Govern. El Consell de Ministres estarà copresidit per un musulmà i un serbi.

Rwanda. Es dicten les dues primeres penes de mort pel genocidi del 1994. A les presons rwandeses hi ha més de 90.000 persones, majoritàriament hutus, acusades d'haver pres part en el genocidi de prop d'un milió de tutsis i d'hutus moderats.

Colòmbia. Grups paramilitars d'extrema dreta assassinen a vuit civils en dos atacs comesos al nord-est del país. Dues de les víctimes eren antics guerrillers.

Tailàndia. Un atac de soldats de l'Exèrcit birmà contra dos camps de refugiats karen del nord de Tailàndia provoca 10 morts i 50 ferits. La minoria ètnica karen lluita contra les tropes birmanes per aconseguir l'autonomia de l'Estat de Kayah, al nord-est de Myanmar.

4-5. República Centrafricana. Dos soldats francesos són assassinats pels militars rebels que ocupen part de la capital, Bangui i que reclamen la dimissió del pre-

sident Ange-Félix Patassé. Els soldats morts formaven part de les forces franceses que donen suport al Govern. Com a represàlia, les tropes franceses maten 10 rebels i en capturen 30.

7. Algèria. Un atemptat integrista amb cotxe bomba a Alger fa 13 morts i un centenar de ferits. En tres dies els atacs integristes s'han cobrat 50 víctimes.

Nigèria. Fonts oficials nigerianes reconeixen la mort de dos soldats en un atemptat contra un autobús militar en un campament de l'Exèrcit a la capital, Lagos. És el tercer atac contra personal militar en tres setmanes. Un règim militar governa el país des que l'Exèrcit va anul·lar els resultats de les eleccions del 1993.

8. Líban. Enfrontaments entre l'Exèrcit israelià i la guerrilla proiraniana de Hezbolà causen un mort i set ferits al sud del país.

9. Sri Lanka. Els Tigres d'Alliberament de la Pàtria Tàmil (LTTE) ataquen una ciutat del nord del país, controlada per l'Exèrcit. L'acció provoca centenars de morts.

10. Bulgària. Centenars de manifestants assalten el Parlament després de la votació guanyada pel Partit Socialista de Bulgària (PSB) en contra d'eleccions anticipades. La demanda de nous comicis per part de l'opositora Unió de Forces Democràtiques (UDF), s'ha intensificat després de la dimissió del primer ministre Ian Videnov, del PSB, el passat 28 de desembre.

Itàlia. El Govern italià aprova una llei que permet pactar la pena dels delictes castigats amb menys de tres anys de presó i negociar la substitució del càstig per un servei social o un arrest domiciliari. Aquesta llei suposa en la pràctica la fi de l'operació *Mans Netes* de lluita contra la corrupció.

Burundi. Soldats de l'Exèrcit de Burundi, dominat per la minoria tutsi, maten 126 refugiats hutus que acabaven de tornar al seu país després de ser expulsats de Tanzània.

14. Sèrbia. El president Slobodan Milošević reconeix el triomf de l'oposició en les eleccions municipals del 17 de novembre a Belgrad.

Unió Europea. José María Gil-Robles del Partit Popular Europeu (PPE) és elegit president del Parlament Europeu.

15. Israel-Palestina. Després d'un llarg procés negociador, el primer ministre israelià, Benjamin Netanyahu i el president de l'Autoritat Nacional Palestina, Iàsser Arafat arriben a un acord sobre la ciutat d'Hebron. L'acord preveu que un 80% de la ciutat sigui controlada pels palestins i que l'Exèrcit israelià es retiri en un termini de 10 dies.

16. Algèria. La violència de l'Exèrcit i dels grups integristes armats provoca 26 morts.

17. Rússia. És assassinat un assessor del diputat Vladimir Zhirinovski, líder del ultranacionalista Partit Liberal Democràtic (PLD). És el cinquè ajudant d'un parlamentari del PLD que mor en els darrers 12 mesos.

18. Àustria. El canceller austríac, Franz Vranitzky, dimiteix dels seus càrrecs de cap de Govern i president del Partit Socialdemòcrata Austríac (SPOE). La posició de Vranitzky s'havia afeblit després de la derrota del SPOE en les eleccions europees de l'octubre de l'any passat.

Pakistan. Un atemptat amb bomba prop d'un jutjat de Lahore, al nord del país, provoca 25 morts. L'acció anava dirigida contra dos líders de l'organització extremista sunnita Soldats dels Amics del Profeta, processats per un atemptat en què va morir un líder xiïta.

Rwanda. Tres cooperants espanyols són assassinats per un grup de milicians hutus al nord-oest del país. La zona on treballaven els cooperants viu una gran tensió pel retorn de centenars de milers de refugiats hutus des del Zaire.

19. Algèria. Moren 21 persones i 60 resulten ferides com a conseqüència de l'explosió d'un cotxe bomba a les portes d'un cinema d'Alger.

21. Algèria. Esclata un cotxe bomba al centre d'Alger. La nova acció dels integristes fa 16 morts.

UE-Guatemala. Es fa pública la decisió de la Comissió Europea de concedir uns ajuts a la pacificació de Guatemala per valor 32.000 milions de pessetes durant el període 1997-2000.

23. Grècia. Una vaga general contra la política d'austeritat econòmica del Govern afecta durant 24 hores el sector públic i privat del país.

Suïssa. El Govern i els bancs suïssos acorden crear un fons en memòria de l'holocaust. El fons és un intent de calmar les crítiques a Suïssa per haver-se beneficiat de la II Guerra Mundial.

24. Corea del Sud. Els líders vaguistes de la il·legal Confederació Sindical de Corea abandonen la protesta que mantenen des del passat 26 de desembre, després que el Govern i l'oposició hagin arribat a un compromís de revisar la nova llei laboral.

República Centrafricana. Acaba el moti que mantenien els soldats de l'Exèrcit des del passat 15 de novembre.

25. França-Alemanya. Es dona a conèixer l'acord entre els dos països en matèria de defensa que suposa una estreta coordinació dels Exèrcits i sistemes militars amb la finalitat de constituir el nucli d'una futura Europa de la defensa dins l'OTAN.

26. Albània. Després de tres dies d'enfrontaments entre manifestants i policia, el Parlament autoritza el president a desplegar l'Exèrcit per mantenir l'ordre. Els albanesos protesten per haver perdut tots els estalvis dipositats en bancs que prometen interessos de fins al 100% anual, i culpen el Govern de l'estafa.

27. Eleccions a Txetxènia. El moderat Aslan Masjadov obté un triomf convincent en les eleccions presidencials i parlamentàries. Masjadov és un ferm partidari de la independència respecte a Rússia, però alhora busca el diàleg amb Moscou. Resultats (% de vots): Aslan Masjadov (68,9), Shamil Basaiev (16,3), Zelimjan Yandarbiev –president en funcions– (14,8).

28. Algèria. Abdelhak Benhamuda, líder de la poderosa i influent central sindical Unió General de Treballadors Algerians (UGTA), és assassinat. Benhamuda aspirava al càrrec de president del Govern.

Febrer

1. Sèrbia. Enfrontaments armats entre grups independentistes albanesos i la policia sèrbia donen com a resultat tres guerrillers morts. Aquests incidents tenen lloc al nord de la regió sèrbia de majoria albanesa del Kosovo.

2. Guatemala. Després de cinc dies amotinats, els agents de la Policia Militar Ambulant (PMA) entreguen les armes. La demanda d'indemnitzacions davant la imminent desmobilització d'efectius d'aquest cos és la causa de la protesta.

Còrsega. Els independentistes violents del Front d'Alliberament Nacional Cors (FLNC-Canal Històric) fan esclatar 56 bombes en una desena de localitats de l'illa. Es tracta de l'acció més espectacular dels darrers 10 anys duta a terme pels independentistes violents corsos.

3. Pakistan. Eleccions legislatives al Pakistan. La Lliga Musulmana de Pakistan (PML) dirigida per Nawaz Sharif es fa amb 134 dels 217 escons del Parlament. El Par-

tit Popular del Pakistan (PPP) de Benazir Bhutto només aconsegueix 17 escons.

4. Sèrbia. Després de 77 dies de protestes multitudinàries pels carrers de les principals ciutats sèrbies, Milosevic accepta la victòria de l'oposició a les municipals de novembre. L'anunci es fa poques hores després que la policia carregués violentament contra els manifestants per primer cop, causant uns 200 ferits.

Bulgària. Finalment un acord entre el Govern socialista búlgar i l'oposició conservadora aconsegueix l'avançament de les eleccions a l'abril. Aquest acord posa fi a 29 dies de protestes al carrer convocades per l'oposició.

7. Equador. El Congrés de l'Equador destitueix el president del país per alienació mental. El caos polític succeeix al fet, tres candidats s'autoproclamen presidents: el destituït Adalá Bucaram, Fabián Alarcón nomenat pel Congrés i Rosalía Arteaga vicepresidenta del país.

9. Algèria. La fi de la festa sagrada del Ramadà deixa al seu darrere 430 morts en un mes. El Ramadà d'aquest any ha estat un dels més sagnants des del principi dels enfrontaments violents amb els integristes islàmics l'any 1992.

França. L'ultradretà Front Nacional aconsegueix l'alcaldia de Vitrolles tot i l'oposició conjunta de les forces democràtiques. L'alcaldia d'aquesta ciutat, situada prop de Marsella i amb una població de 42.000 habitants, és la quarta que aconsegueix el partit liderat per Jean-Marie Le Pen.

10. Xina. Després d'una setmana plena d'enfrontaments amb els separatistes musulmans de la regió de Xingjian, les autoritats xineses decreten el toc de queda. Aquests enfrontaments causen 10 morts (versió oficial) i un nombre indeterminat de ferits. Mentrestant, centenars de ciutadans de l'ètnia iugur són detinguts o executats per les autoritats. Les autoritats xineses han detingut més de 57.000 uigurs i n'han executat uns 1.700 des del principi de les revoltes l'abril de 1996.

11. Perú. Comencen les converses preliminars entre el Govern peruà i les forces del MRTA per a negociar l'alliberament del 72 ostatges que encara resten a la residència de l'ambaixador japonès.

12. Equador. Finalment hi ha un únic cap d'Estat a l'Equador. Fabián Alarcón escollit pel Congrés serà el nou cap d'Estat encarregat de convocar eleccions a principis de 1998.

Xina. Un alt dirigent nord-coreà demana asil polític a l'Ambaixada de Corea del Sud a Pequín. El fet de tractar-se del funcionari de més alt rang fugit mai del país està sent causa de tensions diplomàtiques entre aquests tres països.

16. Andorra. Eleccions legislatives a Andorra. La Unió Liberal de l'actual president Marc Forné aconsegueix la majoria absoluta amb 16 dels 28 escons en disputa.

Algèria. L'ofensiva de l'Exèrcit portada a terme els darrers dies causa més de 160 morts entre els islamistes algerians.

17. Tadjikistan. Els rebels tadjiks alliberen els seus últims sis ostatges des que el

dia 8 de febrer comencessin els primers alliberaments. Entre els segrestats es troben observadors de l'ONU, l'ACNUR i la Creu Roja Internacional que durant aquest període han estat intercanviats per 34 guerrillers portats des de l'Afganistan.

18. Albània. El president albanès admet la seva culpa pel frau de les societats d'estalvi. Aquest fet es produeix després de molts dies de protestes al carrer, propiciades per la fallida de nombroses entitats financeres de dubtosa credibilitat, i que ha suposat la ruïna per a nombroses famílies albaneses.

19. Xina. L'home fort de la Xina, Deng Xiaoping, mor a l'edat de 92 anys. Deng fou el màxim representant de l'obertura econòmica xinesa a l'economia de mercat alhora que el màxim responsable de la matança i repressió dels fets de la plaça Tiananmen l'any 1989. Jiang Zemin, president i secretari general del partit, es perfila com a nou home fort del país.

21. Sèrbia. L'oposició sèrbia pren possessió de l'alcaldia de Belgrad. Djindjic és el primer regidor no comunista de la capital en 50 anys.

Unió Europea. L'Alt Comissionat de les Nacions Unides per als Refugiats (ACNUR) i Amnistia Internacional llencen una campanya contra el projecte de la Unió d'eliminar el dret d'asil a l'interior de les seves fronteres per a nacionals comunitaris.

22. Sud-àfrica. Fracassen a Sud-àfrica les primeres converses entre el Govern zairès i els rebels tutsis que controlen una franja de 1.400 km a l'est del país.

24. Hong Kong. El Parlament xinès aprova un controvertit pla per a suprimir algunes de les llibertats polítiques de Hong Kong. Entre aquestes es troben les referides a les eleccions democràtiques i a la protecció de les llibertats civils. Aquesta aprovació és refusada pel governador actual de la colònia però compta amb el suport del qui serà el líder postcolonial Tung Chee-hwa.

Bulgària. El Govern decideix desbloquejar la reserva estratègica de cereals per poder portar pa, aliment bàsic del país, a les fleques. Aquesta penúria ha estat un dels detonants de la revolta contra el Govern excomunista que dirigia el país.

25. Polònia. L'única sinagoga oberta de la ciutat de Varsòvia és incendiada per uns desconeguts.

26. Israel. El Govern israeli decideix construir 6.500 vivendes per a colons jueus al sector àrab de Jerusalem. Aquesta decisió encén el rebuig de l'Autoritat Nacional Palestina i en general de la comunitat internacional.

28. Rússia. Rússia fa el primer pas per abolir la pena de mort. El president rus, Boris Ieltsin, ordena al seu Ministeri d'Afers Exteriors que signi el protocol sobre l'abolició de la pena capital de la Convenció sobre la Defensa dels Drets Humans.

Eslovènia. Un nou Govern de coalició acaba amb la paràlisi política del país. El nou Govern encapçalat per Janez Drnovsek, fixa com a objectius aconseguir la integració a l'OTAN i a la UE.

Iran i Pakistan. Durant el dia es produeixen diversos moviments sísmics a diferents àrees del nord de l'Iran i l'Afganistan. Segons les informacions arribades, aquests terratrèmols causen prop d'un miler de víctimes mortals. El rescat dels damnificats es torna difícil degut a les dures condicions meteorològiques.

Març

1. Irak. Comença al país la distribució d'aliments aprovada per l'ONU. Aquest fet s'enmarca dins l'acord de venda limitada de petroli a canvi d'aliments i medicaments.

Albània. Dimiteix el Govern del primer ministre, Aleksander Meksi, després dels greus enfrontaments a la ciutat costanera de Valona. La matinada resulta especialment violenta amb tres manifestants i sis policies morts. Afegit al problema de la revolta, resulta la captura per part dels manifestants del quarter general del Servei d'Informació Nacional, d'on foren robades armes i municions.

Zaire. Las agències humanitàries que operen al Zaire abandonen la ciutat de Kisangani, tercera del país, davant l'avanç dels rebels tutsi cap a la ciutat i del pillatge de l'Exèrcit. Aquestes agències també abandonen el camp de refugiats de Tingi Tingi proper a la ciutat i a on hi havia 150.000 refugiats, majoritàriament hutus, que han iniciat la seva fugida.

2. Turquia. L'Exèrcit turc, guardià tradicional del laïcisme de l'Estat, dicta al Govern islamista d'Erbakan una vintena de mesures molt estrictes, destinades a posar fi a la subversió islamista.

5. Corea. Representants de les dues Corees es reuneixen a Nova York per primera vegada des de 1953 amb la participació dels EUA. L'objectiu de la reunió és el de preparar una possible conferència quadripartita en la qual també hi sigui present la Xina.

Suïssa. Les autoritats suïsses claudiquen davant les ferotges crítiques internacionals per l'afer de l'or nazi. Finalment decideixen crear un fons de solidaritat mundial com a compensació per l'ús de l'or nazi.

6. Sàhara Occidental. L'exsecretari d'Estat nord-americà, James Baker, és nomenat mitjancer en el conflicte que al Sàhara Occidental enfronta el Marroc i el Front Polisari. Aquest és el tercer mitjancer nomenat en un procés paralitzat per la manca de consens entre les dues parts alhora d'establir un cens electoral.

7. Itàlia. Itàlia es resisteix a donar asil a la creixent onada de refugiats albanesos que arriben a les seves costes. Aquesta nova onada de refugiats és conseqüència de la violència extesa pel sud del país balcànic que amenaça amb enfrontaments armats entre l'Exèrcit i la població revoltada en nombroses ciutats.

Palestina. Comença la retirada de les forces israelianes d'un 9% del territori palestí. Aquesta retirada forma part del tractat de Dayton i hauria de suposar la fi de la primera part del pla de pau. Aquesta mesura és fortament contestada tant per la dreta israeliana com per l'Autoritat Nacional Palestina.

8. Grècia. Més de 600 albanesos creuen en un dia la frontera del seu país amb Grècia.

9 Turquia. Una nova operació de l'Exèrcit turc al sud-est del país, costa la vida a 42 membres de l'independentista Partit del Treballadors de Kurdistan.

Albània. En un emissió retransmesa per la televisió, el president albanès accedeix a totes les condicions bàsiques plantejades pels seus adversaris polítics i pels rebels que cada dia controlen una part més significativa del país. Aquest acord portarà a Albània a unes eleccions avançades. Malgrat l'acord, la revolta popular segueix avançant.

10. Països Baixos. S'inicia a L'Haia el primer procés per crims de guerra bosnis a musulmans i croates. Els fets jutjats es produïren al camp de presoners de Celebici l'any 1992.

11. Colòmbia. Un informe de l'UNICEF assenyala que des de 1985, l'increment de la violència a Colòmbia, ha obligat a deixar a 900.000 persones les seves llars al camp per anar a la ciutat.

13. Algèria. Desenes de militars, policies i membres dels grups d'autodefensa seran jutjats els propers dies per violacions als Drets Humans.

Jordània. Un soldat jordà obre foc a discreció contra un grup de col·legiales israelianes matant set de les nenes.

14. Zaire. Entre 200 i 300 refugiats que fugien de l'avanç dels tutsis rebels zairesos cap a Kisangani s'ofeguen en provar de creuar el riu Zaire. Actualment hi ha més de 100.000 zairesos fugint dels combats. El PAM (Programa d'Alimentació Mundial) anuncia el llançament d'un pont aeri per subministrar ajuda als refugiats.

15. Zaire. Cau Kisangani, la tercera ciutat del país, a mans dels rebels. Ara les tropes rebels avancen cap a Lubumbashi la segona ciutat del país i capital de la principal regió minera.

16. El Salvador. Les eleccions legislatives i municipals del Salvador donen un virtual empat a 28 escons, en un congrés compost per 84 membres, entre el governamental partit ARENA i l'FMLN, antiga guerrilla del país. Malgrat l'empat en escons, l'FMLN aconsegueix una fita històrica guanyant les eleccions generals i l'alcaldia a les principals ciutats del país, entre elles la de la capital.

ONU. El nou secretari general de l'ONU, Kofi Anan, anuncia un programa de 10 punts destinat a reformar l'organització. L'objectiu d'aquesta reforma és reduir les despeses administratives, per tal de poder retallar el pressupost de l'organització en un 10%. El fet es produeix davant la negativa del Congrés dels EUA a pagar els endarreriments pendents si abans no es produïa una reforma destinada a descaregar la burocratització de l'ens.

Alemanya. Un grup de soldats alemanys en estat de embriaguesa colpegen salvatgement tres estrangers.

19. Papua Nova Guinea. Davant de la pressió de l'Exèrcit, el Govern decideix renunciar a l'ús de mercenaris en la lluita que manté amb els rebels de l'illa de Bou-

ganville. L'origen de la protesta roman en la negativa per part del Govern de compartir part dels beneficis d'una rica mina amb el propietaris de terres de l'illa.

20. Finlàndia. Helsinki acull la reunió de màxim nivell entre el president rus Boris Ieltsin i el seu homòleg americà Bill Clinton. L'objectiu marcat per a la reunió és el de convèncer Rússia d'una possible ampliació de l'OTAN als països de l'Est a canvi de la seva entrada al grup del G-7.

21. Palestina. La decisió presa pel Govern israeli de construir 6.500 vivendes a la part àrab de la ciutat de Jerusalem constitueix el focus d'un nou esclat de violència a la regió. Els primers incidents greus (un atemptat suïcida a Tel Aviv que causa quatre morts i l'inici d'una nova Intifada) posen novament el procés de pau en entredit.

23. Indonèsia. La policia deté 48 timoresos que participaven en una manifestació en contra de la integració de l'illa a Indonèsia. Timor Occidental va ésser envaït per Indonèsia l'any 1975 després d'assolir la independència de Portugal.

24. Taiwan. El Dalai-lama demana a la Xina l'obertura de negociacions sobre el Tibet. Al mateix temps anuncia que la independència ja no és el seu objectiu polític, tot i ser un dret històric, sinó que el seu objectiu és arribar a una veritable autonomia per al seu poble que els permeti preservar la pròpia cultura.

Albània. Arriba a Tirana el primer carregament oficial de medicaments i material sanitari. L'arribada d'aquest avió italià representa l'inici de l'enviament d'ajuda humanitària a un país dividit entre un nord sota control governamental i un sud rebel.

25. Rússia. El president Boris Ieltsin s'entrevista amb el ministre d'Afers Exteriors xinès i el primer ministre de l'Índia. Amb el dirigent xinès i amb altres dirigents dels països de l'antiga URSS es signen acords per a reduir contingents armats a les zones frontereres comunes. L'acord amb l'Índia tracta sobre la col·laboració tecnicomilitar i la venda d'armes.

Itàlia. La Unió Europea celebra avui el 40è aniversari del Tractat de Roma. Aquesta reunió dels ministres d'Afers Exteriors serveix per estudiar el pla holandès destinat a accelerar la reforma del Tractat de Maastricht. L'adopció de les mesures del pla sembla molt difícil donades les importants discrepàncies entre els Estats membres.

26. Rússia. La jornada de vaga general organitzada per l'oposició russa no té l'èxit que aquesta esperava. La vaga mobilitza entre dos i quatre milions de persones, quan en un principi s'esperaven uns 20 milions. El principal punt reivindicatiu és l'endarreriment dels salaris, que per a la majoria dels russos és de més de sis mesos.

27. EUA. Es troben 39 persones mortes a Rancho Santa Fe, San Diego. Aquest fet s'emmarca en el suïcidi col·lectiu de tots els membres d'una mateixa secta. Segons els missatges deixats per aquests pretenien abandonar el cos per a passar a un estadi superior. El senyal definitiu per emprendre el viatge cap a l'estadi supe-

rior ha estat l'arribada del satèl·lit Hale-Bopp.

28. Rússia. Els presidents dels 12 països de la Comunitat d'Estats Independents (CEI), es reuneixen a Moscou per a celebrar el cinquè aniversari de l'organització. Aquesta reunió no fa més que mostrar les importants discrepàncies sobre el grau d'integració que s'ha d'assolir.

Itàlia. El naufragi d'un vaixell ple de refugiats albanesos en topa amb una corbeta de l'Armada italiana causa, segons fonts albaneses, 80 víctimes mortals.

29. Zaire. Fonts de l'ACNUR advertixen que milers de refugiats estan a punt de morir. Aquesta afirmació queda palesa en trobar la Creu Roja un dels campaments de refugiats abandonat ple de cadàvers, de moribunds i de gent incapaç de caminar i proporcionar-se aliments.

Albània. El Consell de Seguretat de l'ONU dona suport a l'enviament d'un contingent multinacional de 2.500 soldats, civils i experts a Albània.

30. Afganistan. Una dona d'aquest país acusada d'adulteri és lapidada fins a la mort a la província de Laghman. Aquest és el primer fet d'aquest tipus que es coneix des que els talibans, milícia integrista, s'apoderessin de la capital i de la majoria del país.

França. Acaba el congrés del partit ultradretà Front Nacional de Jean-Marie Le Pen. Estrasburg, seu del congrés, és escenari d'importants concentracions antifaxistes per a posar el contrapunt al congrés del FN.

31. EUA. Wesley Clark, de 52 anys, és escollit per Bill Clinton comandant de les tropes aliades de l'OTAN. Clark va ser un dels participants en les converses de pau de Dayton per a Bòsnia.

Abril

1. Palestina. Quatre palestins moren violentament als territoris ocupats. Aquests fets augmenten les tensions arabisraelianes a la zona. Els 22 països de la Lliga Àrab decideixen imposar sancions econòmiques a Israel.

EUA. Entra en vigor als EUA una nova llei que endureix la lluita contra la immigració il·legal. Aquesta llei representa una amenaça per a cinc milions d'il·legals.

2. Polònia. El Parlament polonès aprova, en sessió conjunta d'ambdues cambres, la primera Constitució de l'era democràtica. Part de la dreta del país i l'església catòlica s'oposen al redactat de la Constitució.

Rússia. El president rus, Boris Ieltsin, i el bielorús, Alexandr Lukashenko, signen un tractat d'unió que alhora els permet mantenir la seva independència.

3. Suïssa. La Comissió dels Drets Humans de l'ONU condemna la Llei Helms-Burton.

4. Xina. Segons informa Amnistia Internacional, durant 1996 van haver a tot el món 4.000 executats per condemnes a

mort, 3.500 dels quals van ésser executats a la Xina.

5. Zaire. Fonts de l'ONU denuncien la mort diària per fam de 120 refugiats rwandesos. Aquests refugiats fugen de les tropes rebels tutsis que avancen a través dels Zaire. Les mateixes fonts també denuncien la descoberta de 40 fosses comunes que contenen entre 20.000 i 100.000 cadàvers.

7. EUA. El president israelià, Benjamin Netanyahu, es reuneix amb el president dels EUA, Bill Clinton. Aquest últim demana la paralització de la construcció del nou assentament jueu al Jerusalem Oriental per tal de redreçar novament les converses de pau a la zona.

8. Corea del Nord. Fonts del departament d'Estat nord-americà i d'organitzacions humanitàries, assenyalen que un terç dels nord-coreans són a punt de morir a causa de la fam que s'extén per tot el país. Aquest fet ha estat anunciat pel congressista nord-americà Tony Hall després de visitar el país durant quatre dies.

9. Zaire. Els rebels prenen la segona ciutat del Zaire, Lubumbashi, capital de la rica província minera de Shaba.

10. Alemanya. Els països de la UE criden a consulta els seus ambaixadors a l'Iran. La decisió es pren després que el Tribunal Superior de Justícia de Berlín condemnés dos iranians per l'assassinat de quatre opositors kurds, i es demostrés la complicitat de les autoritats iranianes.

11. Angola. Després de 19 anys de guerra, Angola estrena un Govern de reconciliació amb la participació de la Unió Nacional per a la Independència Total d'Angola (UNITA).

EUA. Els negociadors dels EUA i la UE arriben a un pacte per a desactivar el liti-gi que mantenen sobre Cuba. En aquest acord els EUA es comprometen a esmenar parts de la Llei Helms-Burton i a congelar-ne d'altres; per la seva part, la UE es compromet a suspendre el procés iniciat contra els EUA a l'Organització Mundial del Comerç (OMC).

Albània. Les primeres tropes de la força internacional arriben a Albània. El seu objectiu és protegir l'enviament d'aliments i medicaments.

12. Bòsnia i Hercegovina. El Papa visita la ciutat de Sarajevo. Compleix així la promesa feta ara fa tres anys d'anar a la ciutat, després que hagués de suspendre el viatge per causes de seguretat.

13. Croàcia. Eleccions locals i regionals. L'aliança opositora al president ultranacionalista, Franjo Tudjman, guanya a la capital Zagreb i a altres ciutats importants del país.

14. Aràbia Saudita. Més de 343 musulmans moren i uns altres 800 són ferits després que un incendi arrasés bona part d'un enorme campament de pelegrins prop de La Meca.

15. Malta. Finalitza la II Conferència Mediterrània celebrada aquests dies a la Valetta. Tot i concloure sense cap declaració final, un grup d'experts acabarà de

posar-la a punt els propers dies. L'èxit més imminent és la trobada entre Yasir Arafat, cap de l'Autoritat Nacional Palestina, i David Levy, ministre d'Afers Exteriors d'Israel.

16. Portugal. 16 persones resulten mortes en incendiar-se un local nocturn a la població d'Amarante. El principal instigador de l'incendi i propietari d'una discoteca rival, José Queiros, és detingut amb els altres quatre autors de l'incendi.

18. Veneçuela. Justo Pastor Perafán, considerat com l'últim dels grans narcotraficants de Colòmbia, és detingut a la localitat veneçolana de San Cristóbal.

19. Bulgària. Eleccions legislatives. El front anticomunista de la Unió de Forces Democràtiques (UFD) guanya les eleccions per majoria absoluta. El resultat dona 136 escons a l'UDF, 57 al Partit Socialista de Bulgària, 20 a l'Aliança de Salvació Nacional, 14 a l'Euroesquerra i 15 al Bloc Búlgar de Negocis.

20. Israel. La fiscalia israeliana decideix no processar per corrupció el primer ministre del país, Benjamin Netanyahu. La decisió ha estat presa per falta de proves.

21. Índia. Pren possessió del càrrec el nou primer ministre del país, Inder Kumar Gujral.

22. Perú. Finalitza, després de 121 dies, l'assalt a l'Ambaixada japonesa del Perú amb una intervenció militar. L'operació acaba amb la mort dels 14 guerrillers de l'MR-TA, de dos soldats i de Carlos Giusti, membre de la Cort Suprema i un dels segrestats.

Algèria. Una nova matança per part dels terroristes integristes acaba amb la vida de 93 persones a la població de Bugara. Aquesta és la major matança dels últims anys en un país que cada dia viu cruentes matances.

24. Zaire. L'organització Metges Sense Fronteres denuncia les matances sobre la població i els refugiats rwandesos per part de les forces rebels de Laurent Kabila. Aquestes acusacions reben el suport del secretari general de l'ONU, Kofi Annan.

EUA. El Senat dels EUA aprova el tractat que prohibeix les armes químiques. El tractat pretén l'eliminació de les armes químiques en el termini d'una dècada.

25. Sàhara Occidental. El ministre d'Afers Exteriors de la República Àrab Saharàui Democràtica, Bachir Mustafá Sayed, anuncia el seu rebuig a la proposta d'autonomia llançada pel Marroc.

27. Iemen. Eleccions legislatives. Un soldat mata set persones en disparar contra els membres d'una mesa electoral.

29. Països Baixos. Entra en vigor la Convenció sobre Armes Químiques, que preveu la destrucció d'aquest tipus d'armes d'aquí a l'any 2007. Fins aquest moment ha estat ratificat per 87 dels 165 Estats signataris.

Palestina. Hamàs i la Yihad Islàmica refusen el diàleg amb Arafat.

30. Tadjikistan. El president d'aquest país és ferit per un atentat al nord del país. En aquest atentat moren dues persones i 48 resten ferides.

DCIDOB 60-61. **L'acció humanitària d'emergència.**

PMA (Programa Mundial d'Aliments).

PMA (Programa Mundial d'Aliments)

L'ONU té en el Programa Mundial d'Aliments (PMA) l'organització encarregada d'eradicar la fam mundial, sorgeixi d'on sorgeixi, i sigui causada ja per desastres naturals ja per actituds humanes.

El PMA va esdevenir operacional el 1963 i ara per ara és l'organització mundial més important en temes d'ajuda alimentària. El seu pressupost per al 1995

ha superat els 1.200 milions de dòlars, que ha destinat a programes d'ajuda alimentària d'emergència i de desenvolupament, tot amb l'objectiu d'ajudar 50 milions de persones de 93 països; d'aquest pressupost ha dedicat més de 400 milions de dòlars a comprar béns als propis països en vies de desenvolupament (PVD).

El PMA s'encarrega d'un terç del total de l'ajuda alimentària mundial. En els darrers 30 anys, aquest organisme ha invertit en aquesta partida aproximadament 14.000 milions de dòlars. Des del 1992, la major part de l'ajuda alimentària destinada als refugiats arreu del món ha vingut del PMA. ■

Fons del 1995

Fons total	1.200 milions de dòlars
Donació total d'aliments	2,8 milions de tones
Beneficiaris	<ul style="list-style-type: none"> a) 25 milions de persones en projectes de desenvolupament; b) 14 milions de desplaçats interns; c) 7 milions de refugiats; d) 4 milions de persones víctimes de catàstrofes naturals.
Dotació del fons	Quotes voluntàries de més de 50 països, en diners, en menjar o en altres serveis. Destaquen: els EUA (amb 496 milions de dòlars); la Unió Europea (amb 235 milions de dòlars), Alemanya, Països Baixos i Japó (cadascun amb prop de 100 milions de dòlars).

Despeses totals en compra de materials i serveis 709 milions de dòlars, distribuïts de la següent manera:

- menjar:
  - comprat als PVD: 135 milions de dòlars (54%)
  - comprat als països industrialitzats: 115 milions de dòlars (46%)
- altres béns:
  - comprats als PVD: 2 milions de dòlars (10%)
  - comprats als països industrialitzats: 18 milions de dòlars (90%)
- transport:
  - comprat als PVD: 276 milions de dòlars (63%)
  - comprat als països industrialitzats: 163 milions de dòlars (37%)

- El 56% del total de la despesa del PMA ha anat destinat a intervencions directament relacionades amb campanyes d'alimentació de subsistència.

- El 59% dels fons s'ha destinat a cinc operacions d'emergència a gran escala: Afganistan, Iraq, Liberia, Rwanda/Burundi i l'ex-Iugoslàvia.

Dades bàsiques d'algunes operacions aprovades el 1995

País	Beneficiaris	Total d'aliments (en tones)	Cost total pel PMA (menjar, transport, etc.) (en dòlars)
Angola			
• Desplaçats interns i afectats per la guerra	1.345.000	53.530	31.321.800
• Desmilitarització de soldats	255.000	15.762	9.539.700
Ex-Iugoslàvia			
• Refugiats, desplaçats interns i afectats per la guerra	2.109.500	142.099	87.286.300
Armènia			
• Grups més vulnerables dels desplaçats interns	350.000	29.458	16.449.700
Azerbaidjan			
• Grups més vulnerables dels desplaçats interns	447.000	37.777	21.226.800
Etiòpia			
• Pèrdua de les collites	700.000	87.200	27.747.500
Federació Russa (Txetxènia)			
• Desplaçats	220.000	6.277	4.905.700
Ghana			
• Refugiats togolesos	81.000	4.505	1.865.300
• Persones desplaçades	180.000	9.450	3.104.300
Iraq			
• Refugiats	1.021.000	63.073	24.441.500
• Persones vulnerables	2.151.000	121.159	61.737.400
Laos			
• Inundacions	150.000	10.800	4.610.400
Malawi			
• Sequera	370.000	28.095	9.095.800
Moçambic			
• Sequera	300.000	55.345	17.101.300
República Democràtica de Corea			
• Inundacions	500.000	20.925	8.848.900
Rwanda			
• Conflicte regional Rwanda/Burundi	2.995.650	502.089	282.350.400
Swazilàndia			
• Sequera	90.000	15.888	5.088.400
Zàmbia			
• Sequera	370.000	45.000	19.451.300
Altres operacions	430.750	40.759	15.290.000
Total	13.054.900	1.269.186	647.742.000

Font: Elaboració pròpia amb dades de la web: <http://www.wfp.org> i el *WFP Emergency Relief in 1995*.

DCIDOB 60-61. **L'acció humanitària d'emergència.**

FAO (Organització de les Nacions Unides per a l'Alimentació i l'Agricultura).

FAO (Organització de les Nacions Unides per a l'Alimentació i l'Agricultura)

Aquest organisme fou fundat el 1945 i en l'actualitat compta amb 174 Estats membres, sent l'organisme autònom més gran dins el sistema de Nacions Unides. El seu pressupost biennal per 1996-97 s'ha fixat en 650 milions de dòlars.

Una de les seves funcions principals és la de fer front a situacions alimentàries i agrícoles d'urgència (sequeres, fam, plagues d'insectes, etc.).

Mentre la FAO dona assistència a tots els Estats membres en les emergències senyalades (així com en la concreció i formulació de projectes a més mig termini que facilitin la reestructuració agrícola de la zona en conflicte), el seu Servei d'Operacions Especials de Socors (TCOR) és el responsable de la identificació, l'avaluació i la supervisió dels requeriments urgents d'ajuda d'emergència.

Això es tradueix en el fet que quan existeix una situació d'emergència en la qual és probable la intervenció de la FAO, un cop els donants han anunciat que els fons seran disponibles a través de la FAO, el TCOR completa la formulació del projecte i, un cop aprovada per la unitat tècnica corresponent, l'Oficina del Director General anuncia la intervenció al país que en serà beneficiari. Simultàniament, el TCOR inicia totes les accions necessàries per a la immediata posada en marxa del pla de treball definit al projecte.

Durant el 1995 les activitats operatives de la FAO van estar concentrades en tres zones principals:

- **Bòsnia i Hercegovina:** a través del subministrament d'*inputs* agrícoles bàsics.

- **L'Iraq:** amb la provisió urgent de llavors, vacunes veterinàries i menjar per a animals.

- **Rwanda:** amb la recuperació del sector agrícola mitjançant la provisió d'*inputs* agrícoles i la coordinació de l'assistència d'emergència. El suport en la rehabilitació urgent del sector agrícola es fa tenint en compte la reconstrucció de l'economia local.

L'establiment d'aquestes activitats d'emergència coordinades per al sector agrícola en països afectats per greus problemes d'emergència ha estat una eina molt valuosa per a:

- supervisar les accions d'emergència dutes a terme per la FAO;

- assegurar una bona base de dades sobre tots els *inputs* agrícoles donats tant per la FAO com per les ONG, unilateralment o bilateralment;

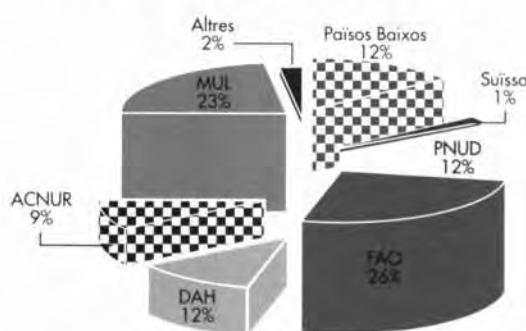
- assessorament general continuat en el sector agrícola;

- dotar d'ajuda tècnica als Governos o a altres organitzacions del sistema de les Nacions Unides;

Algunes xifres del Servei d'Operacions Especials de Socors (TCOR) per al 1995

- Creació de 35 nous Grups de Treball en 11 països diferents
- Inici de 24 nous projectes amb origen al Programa de Cooperació Tècnica de la FAO (TCP) en 21 països
- Dotació de més de 21 milions de dòlars per a projectes d'emergència gestionats pel TCOR

Percentatges de contribució en els projectes de la FAO 1996

Contribució de la FAO a la zona dels Grans Llacs

Rwanda	500.000 retornats 695.000 població vulnerable	900.000 dòlars 1.327.000 dòlars
Burundi	150.000 retornats 459.000 població vulnerable	356.000 dòlars 1.195.000 dòlars
Zaire	500.000 desplaçats interns i població vulnerable	1.120.000 dòlars
TOTAL	2.304.000 persones destinatàries	4.898.000 dòlars

- engagar un fòrum per al debat de les prioritats en la rehabilitació del sector agrícola, amb intensa participació de les ONG.

A més a més, a finals del 1995 el TCOR va buscar-se socis per tal de controlar el Projectes d'Emergència sobre la Llagosta i sobre les Plagues Migratòries.

Descripció d'algunes actuacions:

Grans Llacs

La presència de la FAO a Rwanda va començar el 1994, establint un programa de cooperació tècnica que va permetre intervencions ràpides, així com habilitar els seus tècnics per a posar-se al servei del Govern rwandès i de les ONG presents a la zona que els requerissin. L'ajuda de la FAO a la zona dels Grans Llacs se centra en cinc grans eixos: a) coordi-

nació de les intervencions i ajudes tècniques entre els nivells estatal i local; b) seguiment regular de les collites i suport alimentari a la regió, en col·laboració amb el PMA; c) assessorament permanent en l'ajuda agrícola, la d'emergència i en les necessitats de rehabilitació immediata, així com en l'afavoriment d'activitats que facilitin la transformació dels programes d'emergència en programes de rehabilitació i desenvolupament; d) assistència en la reconstrucció de les bases locals per donar cobertura a les pròpies necessitats d'assessorament, de formulació de polítiques, de rehabilitació d'institucions i de l'economia rwandesa, així com per facilitar l'assistència per a la implantació de futures intervencions d'emergència a la zona; e) implementació de programes d'ajuda agrícola d'emergència per tal que siguin portats a terme directament per la pròpia FAO o amb la cooperació d'ONG i altres entitats humanitàries.

Font: Elaboració pròpia amb dades de la web: <http://www.fao.org>.

DCIDOB 60-61.
L'acció humanitària d'emergència.

Oficina Europea d'Ajuda Humanitària (ECHO).

Oficina Europea d'Ajuda Humanitària (ECHO)

L'ajuda humanitària de la Unió Europea (UE) és duta a terme per la Comissió a través de la seva Oficina d'Ajuda Humanitària (ECHO) establerta el 1992 i plenament operativa des del 1993. El 1995 serà recordat com l'any en què ECHO consolida plenament totes les possibles funcions que, de bon principi, se li atribueixen: pren la plena responsabilitat de totes les ajudes humanitàries que decideix la Comissió, engega una base de dades pròpia i adopta la Regulació del Consell sobre l'ajuda humanitària de la UE. També consolida els seus esforços en el camp de l'avaluació, en la seva capacitat i en les polítiques instrumentals emprades.

Com en el 1994, els principals escenaris d'operacions del 1995 van continuar sent l'ex-Iugoslàvia, Rwanda i Burundi. A més a més, es va mantenir una presència activa en algunes de les crisis estructurals que pateixen 60 països arreu del món, d'entre les quals podem destacar les d'Angola, Sudan, Haití, Txetxènia i la Federació Russa, Armènia, Azerbaitjan, Geòrgia, Tadjikistan, Iraq, Afganistan i Cuba.

L'ajut d'ECHO es continua donant sense cap mena de discriminació, per tal de beneficiar milions de persones que han estat víctimes de les catàstrofes naturals així com de les crisis creades per les pròpies persones. L'actuació d'ECHO no es restringeix únicament i exclusivament al període de crisi, sinó que continua durant l'etapa posterior a l'emergència i dura tant com calgui fins que les necessitats dels afectats siguin cobertes.

Paral·lelament, l'ajuda que atorga ECHO no es limita a l'ajuda humanitària: ECHO fa seu el lema *better safe than sorry* i manté un programa de prevenció enfront de les catàstrofes naturals, que cobreix sistemes de vigilància i alarma, així com el finançament de mesures preventives en zones d'alt risc. Durant el període 1994-1995, ECHO va destinar prop de set milions d'ECU al finançament d'operacions de prevenció de desastres naturals, d'emigracions i d'altres operacions d'emergència, tant a nivell regional com nacional.

La major part de les operacions de la Comissió a través d'ECHO es financien des del Pressupost General de la Unió Europea. Així, en el fons del 1995:

- 46.456.000 ECU provenien dels fons marcats a l'article 254 del Conveni de Lomé respecte a ajuda humanitària per a països ACP (Àfrica, Carib, Pacífic);
- 645.636.512 ECU van ser destinats íntegrament a ECHO des del Pressupost de la Comunitat.

Els 10 primers països beneficiaris de l'ajuda del 1995 (milions d'ECU)

Ex-Iugoslàvia	229,7
Crisi de Rwanda	135,0
Afganistan	44,8
Crisi de Txetxènia	26,0
Sudan	21,4
ECHO-Flight (Àfrica Central i de l'Est)	20,6
Libèria	20,6
Armènia	23,4
Geòrgia	23,0
Azerbaitjan	19,7

Font: *La problemàtica de los refugiados*, ECHO, 1995.

Procedència del fons d'ECHO per a l'any 1995 (milions d'ECU)

Del Conveni de Lomé	46,5
Del pressupost comunitari:	
Ajuda per als desastres naturals als PVD	238,3
Ajuda alimentària d'emergència	33,7
Ajuda humanitària al Centre i Est d'Europa	236,7
Ajuda humanitària per a l'antiga URSS	93,4
Prevenció de desastres naturals	5,0
Refugiats i desplaçats als PVD	38,5
TOTAL	692,1

Font: <http://www.europa.eu.int/en/comm/echo/finances.html>

Quadre comparatiu de l'assistència comunitària a favor dels refugiats, desplaçats i retornats (període 1994-1995)

	1994	1995
Països ACP (Àfrica, Carib i Pacífic)	45,9%	30,7%
Àsia	11,4%	10,7%
CEI (Comunitat Estats Independents)	4,9%	13,5%
Iraq	1,9%	1,8%
Ex-Iugoslàvia	24,0%	32,7%
Amèrica Llatina	3,8%	3,3%
Països mediterranis	8,1%	7,5%

Font: *La problemàtica de los Refugiados*, ECHO, 1995.

Com a receptors d'aquests ajuts, podríem destacar la zona dels Grans Llacs (amb 390 milions d'ECU des del 1993), l'ex-Iugoslàvia (amb 1.221 milions d'ECU des del 1992), l'Afganistan (amb 40 milions d'ECU el 1996) i Txetxènia (on s'han destinat 36 milions d'ECU per a les víctimes de la guerra, després de la pacificació de la zona).

El desembre de 1993, la Comissió i l'ACNUR firmaven l'*Acord Marc de Partenariat*, al qual s'hi han afegit altres agències de l'ONU, com el Programa Mundial d'Aliments i l'UNICEF. El modus

operandi d'ECHO es basa, per tant, en el principi de partenariat i compta, com a agents desenvolupadors dels programes finançats per ECHO, amb més de 170 ONG, les agències especialitzades de l'ONU i les organitzacions de la família de la Creu Roja.

Durant el 1995, els principals *partenaires* i contribucions de l'ECHO van ser:

- l'ACNUR amb 146.300.000 ECU
- el PMA amb 85.220.000 ECU
- el CICR amb 48.770.000 ECU
- MSF-Bèlgica amb 19.886.000 ECU

- Action Contre la Faim (AICF)-França amb 16.600.000 ECU
- Fédération Internationale des Sociétés de la Croix Rouge (FIRC) amb 15.155.000 ECU;
- i amb xifres compreses entre 15.000.000 d'ECU i 4.500.000 d'ECU trobaríem altres ONG d'Europa i el programa ECHO-Flight (dedicat a l'Àfrica Central i de l'Est).

Tal i com destaca l'informe La problemàtica de los refugiados 1995, bona part de l'activitat de l'ECHO es dirigeix a la problemàtica dels refugiats. El 1994, el 50% dels fons es van destinar a crisis de refugiats (dels quals Rwanda i Burundi en van rebre quasi la meitat); el 1995, aquest percentatge arribà al 60%.

La Comunitat també destina part dels seus fons a l'ajuda alimentària. En l'actualitat és el subministrador de més del 50% del total de l'ajuda alimentària mundial: el 1995 s'assignaren 35 milions d'ECU per a aquesta partida (dels quals el 60% es va destinar a l'Àfrica, el 28% a l'Àsia i la resta a l'Amèrica Llatina). Aquesta ajuda alimentària es distribueix a través del PMA, el CICR, l'ACNUR i diverses ONG.

Descripció d'algunes actuacions:

Els Grans Llacs

Després d'esclatar la crisi el 1994, la necessitat més immediata va ser l'ajuda humanitària d'emergència. La UE la va subministrar a través d'ECHO i la va finançar en part amb els recursos del Conveni de Lomé. La Comissió va demanar a l'ACNUR que avalués les necessitats i que coordinés les operacions d'assistència, juntament amb el CICR, el PMA i diverses ONG.

Les contínues tensions a Rwanda i Burundi i la por dels propis refugiats han dificultat els intents de reassestament. La Comissió opina que la repatriació progressiva i el reassestament als països d'origen constitueixen encara l'única solució pràctica a llarg termini. En aquest sentit, està donant suport als esforços

ECHO financia:

- productes alimentaris
- preparats farmacèutics
- medicaments
- equipaments hospitalaris
- material logístic
- centres d'acollida
- material sanitari
- productes de la llar
- productes d'higiene
- equips per a transport local
- operacions *turn-key*
- xarxes de distribució i emmagatzematge local de l'ajuda
- projectes psicosocials
- personal sanitari
- personal logístic
- *staff* logístic
- altres serveis
- transport internacional (terra, mar i aire).

Font: ECHO finances
<http://europa.eu.int/en/comm/echo/finances.html>

de l'ACNUR, la Creu Roja i diverses ONG, malgrat que molts dels refugiats es mantenen reticents a tornar a casa.

Afganistan

El conflicte que pateix l'Afganistan sembla prolongar-se en el temps. Per això la UE distribueix la seva ajuda (tant humanitària com de rehabilitació) en programes que engloben un horitzó temporal a més llarg termini.

La Comunitat manté un programa d'assistència a favor dels afganesos: l'ajut que ha proporcionat al llarg del 1995 s'eleva per sobre dels 44 milions d'ECU. L'ECHO ha subministrat 5,3 milions per a accions d'emergència l'any 1994 i 12,3 milions el 1995. Per a fer front a l'enorme necessitat d'assistència, s'han dut a terme una gran varietat d'accions, que inclouen l'ajuda humanitària a aquelles zones on continua el conflicte, així com ajuda alimentària per als desplaçats interns i refugiats repatriats a zones de relativa pau i estabilitat.

Resulta un gran repte decidir quina és la fórmula apropiada d'ajuda en una situació política i ètnica tant complexa. Per exemple, la resposta a la situació d'emergència provocada per l'èxode massiu com a conseqüència del resorgiment dels combats a Kabul el gener de 1994 (on es procurà assistència als desplaçats que s'establiren a nous camps de refugiats prop de Jalalabab), generà la creació de centres de distri-

bució, la qual cosa atragué un gran nombre de famílies desemparades de les viles dels voltants. Per això cal plantejar la donació d'ajuda humanitària i alimentària en combinació amb esforços per a millorar la situació socioeconòmica de la població resident a la zona.

El 1995 la guerra es localitzava a Kabul i els seus voltants, la resta de regions vivien en relativa calma. Aquest fet va permetre el retorn de més de tres milions de refugiats als seus llocs de residència des del Pakistan i l'Iran (on hi eren des del 1992). La Comunitat està donant suport als reassestaments a través de mesures d'ajuda a les famílies repatriades, exemplificada en la desactivació de mines, la provisió d'aigua i refugi i la reparació i rehabilitació d'infraestructura bàsica (col·legis, sistemes de rec i sanitaris). Per altra part, els projectes es van dissenyar amb vistes a anar reduint la seva dependència i incrementar els ingressos locals propis.

Ex-Iugoslàvia

Des que esclatà la guerra l'any 1991, la Unió Europea ha invertit més de 1.000 milions d'ECU en concepte d'ajuda humanitària a la regió.

L'ajuda humanitària ha anat a càrrec d'ECHO, que ha hagut de trobar un equilibri entre un ambiciós programa general (que ha cobert tots els sectors essencials) i projectes concrets (destinats a satisfer les necessitats de les dones, dels nens i altres poblacions vulnerables dins de les poblacions desplaçades). L'ajuda humanitària per als refugiats ha estat una prioritat immediata i ha suposat uns 229 milions d'ECU l'any 1995, amb càrrec als fons comunitaris.

Gran part d'aquests diners han estat distribuïts per l'ACNUR i el PMA, encara que altres organismes (com la Creu Roja) també hi han participat. La Unió Europea, directament, ha emprès una sèrie d'accions pròpies a la zona.

Txetxènia

Durant el 1995, la Comissió ha aportat 26 milions d'ECU per ajuda humanitària amb la finalitat d'assistir els refugiats a través d'un seguit d'organitzacions de voluntaris i de les organitzacions de la família de la Creu Roja. ■

Distribució dels fons de l'any 1996 Principals *partenaires*

DCIDOB 60-61. **L'acció humanitària d'emergència.**

El club dels donants: OCDE-CAD.

El Comitè d'Ajuda al Desenvolupament (CAD) és un comitè especialitzat depenent de l'OCDE (Organització per la Cooperació i el Desenvolupament Econòmic) que comprèn els següents països: Austràlia, Àustria, Bèlgica, Canadà, Dinamarca, Espanya, EUA, Finlàndia, França, Alemanya, Irlanda, Itàlia, Japó, Luxemburg, Nova Zelanda, Noruega, Països Baixos, Regne Unit, Suècia, Suïssa i la Comissió Europea.

Els membres del CAD es comprometen a assegurar un increment del volum de recursos destinats a l'Ajuda Oficial al Desenvolupament (AOD), alhora que procuren la millora de l'efectivitat d'aquests. Per aconseguir aquestes fites, els països membres es reuneixen periòdicament per a revisar la quantitat i la naturalesa de les contribucions als programes d'ajut, ja siguin bilaterals com multilaterals. Aquestes reunions periòdiques són també un fòrum de consulta sobre tots els aspectes rellevants de les polítiques particulars que porta a terme cada país sobre l'assistència al desenvolupament.

Darrerament destaca l'avanç dels països membres del CAD cap a un nou marc per a la cooperació al desenvolupament. El diàleg entre els països membres s'ha incrementat per tal de coordinar les tasques de cooperació, alhora que es promou la participació dels agents locals en aquestes. El nou marc queda englobat sota els principis de desenvolupament centrat en la gent, en la propietat local, la integració global i la col·laboració internacional.

Un dels punts associats al desenvolupament que els països del CAD assenyalen és la potencialitat de conflicte. El desenvolupament acostuma a produir importants canvis en l'estructura social d'un país. Aquests canvis són font de tensions que poden donar lloc a conflictes.

L'objectiu d'acció fixat pels membres del CAD en aquells països amenaçats de conflicte o en aquells immersos en una situació de conflicte o postconflicte ve marcat per:

- Establiment d'estratègies de prevenció de la violència. L'objectiu és promoure regles o normes democràtiques per a assolir un bon Govern plenament respectuós amb els Drets Humans. Es basa sobretot en afavorir el diàleg polític entre Govern i societat civil.

- Afavoriment de l'autodependència. Aquesta s'ha d'assolir, però, tenint en compte que la manera en què l'ajut d'emergència es porta a terme té

importants conseqüències en els objectius perseguits a llarg termini. Consideracions bàsiques a curt termini poden contradir els objectius a llarg termini de reconciliació i autodependència.

Els països membres del CAD destinen part de la seva AOD a l'acció humanitària d'emergència, i segons els informes del CAD del 1995 i 1996 aquesta aportació va ser la següent:

Ajuda d'emergència duta a terme pels països del CAD
(en milions de dòlars)

	Ajuda alimentària 1994	Ajuda d'emergència* 1994	Ajuda alimentària 1995	Ajuda d'emergència* 1995
Austràlia	45	25	22	36
Àustria	3	127	4	115
Bèlgica	9	14	17	16
Canadà	104	228	83	165
Dinamarca	-	79	-	71
Finlàndia	2	27	4	23
França	73	122	63	138
Alemanya	119	393	126	439
Irlanda	1	9	1	8
Itàlia	71	105	51	88
Japó	55	31	63	60
Luxemburg	1	5	2	7
Països Baixos	2	302	45	350
Nova Zelanda	0	3	0	2
Noruega	16	181	15	184
Portugal	0	4	0	4
Espanya	4	5	3	20
Suècia	2	334	-	270
Suïssa	29	81	21	97
Regne Unit	79	261	55	182
Estats Units	1.187	1.132	771	789
Total CAD	1.802	3.468	1.346	3.062

* L'ajuda d'emergència no inclou l'ajuda alimentària.

Fonts: *Development Assistance Report 1996*, *Development Assistance Report 1995*.

DCIDOB 60-61. L'acció humanitària d'emergència.

Els límits de les ONG.
Jorge Castilla

Els límits de les ONG

Jorge Castilla*

Arran de l'última crisi humanitària desencadenada al voltant dels refugiats rwandesos al Zaire, iniciem una reflexió sobre el paper de les Organitzacions No Governamentals (ONG), els seus reptes i els límits del seu treball, ja que són organitzacions emanades de la societat civil. Fins on ha d'arribar l'acció de les ONG que treballen en l'amplic ventall de l'ajuda humanitària? Els límits venen definits, per una banda, pel seu propi nom (Organitzacions No Governamentals) i, per l'altra, per la seva capacitat d'intervenció en els escenaris en crisi. L'estudi que proposem se centra bàsicament en aquests dos aspectes.

L'acció humanitària és aquella que un individu o un grup realitza en benefici de *la humanitat* i que està motivada, principalment, pel desig que altres éssers humans se'n beneficiïn, és a dir, que el treball serveixi per alguna cosa. Per ser humanitària, l'ajuda s'ha d'oferir amb imparcialitat, en funció de les necessitats i, conseqüentment, no en funció dels interessos econòmics, polítics, religiosos o de consideracions de raça o gènere. Si fos així, es brindaria una ajuda selectiva a grups de poder o condicionada a l'acceptació d'una ideologia i no únicament tenint en compte la necessitat, mesurada en termes de mortalitat, morbiditat, accés, sofriment i respecte als Drets Humans fonamentals.

Una organització no governamental humanitària és la manifestació d'un grup d'individus de la societat civil, que s'uneixen per a portar a terme un projecte comú, en solidaritat amb la situació que viuen altres persones. Allò que puguin fer dependrà de la seva motivació, els seus coneixements i els seus recursos. Però hi ha un punt de partida que les col·loca en una immillorable situació per a ser realment humanitàries: l'idealisme del qual neixen, la voluntat d'iniciar accions no vinculades a altres tipus d'interessos i, per tant, certament pròximes al que a vegades considerem utopia.

El primer límit, per tant, està molt connectat a la voluntat d'aconseguir la utopia d'incidir per a canviar les causes que generen les injustícies i les crisis humanitàries. Això situa les ONG en l'obligació de seleccionar un marc d'intervenció davant l'enormitat del treball a realitzar, la disponibilitat dels recursos per a portar-lo a terme i els principis ètics que han de

mantenir-se per a garantir que l'acció sigui humanitària. El repte està en portar una assistència que sigui útil i pertinent, que no produeixi una substitució que destrueixi la iniciativa local, que no sigui un instrument d'interessos no humanitaris i que no serveixi d'excusa per als Governos que no assumeixin la seva responsabilitat.

En aquest breu article analitzarem només alguns límits de particular importància o actualitat, als quals anomenarem reptes, sense en cap cas pretendre oferir una visió de conjunt. En principi, ens limitarem a aquelles activitats que una ONG desitjaria fer però no pot, i a aquelles altres que podria fer però no vol (principis ètics).

Les funcions de les ONG s'han posat de relleu com a conseqüència de les últimes crisis humanitàries. Això ha generat en l'opinió pública la sensació que, com actors de l'ajuda humanitària, les ONG compleixen funcions essencials que corresponen als Governos i no que són emanacions de la societat civil d'un país. Una ONG no ha d'intentar portar a terme aquestes funcions, per a les quals no té legitimitat, ni el poder inherent a aquestes activitats, ni servir d'excusa a la inacció o debilitat de la resposta governamental.

Independència

Com a manifestació de la societat civil, i en funció de la característica *no governamental*, una ONG es defineix com independent dels poders polítics. A més a més, existeixen nombroses ONG que busquen una independència confessional i altres que decideixen ser totalment independents dels poders econòmics, finançant-se exclusivament a través de fons propis. No obstant això, n'hi ha moltes que depenen majoritàriament de fons institucionals, fins i tot d'un sol finançador que podria ser directament un Govern. Aquestes ONG han de respondre als interessos del seu finançador i, encara que en la seva constitució siguin associatives, són en realitat instruments governamentals. Aquest fenomen fa mal a l'ideal de la societat d'organitzar-se per a aportar la seva ajuda.

Quan parlem de la comunitat internacional, parlem dels Estats, els Governos i les estructures intergovernamentals. Les ONG podrien atribuir-se una funció crítica

cap a la comunitat internacional, ja que sorgeixen directament de la societat civil. Malgrat això, avui, sent instrument dels Governos, la seva acció o inacció és utilitzada còmodament com a vàlvula d'escapament. Si la comunitat internacional comet errors severos, els Governos, els Estats no dubten en criticar les ONG a causa de la seva falta de preparació o reacció tardana, eludint així la responsabilitat que els correspon com a actors directes de la comunitat internacional, en l'ambigüitat de la qual es refugien. A l'empara d'aquesta ambigüitat, com Ponç Pilat, aquests actors es renten les mans i, de la nit al dia, el món es torna al revés. Les ONG, ulls a través dels quals la societat veu les accions dels seus propis Governos, es converteixen en responsables d'unes funcions per a les quals mai van ser creades.

El resultat serà una visió més crítica cap a les ONG i una disminució de la seva confiança. La crítica és saludable. No obstant això, l'efecte irònic és que la desconfiança cap a les ONG es traduiria en menys fons privats, cosa que les obligaria, en una situació difícil, a escollir entre desaparèixer o deixar-se instrumentalitzar per un finançador. Quina alternativa té la societat civil, és a dir, vostè i jo, d'organitzar-nos per a participar amb solidaritat i honestat en les crisis humanitàries? Tornem al principi. Una ONG és la manifestació de la societat civil que s'organitza i hauria de ser honesta, humanitària, independent i imparcial.

Inseguretat

Les accions humanitàries es realitzen freqüentment en contextos de guerra. Durants els últims 50 anys, les guerres han tingut com a rerefons l'enfrontament entre dues ideologies i els combatents han hagut de respectar les regles del joc per a poder portar la seva samarreta vermella o blava. Aquestes guerres tenien el finançament directe o indirecte dels grans blocs. Els treballadors de les organitzacions humanitàries mantenien sistemes de salut protegits per un gran respecte.

Avui, els treballadors humanitaris ja no estan protegits pel fet de pertànyer a un dels blocs que generen finançament estructural. Per contra, són mirats amb recel pels Governos, ja que a través d'ells

* Director d'Operacions de Metges Sense Fronteres

passen els recursos que el país voldria rebre. Són mirats amb agressivitat per la població que veu l'ostentació de mitjans i la prepotència de les ONG que es creuen massa poderoses. Són mirats amb cobdícia pels caps guerrillers, que veuen en ells la font de finançament que la seva guerra necessita. Tots aquests factors introdueixen el risc que els treballadors humanitaris viuen avui en dia: assassinats a Rwanda, Burundi i Txetxènia, i segrestats a Txetxènia, Tadjikistan i Somàlia.

L'ajuda bilateral i la multilateral van viure les seves crisis durant els anys seixanta i setanta, respectivament. Les ONG havien mostrat ser una alternativa prometedora durant els anys vuitanta i ja en els noranta, amb la disminució de l'ajuda estructural directa. És temptador per a un país mantenir la seva presència a un país estranger sense incórrer en els riscos polítics, a través d'ONG controlades. Conseqüentment, hi ha més disponibilitat de finançament, cosa que ha disparat el naixement d'ONG durant els últims sis anys. Moltes d'elles podrien sacrificar principis ètics, com la imparcialitat, per a obtenir els fons que els permetessin desenvolupar-se. Aquest sacrifici de principis ètics produeix riscos de seguretat.

Neix així un dilema per a les ONG, incloent aquelles que porten lustres defensant principis ètics de l'acció humanitària, estan disposades a córrer els riscos creixents, i dirigits específicament cap a les ONG, o abandonarien el principi pel qual l'ONG va ser creada? No estem parlant només d'integritat física, sinó també del risc que implica el finançar una guerra a través del pagament de segrestaments o de la utilització de guàrdies armats. I en cas de plantejar-se aquest últim extrem, no es tractaria únicament d'un dilema ètic per a una organització que es defineix humanitària, sinó que, a més a més, destruiria la imparcialitat i la neutralitat, ja que els guàrdies armats, en situacions de conflicte, pertanyen a alguna de les parts combatents i, per tant, això suposa una font de finançament que contribuiria a la prolongació del conflicte.

Protecció

Aquest any passat ha sigut especialment delicat en el capítol de la protecció, una responsabilitat que les ONG no han d'atribuir-se.

La població desplaçada no ha tingut protecció a l'ex-lugoslàvia, a l'interior de Rwanda i Burundi, a la regió dels Grans Llacs en general, incloent Zaire i Tanzània, a Bangladesh, a Myanmar, a Indonèsia, a Sri Lanka, etc.

Les ONG intenten brindar assistència, al límit de les seves possibilitats, que permeti sobreviure a la població desplaçada i víctima de les guerres. Malgrat això, la protecció, que és un dret fonamental de l'ésser humà, només pot ser assegurada legítimament per aquelles organitzacions

que depenen dels Governos, incloent els països en conflicte. Aquestes organitzacions intergovernamentals són, clàssicament, l'Organització de les Nacions Unides (ONU), en general, i, en el cas dels refugiats, l'Alt Comissionat de les Nacions Unides per als Refugiats (ACNUR).

Per a portar a terme la seva tasca, l'ONU necessita comptar amb el suport i amb els recursos dels països que la conformen, incloent els països en conflicte i el nostre. En l'actualitat, l'ONU compta amb recursos inferiors als del passat i ha perdut una bona part de la confiança que la seva presència generava, degut, en part, a la reacció tardana en la seva intervenció durant els genocidis ocorreguts durant els últims anys. Irònicament, el retard de la resposta de l'ONU és causa del retard en la presa de decisions per part de les nacions que la conformen. Avui s'aixeca amb facilitat un dit acusador cap a aquesta comunitat internacional, de la qual formem part, i que dilueix les responsabilitats individuals.

El resultat de la disminució de la capacitat de l'ONU de brindar protecció és que les ONG són vistes com el garant de la protecció de les zones on treballen. És veritat que en els llocs on hi ha una presència internacional existeixen menys possibilitats de violacions massives dels Drets Humans. No obstant això, les ONG no tenen cap mecanisme per a garantir la protecció de les poblacions que atenen, i tampoc haurien de tenir-lo ja que només representen una emanació de la societat civil i no un manament intergovernamental.

Atribuir a les ONG un paper formal de protecció té com a conseqüència el debilitament del paper de l'ONU, que és l'organisme legítim per a assumir sota el seu comandament la protecció d'aquestes poblacions. Mentrestant, es crea la il·lusió que les ONG protegeixen, fins que els seus membres són assassinats, llavors la il·lusió es trenca.

Fins aquí hem expressat els principals límits que l'actualitat ha llençat a debat a la opinió pública, però no són tots. N'hi ha molts d'altres i, segurament, alguns mereixen una anàlisi més detallada.

La reflexió sobre alguns d'ells és un exercici que proposem i que ja s'ha iniciat en el si de moltes ONG:

– La utilització dels exèrcits en un país en crisi humanitària, el dret d'injerència dels quals ha estat reforçat des del Kurdistan, permet disposar de mitjans logístics eficaços. No obstant això, quina imparcialitat tindria un exèrcit per a oferir ajuda en una situació que està contra els interessos del seu país? En el futur, l'acció dels exèrcits en crisis humanitàries, i la seva interpel·lació amb les ONG, és inevitable.

– La professionalització del treball demana gent formada i experimentada, per a passar d'accions plenes d'intenció a accions eficaçes. Els professionals sabran més que els voluntaris, però el voluntari representa l'essència de les

ONG i l'idealisme necessari per a evitar tenir durícies al cor i ser simplement humanitaris.

– El domini financer d'institucions sobre les ONG, que poden convertir-se en instruments de la política exterior, podria ser una mena de neocolonialisme.

Codi de conducta

Una ONG ha de guardar la seva independència i evitar substituir el paper estructural dels Governos. Ha de conservar una estructura democràtica, una forta relació amb la societat civil i una transparència sobre les seves fonts de finançament. Davant la dificultat de mantenir un paper i uns principis adaptats, moltes organitzacions que porten anys treballant en situacions de crisi han desenvolupat un codi de conducta, del qual resumim alguns dels seus punts més destacats:

1. La motivació central de la seva resposta a la crisi és alleugerir el sofriment humà.

2. Les prioritats de l'ajuda són estimades únicament a partir de les necessitats.

3. L'ajuda serà prestada independentment de l'adhesió dels beneficiaris a opinions polítiques o religioses.

4. Com a organitzacions independents i no governamentals, les ONG no apliquen la política exterior de cap Govern ni són instrument dels seus interessos. No recolliran intencionadament ni difondran per negligència informació política, militar o econòmica que pugui ésser utilitzada per a propòsits diferents als humanitaris.

5. Respectaran la cultura i la tradició local.

6. Intentaran millorar la capacitat local de resposta a les crisis utilitzant recursos locals.

7. Els beneficiaris d'un programa d'ajuda en situació de crisi han de participar en la gestió de l'ajuda, sempre i quan la urgència ho permeti.

8. L'ajuda no només busca satisfer les necessitats vitals, sinó també reduir el risc que aquestes necessitats es repeteixin en el futur.

9. Seran transparents tant en termes financers com en informes d'activitats cap als seus beneficiaris i als seus donadors, institucionals o privats.

10. La seva informació, publicitat o anuncis han de respectar les víctimes dels desastres, oferint una imatge digna i objectiva de la situació en que viuen, i mai presentar-los com objectes sense esperança. Cooperant amb els mitjans de comunicació per a millorar les condicions de vida d'una població en crisi, no permetran que la publicitat agafi precedència sobre les activitats humanitàries. Limitaran la comunicació quan aquesta sigui perjudicial per a la població o per a la seguretat personal. ■

DCIDOB 60-61. **L'acció humanitària d'emergència.**

Metges Sense Fronteres.

Metges Sense Fronteres

Metges Sense Fronteres (MSF) és una organització humanitària internacional, privada i sense ànim de lucre, l'objectiu de la qual consisteix a aportar ajuda mèdica a les poblacions en situacions crítiques, sense cap tipus de discriminació.

L'Associació fou creada l'any 1971, a França, per un grup de metges que es van proposar fundar una organització independent de tot grup de pressió, una ONG, que acudís a ajudar aquelles poblacions víctimes de situacions de violència i catàstrofes.

Actualment, MSF està integrada per sis seccions internacionals independents entre si, localitzades a Bèlgica, França, Països Baixos, Luxemburg, Suïssa i Espanya, i tres oficines internacionals localitzades a Bèlgica, els EUA i Suïssa (aquestes dues últimes actuen d'enllaç amb l'O-NU). També té oficines de representació a altres països (Alemanya, Austràlia, Àustria, Bèlgica, Canadà, Dinamarca, els EUA, Noruega, Regne Unit, Grècia, Hong Kong, Itàlia, Japó i Suècia) i una secretaria internacional a Brussel·les.

MSF treballa en quatre grans camps d'acció:

- Programes d'assistència tècnica que persegueixen establir, o reestablir, unes estructures de salut que tinguin una continuïtat en el temps.
- Camps de refugiats.
- Situacions de conflicte, als anomenats punts calents de la Terra.
- Programes d'emergència en cas de catàstrofes naturals.

El 1995, més de 2.500 persones de MSF s'han desplaçat a 70 països del món i han col·laborat amb 12.000 treballadors locals: a l'Àfrica Central (Burundi, Txad, Rwanda, Zaire); a l'Àfrica de l'Est (Etiòpia, Kenya, Somàlia, Sudan, Tanzània, Uganda); a l'Àfrica Sud-tropical (Angola, Madagascar, Malawi, Moçambic); a l'Àfrica de l'Oest (Burkina Faso, Côte d'Ivoire, Guinea, Guinea Equatorial, Libèria, Mali, Mauritània, Nigèria, Senegal, Sierra Leone); a l'Àsia (Afganistan, Bangladesh, Cambotja, Xina, Corea del Nord, Filipines, Indonèsia, Hong Kong, Polinèsia Francesa, Laos, Myanmar, Sri Lanka, Pakistan, Tailàndia, Tadjikistan, Vietnam); a Europa (Armènia, Azerbaitjan, Bèlgica

Atenció sanitària a un assentament de refugiats somalis a Mandera, un poble al nord de Kenya.

[Quart Món], Espanya [Quart Món], França [Quart Món], Geòrgia, Romania, Rússia, ex-Iugoslàvia; a Amèrica Central i del Sud (Mèxic, Bolívia, Brasil, Colòmbia, Cuba, Equador, Guatemala, Haití, Nicaragua, Panamà, Perú); i a l'Orient Mitjà (Iran, Liban, Autoritat Nacional Palestina, Iemen).

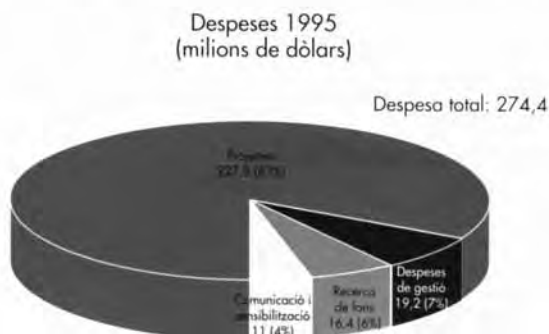
Descripció d'algunes actuacions:

Els Grans Llacs

L'activitat de MSF als Grans Llacs no queda centrada a uns pocs territoris i a tasques d'atenció als refugiats. És un

* Govern d'Alemanya, Austràlia, Canadà, Dinamarca, Espanya, Finlàndia, França, Grècia, Hong Kong, Itàlia, Japó, Luxemburg, Noruega, Regne Unit, Suècia i Suïssa.

* El Caucas Inclou Armènia, Azerbaidjan, Txetxènia i Geòrgia

fet la seva activitat intensa a tots els països de la zona: Burundi, Rwanda, Zaire i Tanzània, atenent tant els fluxos de refugiats de Rwanda i Burundi, com portant a terme diversos plans sanitaris entre la població local.

Pel que fa referència a les accions d'acció humanitària empreses durant l'any 1995 destaquen:

Burundi

- Hospitals i centres de salut: programes sanitaris a set hospitals del país.

- Refugiats i desplaçats: s'atenen de manera regular milers de desplaçats interns localitzats a diferents províncies. Es distribueixen medicaments, mantes, lones i es construeixen latrines.

- Còlera: s'organitza un equip mòbil de consultes mèdiques per a la població dels suburbis més aïllats de la capital, Bujumbura, a causa del brot epidèmic del còlera.

- Cirurgia d'emergència als afores de la capital.

Rwanda

- Suport a centres de salut i hospitals gestionats localment. Selecció, seguiment, formació i manteniment salarial de personal local.

- Activitats a presons: atenció sanitària per als milers de presoners acusats del genocidi del 1994.

- Activitats per a infants: atenció i intent de reunificació familiar per als milers d'orfes i infants perduts.

- Assistència psicològica a les persones traumatitzades, violades o mutilades en el genocidi del 1994.

Zaire

- Treball a diferents camps de refugiats. Aquesta tasca es deixa de portar a terme en alguns camps a causa del desacord amb la manera en què es distribuïa l'ajuda humanitària.

- Suport al desenvolupament de diverses àrees sanitàries.

- Gestió d'un projecte per a la prevenció de la SIDA.

- Projecte de lluita contra la tripanosomiasi (malaltia de la son).

- Enviament d'aliments d'emergència i col·laboració amb centres de nutrició.

- Campanyes de vacunació contra la poliomièlitis i el xarampió.

- Assistència i sanejament en camps de refugiats a causa del còlera.

Tanzània

- Campanyes de vacunació i assistència mèdica i nutricional.

- Campanyes per a la prevenció i educació per a la salut.

- Programes de formació dirigit a agents de salut rwandesos i tanzans.

Ex-Iugoslàvia

Bòsnia i Hercegovina

- Distribució a gran escala per tot el país de medicaments, material sanitari i kits de productes higièncics i menjar.

- Treball de quiròfan a Gorazde.

- Programa psicosocial per a aquelles persones traumatitzades per la guerra.

República Federal Iugoslava

- Donació de medicaments als hospitals i centres de salut primària.

- Rehabilitació de centres oficials de salut.

Croàcia

- Programa psicosocial per als desplaçats i refugiats de la costa dàlmata.

- Assistència sanitària, proveïment d'aigua i sanejament.

Guatemala

- Programes sanitaris per a poder millorar les condicions de vida als suburbis de Guatemala ciutat i a zones interiors del país gairebé inaccessibles.

- Suport al realotjament i millora de les condicions dels refugiats que tornen al país.

Txetxènia

- Suport als serveis de salut de Txetxènia: rehabilitació d'hospitals i subministrament de material mèdic, sanitari i nutricional.

- Projectes d'abastiment d'aigua i sanejament.

- Assistència sanitària i millora del sanejament en els camps de refugiats de les repúbliques veïnes.

Afganistan

- Gestió de i suport a hospitals i clíniques.

- Programa nutricional, sanitari i de sanejament a diversos camps de refugiats.

- Subministrament de partides suplementàries de medicaments a dispensaris i hospitals de guerra situats en zones de conflicte obert i en zones políticament inestables.

Font: Memoria Médicos Sin Fronteras, julio 1995-julio 1996.

DCIDOB 60-61. L'acció humanitària d'emergència.

Médicos del Mundo.

Médicos del Mundo

Médicos del Mundo (MDM) és una organització no governamental d'acció humanitària, mancada de tota filiació política o confessió religiosa, que té per objectiu intervenir allà on la guerra, les malalties, la fam i la misèria constitueixen un perill per a la vida humana. Médicos del Mundo existeix des del 1988, any en què es va constituir com una delegació de Médicos du Monde, organització fundada per Bernard Kouchner l'any 1980.

Es tracta d'una organització de voluntaris, en la qual col·laboren tot tipus de professionals, no només sanitaris. Actualment, prop de 200 voluntaris participen en les diferents àrees de treball a Espanya.

Médicos del Mundo es financia a partir de les quotes dels socis, donatius de particulars i entitats privades. Alguns projectes reben subvencions de la Unió Europea, l'Administració central, les Comunitats Autònomes, els Ajuntaments, etc.

Les seves línies d'actuació són les següents:

- **Emergències:** ajuda de caràcter urgent a aquelles regions afectades de manera transitòria i sobtada per la fam, la guerra, les malalties i les catàstrofes naturals;

- **Projectes d'ajuda humanitària:** per a aquelles poblacions en serios perill de subsistència;

- **Projectes de desenvolupament:** per assentar les bases d'un desenvolupament sanitari més ampli;

- **Quart món:** atenció a les persones excloses de la societat del benestar, amb dedicació especial a les àrees d'atenció als malalts de la SIDA i a l'assistència sanitària d'immigrants;

- **Sensibilització de l'opinió pública i educació per al desenvolupament.**

Cal subratllar que Médicos del Mundo dirigeix la seva acció en dos sentits: en l'atenció sanitària, l'acollida i el suport a les poblacions en crisi; i en el testimoni, interpel·lació i sensibilització de l'opinió pública i poders governamentals sobre les situacions d'injustícia social al món.

Actualment es porten a terme projectes als països següents: Angola, Kenya, Marroc, Mauritània, Sàhara, Tanzània,

Brasil, Cuba, El Salvador, Guatemala, Mèxic, Nicaragua, Paraguai, Perú, ex-Iugoslàvia i Espanya (Quart Món).

Descripció d'algunes actuacions:

Zona dels Grans Llacs

Durant l'any 1995, es van desenvolupar les següents actuacions:

- Rehabilitació sanitària de les províncies de Bubanza, Cibitoke, Ruyigi, Cankuzo i Rutana (Burundi).

- Atenció a la població refugiada del camp de Mugunga (Zaire).

- Suport al funcionament de les activitats de la zona de salut de Rwanguba (Zaire).

Darrerament venia exercint les seves tasques a la regió rwandesa que envolta la ciutat de Ruhengeri. La seva tasca consistia a portar l'assistència sanitària bàsica a la regió a través de tres kits d'emergència, formats per medicaments i material sanitari bàsic.

El 18 de gener de 1997, tres dels seus integrants van ésser assassinats brutalment a Gatonde, forçant l'abandonament de la zona per part de l'organització. El seu plantejament posterior a l'assassinat és el de no tornar a la zona fins que no es tinguin unes mínimes garanties de seguretat. Mentrestant, i donades les necessitats bàsiques de la regió, han decidit deixar aquests tres kits bàsics en mans de col·laboradors nadius.

Ex-Iugoslàvia

És un fet constatable que aquesta és una de les àrees geogràfiques on més intensament ha actuat Médicos del Mundo en els darrers anys. Aquest fet queda clarament indicat per la quantitat pressupostària designada a la zona l'any 1995. Els projectes que es van portar a terme van representar un 32% del total del pressupost destinat a projectes per al Tercer Món.

La seva actuació s'ha centrat principalment a Bòsnia i Hercegovina.

Durant el 1995 es van desenvolupar les següents actuacions humanitàries:

- Ajuda humanitària per a oferir assistència sanitària a la població víctima de la guerra a l'antiga Iugoslàvia» (Mostar i hospitals de Kojnic, Jablanica, Trtebinje i Nevesinje).

- Subministrament d'aliments i oxigen a l'Hospital de Velmos (Mostar Est).

- Suport a la normalització de serveis de l'Hospital de Kosovo (Centre Clínic Universitari de Sarajevo).

- Ajuda humanitària als refugiats de la zona de Bihac.

Actualment té diversos projectes engegats a la zona:

- Reconstrucció i equipament bàsic de dos centres de salut a l'àrea de Mostar.

- Programa de subministrament d'equipaments i medicaments per als centres de salut de Bihac i Bosanska Krupa i l'hospital de Velmos.

- Centre de formació continuada a Mostar per a personal sanitari.

- Campanya de salut bucodental a Sarajevo i Pale.

- Salut mental a Mostar.

Guatemala

Durant el 1995 Guatemala va ser el segon país d'Amèrica Llatina on l'organització Médicos del Mundo va destinar més recursos.

La seva actuació a la zona ha vingut molt lligada a la creació d'infraestructures sanitàries bàsiques per a les poblacions retornades i la dels pobles veïns.

Es van portar a terme les següents actuacions:

- Ajuda humanitària per als retornats guatemaltecs provinents de Mèxic. Departament d'Alta Verapaz-Nord de Guatemala.

- Suport a la salut comunitària al departament d'Alta Verapaz.

Tres són els projectes que actualment s'estan duent a terme a la zona:

- Suport a la salut comunitària al departament d'Alta Verapaz.

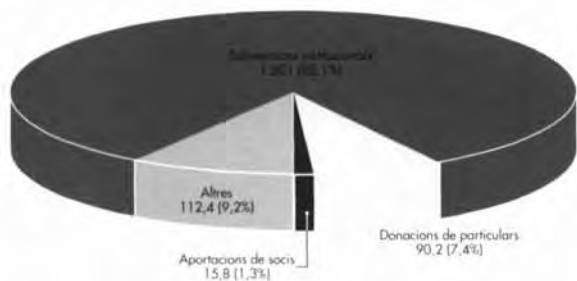
- Rehabilitació del centre de salut de Tierra Nueva II al municipi de Chinautla.

- Abastiment d'aigua potable i sanejament a la població de Santiago de Atitlán. ■

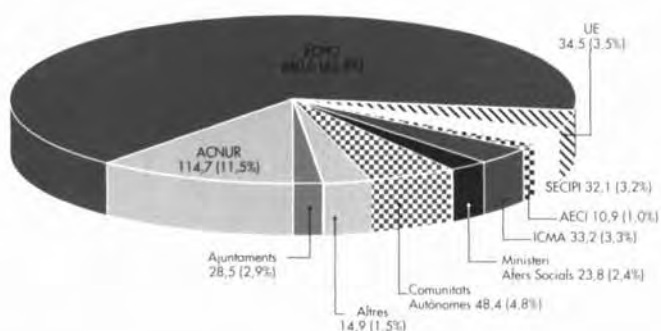
Font: Elaboració pròpia amb dades de la *Memoria de Médicos del Mundo 1995*.

Dades de Mèdics del Mundo – Espanya

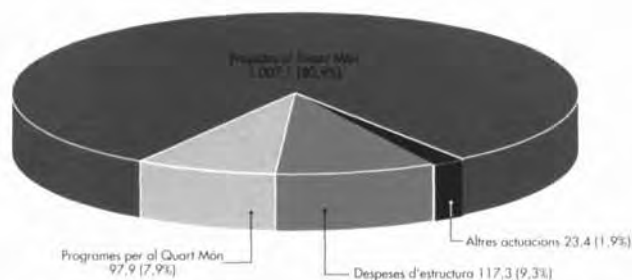
Ingressos totals obtinguts el 1995
(milions de pessetes)

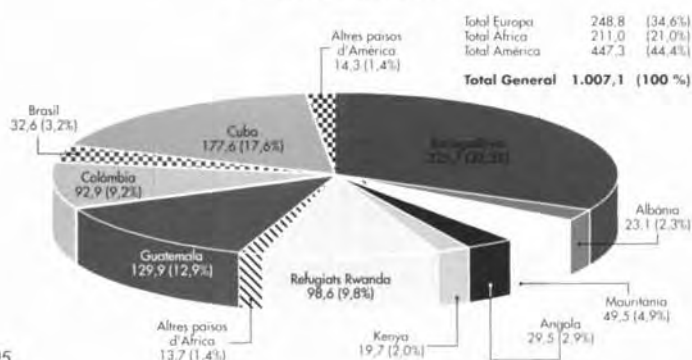
Desglossament de les subvencions institucionals del 1995
(milions de pessetes)

Desglossament de les despeses totals el 1995
(milions de pessetes)

Detall dels projectes al Tercer Món
(milions de pessetes)

Font: Elaboració pròpia amb dades de la *Memoria de Mèdics del Mundo 1995*.

ACNUR/A. Hallman

BUTLLETA DE SUBSCRIPCIÓ

Nom i cognoms/Nom de l'Institució

Direcció

Població Codi Postal

Telèfon Fax

DNI

Professió

Banc o Caixa

Adreça

Població

Nom del (dels) Titular(s)

Senyor Director:

Li prego que carregui al meu compte/lílibreta, en aquesta entitat, els rebuts que presentarà la Fundació CIDOB.

- A. dCIDOB + Afers Inter. + Anuario + Servicio 14.000 ptas.
 B. dCIDOB + Afers Inter. + Servicios 7.500 ptas.
 C. Anuario Internacional 9.500 ptas.
 D. Revista Afers Internacionals 3.500 ptas.
 E. Revista dCIDOB 2.200 ptas.

Atentament

(Signatura)

Desitjo rebre més informació sobre:

- Cursos Màsters Activitats

Signat per: _____

Direcció del titular: _____

Nº de compte/Llibreta: _____

Pagament amb targeta de crèdit:

- VISA MASTERCARD EUROCARD

Nº TARJETA: _____

Nom del titular: _____

Data de caducitat: .../.../...

Signatura

DCIDOB 60-61.
L'acció humanitària d'emergència.

Càritas Espanyola.

Càrites Espanyola

Càrites Espanyola és la confederació oficial de les entitats d'acció caritativa de l'Església Catòlica a Espanya, instituïda per la Conferència Episcopal. La raó de ser de Càrites és fer desaparèixer les causes responsables de la pobresa i l'exclusió social. Però el seu camp d'acció no es redueix només a l'actuació contra l'exclusió social, sinó també a la investigació i l'anàlisi profund de les condicions sociològiques que formen l'arrel de les desigualtats.

L'ajuda d'emergència ha entrat a formar part del seu camp d'acció, donat el relleu i la magnitud que les necessitats humanitàries han anat adquirint darrerament. Càrites entén que les contínues emergències d'aquests darrers anys són, fonamentalment, l'expressió dels problemes de desenvolupament no resolts, per això, tot i incrementar-se els recursos, les situacions no es resolen.

Dos eixos guien l'actuació de Càrites en aquest camp:

- Projectes que haurien de crear les condicions per a evitar noves situacions d'emergència.

- Projectes de rehabilitació que haurien de i poden funcionar com una anella entre l'emergència i el desenvolupament.

Els seus principals focus d'acció durant el 1995 per a situacions d'emergència van ser els següents: El Salvador amb 42,3 milions de pessetes (inundacions i ajuda als afectats per la desmobilització forçada de la demarcació de la frontera amb Hondures); Nicaragua amb 5 milions (ajuda a famílies desplaçades i inundacions); Cuba amb 143 milions (ajuda humanitària juntament amb ECHO); Sudan amb 6,5 milions (distribució d'aliments al sud del país); Bangladesh amb 13 milions (inundacions); Djibuti amb 4 milions (escoles-tallers i centre de capacitació professional); Somàlia amb 35,8 milions (programa de rehabilitació al nord del país); Etiòpia amb 6,5 milions (programa d'autosuficiència alimentària); ex-Iugoslàvia amb 82,4 milions (distribució d'aliments, medicaments, llavors, material d'abric i articles d'higiene); i la zona dels Grans Llacs amb una quantitat de la que no disposem la xifra (alimentació, atenció social, programa sanitari per a nens no acompanyats, activitats lúdiques).

Càrites realitza tots aquests programes d'emergència en el marc de la Xarxa Càritas Internationalis. Aquesta xarxa té el Grup de Treball d'Operacions (GTO) per a l'ajuda d'emergència i els programes de rehabilitació, del qual Càrites espanyola en forma part i hi ha participat en 25 programes.

Càritas Internationalis, arran dels conflictes de la zona dels Grans Llacs i l'ex-Iugoslàvia, va crear el Comitè de Cooperació amb Rwanda (CCR) i el Comitè de Coordinació de Donants (CCD) amb la finalitat de coordinar i reforçar les accions i programes entre les diverses Càrites que actuen sobre el mateix terreny, amb la col·laboració molt estreta de les Càrites locals.

Les campanyes portades a terme per a l'ajuda d'emergència mostren que durant el transcurs de l'ajuda humanitària pot sorgir un embrió de desenvolupament que obre les campanyes a noves possibilitats i a noves formes de col·laboració. Càrites promou, acompanya i estimula els diversos processos de desenvolupament que es van iniciar com ajuda humanitària davant una emergència.

Algunes actuacions d'emergència durant el 1995

Ex-Iugoslàvia

La major part dels recursos invertits a la zona -82,4 milions de pessetes- s'han destinat a programes per a *Bòsnia i Hercegovina*:

- Programa Primavera 1995: subministrament de llavors per a la sembra de la primavera en les diòcesis de Sarajevo, Mostar i Banja Luka -per aprox. unes 40.000 famílies- (26,5 milions de PTA).

- Programa de medicaments per a l'hospital de Tuzla (2,6 milions de PTA).

- Ajuda humanitària de primera necessitat per als refugiats de Srebrenica i Zepa (24 milions de PTA).

- Programa hivern 95-96 per a Mostar, Banja Luka i Sarajevo, incloent estufes per a Sarajevo (17 milions de PTA).

A Croàcia:

- Contribució al programa de recon-

ciliació del Servei d'Informació Cristiana de Zagreb (1,3 milions de PTA).

A Sèrbia-Montenegro:

- Programa SER-MON-2 (Sèrbia-Montenegro 2, en col·laboració amb Càrites Suïssa) per al subministrament d'aliments, medicaments i articles d'higiene als col·lactius de més necessitat -infants i jubilats- (8,8 milions de PTA).

A Macedònia:

- Programa general d'ajuda humanitària d'aliments i medicaments (2,2 milions de PTA).

La majoria dels programes a la regió s'han basat en resoldre les necessitats més bàsiques i puntuals creades per la guerra. Cal però destacar que el major programa, 26.500.000 PTA, s'ha destinat al subministrament de llavors per a la collita de primavera a les diòcesis de Sarajevo, Mostar i Banja Luka. Aquest programa és el reflex del tipus d'ajut que Càrites intentar portar a terme, potenciant l'autosuficiència durant el transcurs de la mateixa crisi.

Zona dels Grans Llacs

L'actuació de Càrites a la zona s'ha portat a terme al Zaire (Goma i Bukavu), a Tanzània (Cyabalisa) i a Rwanda.

Al Zaire:

- Alimentació i atenció social a Goma.
- Programa sanitari per a infants no acompanyats.

- Projecte CAJED: atenció a infants del carrer zairens i rwandesos.

- Alimentació, distribució de llenya i atenció social a Bukavu.

- Programa educatiu per a primària i secundària, biblioteca, edició del llibre Kiswahili-Kinyarwanda.

- Tallers ocupacionals sobre fusteria, costura, artesania, etc.

- Programa cultural (teatre, cors, dansa, circ, etc.).

- Programa esportiu (futbol, bàsquet, voleibol, etc.).

A Tanzània:

- Atenció social a Cyabalisa.

A Rwanda:

- Programa agrícola i atenció a infants no acompanyats.

- Programa de salut. ■

Font: Càritas Española Memoria 1995.

DCIDOB 60-61. **L'acció humanitària d'emergència.**

El paper de diverses institucions en el camp de l'acció humanitària.

El paper de diverses institucions en el camp de l'acció humanitària

La Fundació CIDOB ha demanat a representants de diverses institucions, que treballen directament o indirectament en el camp humanitari, que ens ofereixin una visió del seu treball, així com una reflexió sobre les seves perspectives. Aquestes institucions han estat les següents: l'Organització de les Nacions Unides (comunitat internacional), l'Agència Espanyola de Cooperació Internacional (Govern espanyol) i la Generalitat de Catalunya.

Organització de les Nacions Unides

Cal una estratègia per a preveure i eradicar els conflictes

**Javier Sánchez,
Associació per a les Nacions Unides a Espanya (ANUE)**

L'acció de les Nacions Unides en matèria d'ajuda humanitària d'emergència comprèn dos grans vessants: el socors a les víctimes causades per desastres naturals i el que és destinat a conflictes bèl·lics. Els requeriments del primer àmbit són cada cop més grans: des del 1960, el nombre de morts causats per desastres naturals s'ha multiplicat per deu. L'aplicació de l'ajuda no troba aquí grans problemes, però sí la generació dels recursos econòmics necessaris. L'assistència a les víctimes de conflictes armats, al contrari, és una àrea que ha experimentat grans canvis. Les guerres internes, que dominen el panorama de la conflictivitat armada al món, generen quantitats creixents de víctimes civils i de refugiats. Tanmateix, el creixement de l'activitat humanitària ha estat seguit per la manipulació immoral d'aquesta ajuda per part d'aquells que dirigeixen les accions militars o tenen el poder de les armes. És sovint la mateixa població la que és víctima de la violència armada, quan no ho són els

metges o la resta del personal que dona ajuda. Així, en molts casos el sofriment de la població civil no és un element circumstancial de les estratègies polítiques i militars, sinó el seu objectiu principal. Les parts en conflicte sovint no manifesten cap respecte pels principis humanitaris més bàsics, i això fa que els humanitaris treballin en condicions de fragilitat i vulnerabilitat extremes. Les Nacions Unides van decidir encarregar a missions de pau la protecció de l'ajuda humanitària a les operacions de Somàlia i Iugoslàvia; si així i tot s'hi van produir greus problemes, podem imaginar en quines condicions es treballa sense aquesta protecció.

Un segon factor vital és la dependència de l'acció de Nacions Unides en relació amb consideracions diferents de la gravetat objectiva de la situació. Sovint són criteris com ara la importància estratègica, o l'atenció mediàtica, els que pesen més a l'hora d'assignar atenció i recursos a una situació d'emergència. Això fa que hi hagi casos orfes –Libèria, Sierra Leone o Afganistan són alguns dels assenyalats recentment pel secretari general– per als quals és difícil d'obtenir atenció.

Les operacions d'ajuda humanitària d'emergència més importants en curs són desenvolupades al Caucas, a Txernòbil, a la Federació Russa i al Sudan; igualment, n'hi ha a Corea del Nord, en l'àrea de desastres naturals. No obstant això, la quantitat i l'envergadura dels programes en què estan implicades les Nacions Unides és enorme, i seria més adequat parlar d'organismes actius en la matèria. Si els pri-

mers van ser l'Oficina del Coordinador de les Nacions Unides per al Socors en Casos de Desastre (UNDRO) i l'Alt Comissionat de les Nacions Unides per als Refugiats (ACNUR), les necessitats d'acció de les últimes dècades van fer que d'altres s'hi afegissin al treball humanitari, de tal manera que aviat va ser imperativa la coordinació entre ells. L'any 1991 es creà el Departament d'Assumptes Humanitaris (DAH). És dirigit per un secretari general adjunt, que és el principal assessor polític, coordinador i promotor del sistema de Nacions Unides en matèria d'emergència humanitària. Coordina les tasques dels organismes operacionals de Nacions Unides que intervenen en la matèria: el Programa

L'envergadura dels programes en què estan implicades les Nacions Unides és enorme, i seria més adequat parlar d'organismes actius en la matèria

de Nacions Unides per al Desenvolupament (PNUD); el Fons de Nacions Unides per a la Infantesa (UNICEF); l'ACNUR; el Programa Mundial d'Aliments (PAM); l'Organització de les Nacions Unides per a l'Agricultura i l'Alimentació (FAO); i l'Organització Mundial de la Salut (OMS). Pràcticament tota

l'ajuda es finança a càrrec de contribucions voluntàries; existeix des del 1992, no obstant això, un fons rotatori central, de 50 milions de dòlars, a fi que hi hagi diners disponibles més fàcilment. Especialment interessant és el sistema de vigilància del DAH, actiu les 24 hores del dia, per donar resposta immediata i difondre informació sobre desastres.

Les institucions que es dediquen a la tasca humanitària són avui part d'un entramat complex. S'ha acabat l'emergència entesa com un sector d'actuació aïllable, i són necessaris els esforços coordinats d'actors múltiples; les Nacions Unides han prioritzat aquesta coordinació, tant a l'interior del seu sistema com amb altres organitzacions internacionals i, sobretot, amb les ONG. La protecció armada internacional haurà d'augmentar si les operacions d'emergència continuen sent objectiu de les estratègies militars dels combatents.

La prevenció i l'alerta ràpida són formes de treball, i la importància d'aquestes no deixa de créixer. Actuar abans de les crisis o immediatament després que esclatin –el que implica atenció constant i recursos disponibles– és la millor garantia d'efectivitat. Sovint, la intensitat de l'ajuda d'emergència contrasta amb els recursos i l'atenció que es dediquen a evitar les causes fonamentals de la vulnerabilitat i dels conflictes, o a establir els fonaments del desenvolupament futur que pot estabilitzar la zona. Hi ha parts més visibles del procés –les emergències– però estem, de fet, davant problemes que requereixen actuacions decidides, ambicioses i a llarg termini. Les Nacions Unides tendeixen cada cop més a integrar l'ajuda humanitària d'emergència –tant la referida a desastres naturals com la que pal·lia les conseqüències de conflictes bèl·lics– dins d'una estratègia àmplia que intenta prevenir les situacions, mobilitzar-se ràpidament, impulsar o imposar la pau, i establir els fonaments per fer-la durable. L'ajuda d'emergència seria contraproduent si inhibís, com passa de vegades, la solució dels problemes que l'han fet necessària.

Fins fa un decenni,
l'ajuda humanitària
espanyola
es limitava pràcticament
a l'acció no governamental
i en la participació del Govern
a les Nacions Unides.
Actualment
el Govern espanyol
maneja un fons a través
de la SECIPI/AECI

Agència Espanyola de Cooperació Internacional (AECI)

Ampliació del terreny de l'ajuda humanitària: prevenció, reconstrucció i ajuda prolongada

**José María Ferreiro Moreno,
Cap del Servei d'Ajuda
d'Emergència de l'AECI**

L'ajuda humanitària és tan antiga com la solidaritat humana. Com origen històric del seu desenvolupament i regulació en el sentit actual, hem de remuntar-nos a finals del segle passat i fer referència a Henry Dunant, fundador de la Creu Roja, i a l'àmbit no governamental i del Dret Humanitari Bèl·lic. Fins després de la Segona Guerra Mundial, la Creu Roja protagonitza, sense cap mena de dubte, tot aquest esforç, especialment durant el període d'Entreguerres, aprofitant les estructures desenvolupades durant la Gran Guerra.

Però en l'actualitat, el desenvolupament vertiginós dels mitjans de comunicació ha acostat tota l'opinió pública, a nivell global, la realitat de les catàstrofes, en qüestió d'hores i amb tota la seva cruïsa. Per una banda, la sensibilitat creix i la societat internacional exigeix respostes en l'ajuda dels afectats pels desastres; per l'altra, les dades sobre la magnitud i els efectes de les catàstrofes estan disponibles, quasi immediatament, per als responsables de planificar i posar en marxa les operacions humanitàries.

L'evolució dels sistemes de resposta davant els desastres, després de la Segona Guerra Mundial, segueix dos camins principals: el Sistema de les Nacions Unides i els esquemes purament bilaterals dels grans donadors, els països més desenvolupats, tant a nivell governamental, com en el terreny de les ONG. En el cas d'Espanya, fins fa un decenni aquestes ajudes es limitaven pràcticament a l'acció no governamental i en la seva participació a les Nacions Unides. Actualment, el Govern espanyol maneja un fons a través de la SECIPI/AECI (Secretaria d'Estat per a la Cooperació Internacional i per a Iberoamèrica/Agència Espanyola de Cooperació Internacional), en el marc operatiu del Grup Espanyol d'Ajuda d'Emergència a l'Estranger.

En el cas de les Nacions Unides, les competències es reparteixen quasi en tants sectors com organismes componen el sistema. El Departament d'Afers

Humanitaris de l'ONU a Ginebra, sí té competències de caràcter general, però els seus recursos humans i financers són força modestos. L'Alt Comissionat de les Nacions Unides per als Refugiats (ACNUR), se centra en l'assistència a refugiats en el sentit que estableix la Convenció que els regula, plantejant-se problemes en els casos de desplaçats que no arriben a aconseguir l'estatus de refugiats.

Tots els altres programes i agències, l'Organització Mundial de la Salut (OMS), el Fons de les Nacions Unides per a la Infància (UNICEF), l'Organització de les Nacions Unides per a l'Alimentació i l'Agricultura (FAO), el Programa Mundial d'Aliments (PMA) que gestiona la Reserva Alimentària Internacional d'Emergència (RAIE), l'Organització de les Nacions Unides per al Desenvolupament Industrial (ONUDI), l'Agència Internacional de l'Energia Atòmica (AIEA), el Programa de les Nacions Unides per al Medi Ambient (PNUMA), així com el propi Programa de les Nacions Unides per al Desenvolupament (PNUD), que compta amb la major infraestructura i recursos, tenen algun tipus de competències i pressupostos per a accions humanitàries d'emergència, als quals podríem afegir la Federació Internacional de la Creu Roja i la Mitja Lluna Roja (FICR) i el Comitè Internacional de la Creu Roja (CICR). Aquest complex sistema té el seu origen en el pas del temps i ha estat desenvolupat de forma quasi espontània a mesura que s'han anat presentant catàstrofes i desastres naturals o provocats per l'home en els diversos sectors de la seva activitat.

L'evolució de l'acció humanitària en el terreny purament bilateral, també ha estat descoordinada i casuística, quasi sempre protagonitzada i inspirada pels interessos de la política exterior que assenyalaven les prioritats de la seva actuació, especialment per part dels Estats Units d'Amèrica (EUA), que tenen una gran infraestructura logística per tot el món, i de França i el Regne Unit, després de la Segona Guerra Mundial, encara potències colonials.

La Unió Europea (UE), des de la seva creació i sobretot des del primer Tractat de Yaoundé amb les antigues colònies, participa en aquest tipus d'accions de cooperació en el camp humanitari. El 1991 crea, com a òrgan intern de la UE, l'Oficina Europea d'Ajuda Humanitària (ECHO), que des de llavors desenvolupa les competències referents a ajuda humanitària.

És sabut que les accions d'ajuda humanitària d'emergència es van realitzant segons els esdeveniments, segons aquests es van produint i, principalment, en la seva primera etapa. En aquest sentit, l'AECI no té programes específics d'ajuda humanitària d'emergència. Actua

quan la realitat internacional ho requereix, portant a terme accions puntuals a través de tres vies: a) la directa, assumint accions pròpies; b) a través de les ONG; i c) amb aportacions a diferents organismes internacionals, com l'ONU o la UE (ECHO). Les quantitats assignades variaran segons els fons disponibles. Durant aquests primers mesos del 1997, l'AECI ha portat a terme accions d'ajuda humanitària, a més a més del seguiment de la situació de la zona dels Grans Llacs, a Bolívia, Perú, Moçambic, Iran i l'Equador, països que han tingut problemes sobretot a causa de les inundacions, la sequera i els terratrèmols.

Normalment, no s'ofereixen definicions d'ajuda humanitària d'emergència, perquè és evident que és necessària quan existeix una situació de desastre o catàstrofe que demana ajuda internacional. Només es regulen els diferents tipus d'accions i, en general, això s'ha anat fent per a delimitar els organismes competents en cada cas. En un principi, només s'ofereixen accions de socors i assistència immediata després de la catàstrofe i mentre duraven els seus efectes. Avui en dia, el terreny de l'ajuda humanitària d'emergència abarca des de l'importantíssim camp de la prevenció, fins el de la reconstrucció, passant pels sistemes d'alerta primerencs, pel socors i assistència immediats i l'ajuda prolongada.

Generalitat de Catalunya

Conscienciació de la societat civil i de les institucions en favor d'un ordre mundial just

Jaume Giné,
Director de l'Àrea Extraeuropea i de Cooperació, Generalitat de Catalunya.

S'està produint en els darrers anys un augment del nombre de conflictes internacionals i de nous factors que provoquen grans catàstrofes humanitàries, les quals afecten directament a milions de víctimes innocents que pateixen les conseqüències d'una certa inadequació o actitud inoperant de les organitzacions internacionals i de la falta de voluntat política dels Estats a l'hora d'afrontar amb decisió determinats reptes polítics, socials i econòmics.

Des de Catalunya s'han seguit amb preocupació les dramàtiques crisis que,

com en els casos de Bòsnia i Hercegovina i de la regió dels Grans Llacs a l'Àfrica, han mobilitzat milers de ciutadans del país a fer accions i aportacions solidàries en favor de les poblacions civils afectades.

La posició de la Generalitat de Catalunya, en relació a les accions humanitàries d'emergència, coincideix substancialment amb la posició de nombroses ONG i organismes internacionals, i es reflecteix en els punts següents: 1. Que les accions humanitàries d'emergència, tot i ser imprescindibles en el moment en què es desenvolupen, només poden considerar-se, en absència de solucions polítiques, un paliatiu. 2. Que les accions humanitàries d'emergència mai no podran resoldre els problemes polítics, econòmics i socials que estan en la base dels conflictes. 3. Que davant aquests conflictes, el Govern de la Generalitat insta el Govern de l'Estat a què pressioni les institucions internacionals i les parts implicades a prendre aquelles mesures que puguin preveure i resoldre els conflictes. 4. Que cal donar suport a la sensibilització i la conscienciació de la societat civil catalana a fi que es portin a terme accions de solidaritat i cooperació amb els països i poblacions afectades.

En general, els programes d'acció humanitària no han estat objecte d'un tractament específic. La Generalitat ha concedit ajuts o subvencions a projectes o programes d'emergència dins el marc de les convocatòries ordinàries que anualment es concedeixen a les ONG que actuen en l'àmbit de la cooperació al desenvolupament. Tanmateix els conflictes de Bòsnia i la regió dels Grans Llacs, sí van ser objecte, durant els anys 1995 i 1996, d'un tractament especial per part del Govern de la Generalitat amb una assignació important de recursos, sobretot, en el cas del primer conflicte.

L'acció humanitària en favor de Bòsnia i Hercegovina

La Generalitat de Catalunya va donar suport, des de juliol de 1995, a un gran moviment de solidaritat ciutadana a Bòsnia. Cal recordar que el Ple del Parlament de Catalunya, en la sessió del dia 19 de juliol de 1995, va acordar fer una Declaració sobre la guerra de Bòsnia animant els ciutadans i ciutadanes de Catalunya a mobilitzar-se i fer sentir la seva veu per aconseguir una conscienciació col·lectiva que afavorís el canvi d'actitud dels Governos en relació al conflicte bosnià.

El dia 2 d'agost de 1995, la Generalitat i l'Associació Europa per Bòsnia

van signar un conveni de col·laboració per a impulsar la campanya *Europa per Bòsnia/Catalunya per Bòsnia*, amb un doble objectiu: d'una banda, amb la creació d'un corredor humanitari es facilitava un increment quantitatiu i qualitatiu de l'ajut humanitari a Bòsnia i, per l'altra, s'impulsava una major conscienciació col·lectiva del poble de Catalunya en relació al conflicte dels Balcans.

L'ajuda des de Catalunya fou important. La Generalitat va destinar en un any 301 milions de pessetes, amb la participació de diversos departaments:

Presidència	44.169.457
Sanitat i Seguretat Social	150.000.000
Benestar Social	104.952.967
Governació	3.000.000
Total	301.122.424

La major part dels recursos corresponen a l'any 1995 (259,4 milions de pessetes) i representaren el 21,7% del total gastat per la Generalitat en cooperació durant l'any 1995. La resta, 42,6 milions de pessetes, corresponen a l'any 1996.

Una part important dels recursos es destinaren a oferir el suport logístic i econòmic a la campanya *Europa per Bòsnia/Catalunya per Bòsnia*, que fou un gran moviment de solidaritat que va aconseguir canalitzar una ajuda humanitària valorada en més de 1.500 milions de pessetes, proporcionalment, una de les més altes que des d'un país d'Europa va arribar a la zona dels Balcans. Tanmateix la singularitat d'aquesta ajuda va estar, no tant en la quantitat com en la seva qualitat, en la mesura que hi va haver una enorme participació de tota la societat catalana: la Generalitat, ens locals, les ONG i tota classe d'entitats que demostraren un alt nivell de sensibilització de Catalunya davant els dramàtics fets dels Balcans. També mereix una especial menció el treball compromès de moltes ONG, cooperadors i voluntaris que tingueren una presència activa a la zona del conflicte ajudant directament les poblacions i persones afectades.

Cal afegir que, a més a més del suport a les accions humanitàries, el Govern de la Generalitat va fer arribar la seva posició davant el Govern de l'Estat, instant-lo a què defensés davant les Nacions Unides i la Unió Europea la necessitat d'intervenir, àdhuc militarment, a fi de defensar Sarajevo i altres ciutats bosnianes.

L'acció humanitària en la zona dels Grans Llacs

Davant el fort impacte que el conflicte dels Grans Llacs ha tingut en la societat catalana, la Generalitat de Catalunya ha donat suport a les accions d'ajut i sensibilització que, sobre la situació a Rwanda, Burundi i Zaire-Congo, s'han produït en el darrer any. Cal recordar una Declaració de 1996 del Consell Assessor de Cooperació al Desenvolupament que, amb data 2 de febrer, va fer una primera crida a tota la ciutadania i a totes les institucions en favor de la pau a la regió dels Grans Llacs. Una segona Declaració es va produir amb data 7 de novembre de 1996.

La Generalitat, a diferència del cas de Bòsnia, no va impulsar una acció humanitària directa i immediata a la zona, però sí va col·laborar en el finançament de la campanya de sensibilització endegada per la Plataforma per la solució dels conflictes dels Grans Llacs. A més, la Generalitat es va manifestar en relació al tema mitjançant cartes adreçades al ministre d'Afers Exteriors (18 d'octubre de 1996) i al president del Govern espanyol (16 de desembre de 1996). En aquestes cartes la Generalitat va fer arribar la preocupació de la

ciutadania catalana en relació al conflicte i es reafirmava en la necessitat que el Govern espanyol continués les seves accions davant totes les instàncies internacionals competents (Nacions Unides, Unió Europea), adreçades a la creació d'àrees de protecció i atenció als refugiats de la zona a fi de garantir i protegir els Drets Humans.

L'augment del nombre dels conflictes internacionals provoca, conseqüentment, l'increment del nombre d'accions humanitàries d'emergència, cosa que converteix en ordinàries actuacions que en principi caldria qualificar-les d'extraordinàries.

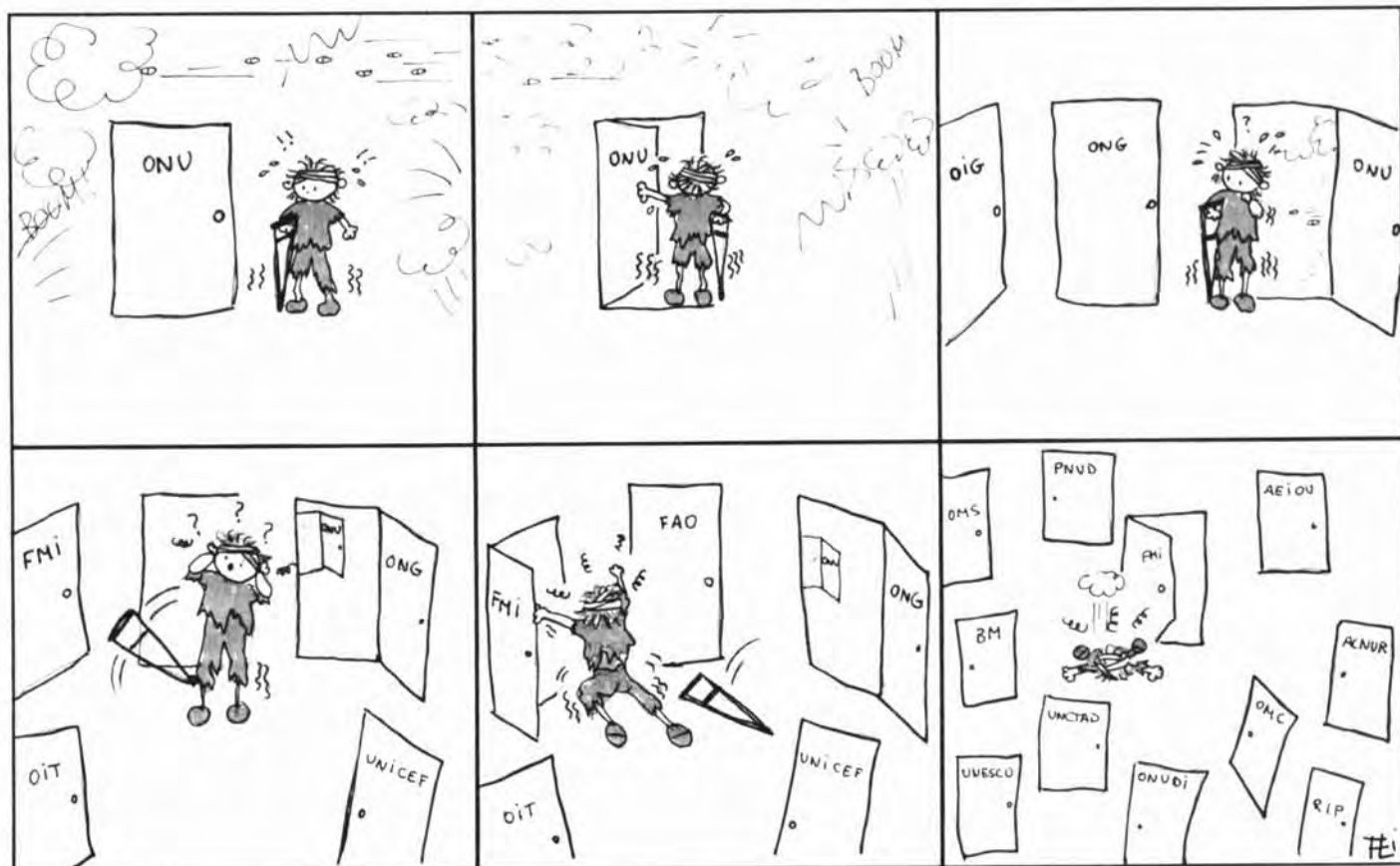
Estem a les portes de nous drames i conflictes de conseqüències incalculables que demanen solucions, accions polítiques i diplomàtiques. Totes les crisis humanitàries, com són els casos dels Balcans o de la zona dels Grans Llacs, tenen un clar origen polític i necessiten una solució política. Hi ha, en canvi, una greu passivitat o manca d'iniciatives polítiques per a resoldre les crisis humanitàries. Cal repetir que les accions humanitàries d'emergència són necessàries però no són la solució al problema, sinó el resultat d'una manca d'educació o procediment inoperant dels organismes internacionals i de la falta de decisió política dels Estats per a

resoldre les causes polítiques o econòmiques dels conflictes.

La Generalitat de Catalunya seguirà col·laborant amb les ONG i altres institucions i entitats de la societat catalana a fi d'aprofundir en la conscienciació i sensibilització de la ciutadania sobre aquestes qüestions relacionades amb la defensa i protecció dels Drets Humans i els problemes del desenvolupament que afecten milions de ciutadans del món, incidint més en les causes que provoquen els conflictes i no solament en les seves conseqüències. Es tracta d'una qüestió d'actituds o de valors, i un deure ètic de tota societat democràtica i de tot poble que, com el català, proclama com a valors superiors de la vida col·lectiva la llibertat, la justícia i la igualtat.

Les institucions que es dediquen a la tasca humanitària han de tenir, per tant, com a prioritats, a) el desenvolupament de programes de cooperació adreçats a crear condicions o estratègies per a l'eradicació de la pobresa o les desigualtats socials, i a preveure o evitar que es produeixin situacions o conflictes greus, i b) la conscienciació i sensibilització sobre la necessitat de construir un nou ordre mundial, no només en l'aspecte econòmic, sinó també polític i social, internacionalment just. ■

TIRA, TIRA!

DCIDOB 60-61. **L'acció humanitària d'emergència.**

Selecció de Documents de la Base de Dades CIDOB.

Selecció de Documents de la Base de Dades CIDOB

ESCENARIOS DE CRISIS/François Jean; Philippe Biberson; Guy Herment (et al.), 1993-Madrid, Acento

PARTENARIAT ENTRE LE HCR ET LES ONG/International Associations and Meetings, 1993-*Transnational associations 2*: 86-91

AYUDA HUMANITARIA: SEGUIMIENTO DE LAS ACTUACIONES DE ACNUR, CICR Y MSF/Anuario Internacional CIDOB 1993, Barcelona-Fundació CIDOB

¿INJERENCIA, INTERVENCIÓN O ASISTENCIA HUMANITARIA?/Mario Bettati, 1994-*Tiempo de paz 32-33*: 5-19

LA ONG Y LA AYUDA HUMANITARIA DE LA UNIÓN EUROPEA/Manuel Marín, 1994-*Tiempo de paz 32-33*: 25-35

CAN MILITARY INTERVENTION BE "HUMANITARIAN"?/Alex de Waal; Rakiya Omaar, 1994-*Middle East report 187-188*: 3-8

SOVEREIGNTY AND INTERVENTION AFTER THE COLD WAR: LESSONS FROM THE EMERGENCY RELIEF DESK/Mark Duffield; John Prendergast, 1994-*Middle East report 187-188*: 9-15

INFORME SOBRE EL DERECHO A LA INTERVENCIÓN HUMANITARIA, COMISIÓN DE ASUNTOS EXTERIORES Y DE SEGURIDAD/Comunidad Europea, 1994

LA AYUDA HUMANITARIA DE LA UNIÓN EUROPEA: EL AÑO DE LA TRAGEDIA RUANDESA/Antonio de Menezes; Isabelle Brusselmanns; Muriel Cornelis, 1994, Bruselas

AYUDA HUMANITARIA COMUNITARIA: EUROPEAN COMMUNITY HUMANITARIAN OFFICE (ECHO)/María Maesso, 1995-Información comercial española (semanal) 2452: 81-87

EL ALTO COSTE DE LA ASISTENCIA/Christiane Bertiaume; Ron Redmond; Isabel Bandres (et al.), 1995-*Refugiados 90*: 3-29

UN NUEVO CONCEPTO DE INJERENCIA A FINALES DE SIGLO XX: LAS INTERVENCIONES HUMANITARIAS/Ángel Sanz Arroyo, 1995-*Ejército 667*: 6-13

SUR TOUS LES FRONTS, LA CROIX-ROUGE: DES CONFLICTS ARMÉS AUX DECHIRURES SOCIALES/Jacques Decornoy, 1995-*Le Monde diplomatique 501*: 14

A VISION OF HOPE: THE FIFTIETH ANNIVERSARY OF THE UNITED NATIONS/ONU, 1995-London, The Regency Corporation

AYUDA HUMANITARIA Y COOPERACIÓN PARA EL DESARROLLO: APORTACIONES AL DEBATE/Juan Echanove, 1995-*Tiempo de paz 39*: 107-117

EL DERECHO DE INJERENCIA POR RAZONES HUMANITARIAS: JORNADAS DE DERECHO INTERNACIONAL HUMANITARIO/Juan Antonio Carrillo Saldedo; Pablo Antonio Fernández Sánchez; Romualdo Bermejo García, 1995-Sevilla

ALTO COMISIONADO DE LAS NACIONES UNIDAS PARA LOS REFUGIADOS: PRINCIPALES OPERACIONES, DATOS Y CIFRAS, 1995/ACNUR, 1995, Madrid

AYUDA HUMANITARIA-ALIMENTARIA/Mª José Cros Castelló, 1996-Valencia

GUÍA COMUNITARIA PARA LA CONFINANCIACIÓN DE ACCIONES DE COOPERACIÓN DE ONGD EUROPEAS/Juan José Martí Sánchez de León, 1996, Valencia

LA AYUDA HUMANITARIA Y LOS PAÍSES OLVIDADOS/Josep Vargas, 1994-*Papeles 52*: 77-82

PREPARACIÓN PARA CASOS DE DESASTRE/Departamento para la Ayuda Humanitaria de la Comunidad Europea, 1994, Bruselas

EL MUNDO EN 1994: MUTACIÓN Y DESORDEN/Pere Vilanova, Anuario Internacional CIDOB 1994-Barcelona, Fundació CIDOB

MERCY UNDER FIRE: WAR AND THE GLOBAL HUMANITARIAN COMMUNITY/Larry Minear; Thomas G. Weiss, 1995-USA, Westview Press

LAS ÁREAS DE SEGURIDAD EN EL DERECHO HUMANITARIO/Mario Bettati, Anuario Internacional CIDOB 1995 -Barcelona, Fundació CIDOB

CARPETA ESPECIAL: ACCIÓN DE LA UNIÓN EUROPEA EN EL ÁMBITO DE LA AYUDA HUMANITARIA/ECHO, 1996, Bruxelles

EXTRACT FRP, "ICRC": ANSWERS TO YOUR QUESTIONS/ICRC (International Committee of the Red Cross), 1996, Geneva

EUROPEAN COMMISSION ANNUAL REPORT ON HUMANITARIAN AID 1995/European Commission, 1996, Brussels

¿QUÉ ES LA FAO? QUÉ ES, CUÁL ES SU COMETIDO/FAO, 1996, Roma

WORLD FOOD PROGRAMME, FACTS AND FIGURES 1995/World Food Programme, 1996, Rome

EMERGENCY COORDINATION: A PROBLEM OF HUMANITARIAN AGENCIES OR RATHER OF POLITICIAN AND GENERALS?/Peter Fuchs, 1996-*Transnational associations 2*: 80-83

HUMANITARIAN INTERVENTION AND INTERNATIONAL HUMANITARIAN ASSISTANCE: LAW AND PRACTICE/Danesh Sarooshi, 1996-*Transnational associations 2*: 84-100

MILITARY HUMANITARIANISM AND THE NEW PEACEKEEPING: AN AGENDA FOR PEACE?/Hugo Slim, 1996-*IDS bulletin 3*: 86-95

LOS DESPLAZADOS INTERNOS/ACNUR, 1996-*Refugiados 91*: 3-30

INFORME ESPECIAL 1996: REFUGIADOS/ACNUR, 1996-*Refugiados 94*: 3-30

LA EMANCIPACIÓN DE LOS DESARRAIGADOS, AYUDA HUMANITARIA Y DERECHOS HUMANOS: CONCEPTOS INTERRELACIONADOS/Adolfo Meléndez, 1996-*Tiempo de paz 40*: 79-95

INFORME DEL GRUPO DE TRABAJO SOBRE LA SITUACIÓN DE LOS REFUGIADOS EN LOS PAÍSES ACP EN EL CONTEXTO DE LA POLÍTICA DE AYUDA HUMANITARIA/Luciano Vecchi, 1996

LAS ORGANIZACIONES NO GUBERNAMENTALES O LA SOLIDARIDAD NECESARIA/Francisca Sauquillo, 1996-1997-*Tiempo de paz 43*: 83-88

CON RABIA Y ESPERANZAS: RETOS Y LIMITES DE LA ACCIÓN HUMANITARIA/José María Mendiluce, 1997-*Barcelona, Planeta*